فقط توسعه زراعت
د کرنیزې پرمختیا صندوق
Agricultural Development Fund ADF

پرمختګ

کرنیزه، علمي، ټولنیزه او ادبي مهالنۍ خپرونه
لومړی کال، لومړۍ ګڼه، لیندۍ، ۱۳۹۸ ل

Ketabton.com

- د پرمختګ خپرونې چاپ له امله د کرنیزې پرمختیا صندوق د مشرتابه پیغام
- معرفی و تاریخچه صندوق انکشاف زراعتی
- د افغانستان د بانکونو ټولنه
- اسلامي بانکولي
- کب پالنه او دې ته ورته نور په زړه پورې مطالب ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقط توسعه زراعت
د کرنیزي پرمختیا صندوق
Agricultural Development Fund ADF

پرمختګ:

د امتیاز څښتن : دکرنیزي پرمختیا صندوق

د کتونکي ډلې مشر : ډاکټر ایمل ارمان

تخنیکي ډله : سید فریدون میاخېل او محمد جعفري

د تصحیح چارې : عطاء الله مهمند، اشرف عبدالله او پروفیسور محمد نعیم عظیمي

کتنپلاوی : نجیب الله ناصري، زحل سادات، حنا ولي او بسمینه سعید

چاپ شمېر : ۳۰۰۰ توکه

دلاسته راوړلو ځایونه : د کرنیزي پرمختیا صندوق سیمه ایز دفترونه

ګرځنده شمېرې : ۰۷۹۱۶۶۶۸۸۵ / ۰۲۰۲۵۰۴۸۳۵

بر بېښنالیک: Info@adf-af.org

ویب پاڼه: www.adf-af.org

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليكلـړ

دي ګڼه کې ...

۱. سرليکنه ۱

۲. د مبارکۍ پيغام ۲

۳. معرفی و تاریخچه صندوق انکشاف زراعتی ۳

۴. افغانستان کې د کرنيزو مالي چوپړتياو د ور... / د ملي سروې لنډيز ۴

۵. د افغانستان سوداګرۍ او خوراکي توکو ارزونه ۷

۶. د ژوند چاپېريال ۸

۷. اسلامي بانکولي د اسلام راتګ سره رامنځته شوې ده ۹

۸. د بازار (مارکېټ) په اړه مالومات ۱۲

۹. کب پالنه که د باثباته عايد کاروبار ۱۳

۱۰. واکسين او معافيت ۱۴

۱۱. آيا پوهېدئ؟ ۱۵

۱۲. ګلبڼ ۱۶

۱۳. د مرچو مربا ۱۷

۱۴. الوګانو بزګران ځنګه بريا ته ورسول؟ ۱۸

۱۵. طرزالعمل حصول قرضه های تاخیری ۲۰

۱۶. د تخم تصديق ۲۲

۱۷. محصول اسلامی بانو ۲۳

۱۸. از چهار حلقه چوری طلاء تا مارکیت جهانی ۲۴

۱۹. راه حل های خود کفایی افغانستان در تولید گندم ۲۶

۲۰. له خوبه، تر عمله! ۲۸

۲۱. شنې خونې ۳۰

۲۲. د افغانستان د بانکونو ټولنه ۳۱

۲۳. گلِ که دارای سه تار است ۳۳

۲۴ انجمن اجتماعی حاصل ۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرلیکنه

د ستر رب العزت لوی احسان دی چې وتوانېدو کرنیزه برخه کې د پرمختګ خپرونې لومړی ګڼه ستاسې او نورو درنو لوستونکو مخې ته ږدو. کرنه او مالداري د هېواد په اقتصادي پیاوړتیا کې مهم رول لوبوي او زمونږ د هېواد نږدې ۸۰ سلنه وګړي د کرنې او مالدارۍ په چارو بوخت دي، دا چې کرنه او مالداري د یو هېواد د اقتصادي پیاوړتیا مهمه سرچینه ده، پکار ده چې پدې برخه کې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې وشي، دې هېواد کې نږدې له دوه لسیزو راهیسې په یاده برخه کې د پام وړ خدمتونه ترسره شوي دي او لا هم په عملي او علمي ډول وړاندې کېږي، چې په دې برخه کې ډېرې سیمینارونه، لنډ مهاله روزنیز کورسونه، کتابونه او ډول ډول مجلې هېوادوالو ته د چوپړتیا او لا غني کېدو په موخه وړاندې شوي دي، د پوهانو له لوري دې برخې ته د پام وړ پاملرنه شوې او په علمي برخه کې یې پوره غني کړې ده، کرنیزه او مالداری برخه په دې ډګر کې لا نورو خدمتونو ته اړتیا لري.

د کرنیزې پرمختیا صندوق چې د کرنې پرمختیا برخه کې په عملي ډول نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کوي او د ګران هېواد د بزګرانو کرنیزو چارو کې هر اړخیز ملاتړ کوي، دا صندوق بزګرانو او د کرنې برخې کارکوونکو ته د اسلامي مالي نظام له لارې اسلامي پورونه ورکوي، چې د کرنې برخې د پرمختیا او غني کېدو لپاره د یادونې او ستاینې وړ خدمتونه دي، دا چې کرنه په علمي ډګر کې ډېر خدمت ته اړتیا لري، نو دې صندوق داخل د عملي خدمت ترڅنګ د مالوماتو او علمي ډګر د لاپیاوړتیا په موخه د پرمختګ خپرونه چاپ ته چمتو کړه.پرمختګ د کرنیزې پرمختیا صندوق په مالي لګښت او تخنیکي هڅو د علمي، تولنیزو، ادبي لیکنو او مالوماتو ترڅنګ په ځانګړي ډول په کرنیز ډګر کې د ګران هېواد د بزګرانو او کرنې برخې کارکوونکو په اړه ورځنۍ چارې تاسې ته وړاندې کوي.

دې خپرونه کې که څه هم مو د کرکیلې، بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو هڅې، ستونزې او بریاوې په پوره ډول ونه کړی شول دروړسوو، خو بیا هم هڅه مو کړې چې د بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو په وړاندې د شته ستونزو او اړینو لاسته راوړنو په اړه مو څه نا څه مالومات وړاندې کړل، همدا ډول مو هغه مالومات هم تاسو درنو لوستونکو ته وړاندې کړي، چې د بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو سره یې له یوې نه، له یوې لارې خپلې مرستې کړې دي.
دې لپاره که هر هغه خوک غواړي کرنیزې برخې سره مرستې وکړي او یا هم د دې برخې پرمختګ لپاره مرستې ترلاسه کړي، د مرستو د ترسره کېدو او ترلاسه کېدو څرنګوالي په اړه مو ځینې مرکې هم خپرې کړې دي، چې لوستونکي او کرنیزې برخې لېوال کولی شي، ترې په ګټه اخیستنه کرنیزه برخه لا غني کړي.
دې ګڼه کې د راز راز لیکنو او مرکو ترڅنګ د بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو د بریاوو، هڅو او رازونو په اړه پوښتل شوي او په وضاحت یې په اړه مالومات وړاندې شوي، چې څنګه دوي خپلې چارې په کمو امکاناتو د سترو بریاو یولو ته رسولې دي!

درنو هېوادوالو!

پرمختګ مهالنۍ خپرونه ده، هڅه کوي چې خپلو ټولو راتلونکو ګڼو کې د کرنې په اړه تاسې ته لاګتور مالومات وړاندې کړي، د دې خپرونې اداره تاسې څخه تمه لري، ترڅو د خپرونې په اړه خپل مثبت وړاندېزونه او نیوکې له موږ سره شریکې کړئ، ترڅو راتلونکو ګڼو کې یې له پامه ونه غورځوي.
همدا راز ټول هغه مالومات چې کرکیله کې ګټور وي، د بزګرانو او کرنې برخې کارکوونکو لپاره د پرمختګ سبب ګرځي، تمه ده له موږ سره به یې شریک کړئ، چې راتلونکو ګڼو کې یې د کرنیز ډګر د لاغني کېدو په موخه خپاره کړو، ستاسو له مرستو، همکاریو او مثبتو وړاندېزونو له وړاندې مننندوي یو.
پای کې بیا هم ټولو هېوادوالو او په ځانګړي ډول بزګرانو او کرنیزې برخې کارکوونکو ته د د ې خپرونې د لومړي چاپ له امله مبارکي وایو.
د یو سوکاله او زرخېز افغانستان په هیله!

پرمختګ اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرمختک خپرونې چاپ له امله

د کرنیزې پرمختیا صندوق مشرتابه د مبارکۍ پیغام

خوښ یم داسې حال کې چې د کرنیزې پرمختیا صندوق ادارې د بزګرانو او بزګرۍ برخه کې د پیاوړو خدمتونو د ترسره کولو په موخه د هر اړخیزې خپرونې (پرمختګ) لومړۍ ګڼه د درنو وطنوالو چوپړ ته وړاندې کړه. په حقیقت کې کرنه د هېوادونو د ملا تیر حیثیت لري، څواکمنه کرنه د هېوادونو پرمختګ او سوکالي تضمینوي، کرنې او لاسته راوړنې یې د هېوادونو په صادراتو او وارداتو کې مهم رول لري، چې د اقتصاد له نظره پیاوړي صادرات هیوادونه د سوکالۍ پر لور بیايي او همدارنګه یواځې دا نه چې د نورو له محتاجۍ او له بې وزلۍ یې خلاصوي، بلکې نور ډېر هېوادونه چې کمزورې کرنه او مالداري ولري، ورته اړ او محتاج وي.

د کرنیزې پرمختیا صندوق د کرنې، اوبولګولو او مالدارۍ وزارت تر چتر لاندې د کرنې محترم وزیر او د دې صندوق د عالي شورا رئیس جلالتمآب انجینر نصیر احمد دراني په مدبرانه رهبرۍ فعالیت کوي. دا اداره د صندوق عالي شورا د غړو، نړیوالو همکارانو، د دې صندوق کارکوونکو او نورو دولتي ادارو په مرستو او همغږۍ د هېواد کرنیز سکتور د بهبود او پیاوړتیا په موخه خدمتونه وړاندې کوي، چې د کلونو راهیسې یې د دوامداره پورونو په وړاندې کولو په کرنیزه برخه کې نه هېرېدونکي خدمتونه وړاندې کړي دي.

ګران افغانستان کې د جنګونو او ورانېو سربېره، په پېچلو حالاتو او سختو شرایطو کې د کرنې او مالدارۍ پرمختیا ته په پوره ډول کار شوی او لا روان دی، بېلا بېلې ادارې د یادې برخې پرمختګ لپاره د یادونې وړ خدمتونه وړاندې کوي، چې له دې ډلې د (کرنیزې پرمختیا صندوق) خدمتونه هم د یادونې او ستاینې وړ دي، چې د هېواد د کرنې پرمختیا لپاره هر اړخیزې مرستې بزګرانو او کرنې برخې کارکوونکو ته وړاندې کوي او د اسلامي مالي نظام د اصولو له مخې یې د ستونزو د حل او چارو د لاپرمختګ په موخه پورونه ورکوي، په رښتیا هم چې د کرنې پرمختیا کې مهم رول لوبوي، زه ترې د دې صندوق د یو مشر په صفت د زړه له تله مننه کوم.

همدارنګه د دې صندوق له لورې د کرنې او مالدارۍ په علمي ډګر کې د ستر خدمت (پرمختګ) پنوم خپرونې د چاپ له امله د بزګرانو، کرنې او مالدارۍ برخې کارکوونکو او په ځانګړي ډول د دې صندوق فرهنګي او نورو ټولو کارکوونکو ته د زړه له تله مبارکي وایم او مننه ترې کوم چې دې برخه کې یې نه هېرېدونکي خدمتونه وړاندې کړه. دا چې کرنه د هېواد په اقتصاد کې مهم رول لوبوي او د هېواد ډېرى وګړي خپل ورځنی ژوند د کرنې او مالدارۍ پر مټ پرمخ بیايي، د کرنې او مالدارۍ برخه کې علمي او مسلکي خپرونې د پام وړ نشته او که شته هم، نو په نشت حساب دي، هیله مند یم چې دا خپرونه به د بزګرانو او د کرنې برخې کارکوونکو ته ډېره ګټوره تمامه شي او تر ډېره حده به دا تشه ډکه کړي. له بل پلوه به د دې خپرونې له لارې د ګران هېواد بزګران او د دې برخې مسلکي پوهان له یو بل سره خپلې ترلاسه کړې تجربې هم په ډېرې اسانۍ سره شریکې کړي، چې له برکته به یې کرنیز او مالدارۍ چاپېریال کې لویې لاسته راوړنې ولرو او د تل لپاره به دا تجربې په لیکلي ډول پاتې شي، وخت په وخت به د بزګرانو او د دې برخې کارکوونکو پوهه کې زیاتوالی راشي او پوهه به یې لا پیاوړې شي.

د ورسپارل شوو دندو او مسؤلیتونو په ریښتونې، منظم او عادلانه ډول سرته رسول د با احساسه او په وطن مینو افغانانو کار دی، دا هم د ریښتیني او پیاوړي خدمت ریښتونې نښه ده، چې یو څوک د خپلو ورسپارل شوو چارو ترسره کولو په اړه مالومات ټول ملت یا هم ټولې نړۍ ته له یوې لارې وړاندې کوي، دا هم د کرنیزې پرمختیا صندوق د رهبرۍ د ستاینې وړ اقدام دی، چې د خپلو لوړ پوړو مسؤلینو سربېره ټولو هېوادوالو او په ځانګړي ډول بزګرانو ته د دې خپرونې له لارې د خدمتونو او خپلو چارو په اړه مالومات وړاندې کوي.

پرمختګ خپرونه نه یواځې کرنیزه خپرونه ده، بلکې د کرنې او مالدارۍ په اړه د مالوماتو سربېره په علمي، ټولنیزو او ادبي برخو کې د مسلکي او پوهنیزو مالوماتو په اړه پوره غني ده، چې د هر مسلک وګړو تنده پرې ماتېږي.

یو ځل بیا د کرنیزې پرمختیا صندوق له ټولو کارکوونکو د زړه له تله مننه کوم، چې دا د ستاینې وړ قدم یې پورته کړی دی، د دوی د لازیاتو مثبتو لاسته راوړنو او کامیابېو په هیله!

درنښت

ډاکټر ایمل ارمان

د کرنیزې پرمختیا صندوق مشر

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفی و تاریخچه صندوق انکشاف زراعتی

صندوق انکشاف زراعتی یک نهاد مالی دولتی بوده که برای انکشاف سکتور زراعت فعالیت مینماید. ثبت و راجستر این صندوق بعنوان یک نهاد مالی غیربانکی به اساس فرمان شماره ۶۶۲۰ دولت جمهوری اسلامی افغانستان در سال ۱۳۹۰ هـ ش صورت گرفته که اساسنامهٔ آن در ماه قوس سال ۱۳۹۱ هـ ش توسط کابینه وزراء مورد تصویب قرار گرفته است. این صندوق توسط شورای عالی که اعضای آن مشمول اراکین عالی رتبه دولت، نمایندگان سکتور خصوصی و تمویل کنندگان میباشند، رهبری میگردد.

صندوق انکشاف زراعتی یک پروژه نیست، بلکه یک نهاد مالی است که در راستای ارایه خدمات قرضه های زراعتی و مشوره های تخنیکی فعالیت مینماید. این صندوق از زمان تأسیس اش در سال ۱۳۸۹ هـ ش تاکنون تعداد قابل ملاحظهٔ ای از قرضه های زراعتی را در اختیار زارعین و تاجران زراعتی در نقاط مختلف کشور قرار داده و توانسته است سهم فعالی در رشد زراعت و اقتصاد افغانستان داشته باشد.

این نهاد تنها به قرضه ها اکتفا نکرده است، بلکه به ارائه مشوره های تخنیکی معیاری در مطابقت با نوعیت کار و ضرورت شرکای خویش نیز اقدام نموده است. این صندوق در گذشته ها سهولتهای زیادی را برای زارعین و تاجران زراعتی ایجاد نمود، تا آنان بتوانند در نمایشگاه های زراعتی به سطح ملی و بین المللی اشتراک کرده با زارعین دیگر و تاجران زراعتی آشنایی حاصل نمایند، از تجارب و داشته های آنها در بهتر شدن و معیاری ساختن تولیدات خویش استفاده نموده با استندرد های جهانی عیار و به فروش برسانند. همچنان با خرید مواد خام از دهات دور دست جاییکه فقر و بیکاری حکم فرما است، باعث ایجاد زنجیرهٔ بزرگ داد و ستد زراعتی شده و نقش مهمی را در راستایی ایجاد شغل در کشور ایفاء نماید.

به طور مثال میتوان از شرکت های تولید و پروسس آرد، تولیدکننده گان تجهیزات زراعتی، تولیدکننده گان مواد غذایی، فارم های تولید گوشت مرغ و لبنیات، پروسس کننده گان میوه خشک و صادر کننده گان میوه تازه، مغازه های فروش کود کیمیاوی، پروسس کننده گان کشمیره، سبزخانه ها، باغداران و کوپراتیف های زراعتی در نقاط مختلف کشور نامبرد. این شرکتها نمونه های بارزی از همکاری های دراز مدت این صندوق بوده و همه افرادی هستند که با استفاده از قرضه های زراعتی صندوق انکشاف زراعتی کاروبار شانرا وسعت بخشیده اند.

مأموریت صندوق انکشاف زراعتی:

صندوق انکشاف زراعتی با ارایه خدمات مالی به دهاقین و سکتور زراعت که منجر به ازدیاد تولیدات، بهبود کیفیت محصولات و بازاریابی محصولات زراعتی میگردد، راحمایت میکند. این امر کمک میکند تا هدف اساسی وزارت زراعت، مالداری و آبیاری کشور که اعاده اقتصاد مشروع زراعتی و رشد اقتصاد دهات است، برآورده شود.

اهداف:

صندوق انکشاف زراعتی به منظور تحقق اهداف ذیل فعالیت می نماید:

۱. عرضهٔ خدمات مالی، کمک های تخنیکی و اعطای قروض طبق احکام قانون به دهاقین و سایر اشخاصی که در بخش تقویه زراعت و ارزش افزائی کمی و کیفی تولیدات و محصولات زراعتی اشتغال دارند و دسترسی به مارکیت های داخلی و خارجی .

۲. دسترسی دهاقین به قرضه های زراعتی، به خصوص دهاقین کوچک که از یک الی سی هکتار زمین در اختیار دارند.

چالشها، ابتکارات و نتایج:

چالش ها: رشد سکتور زراعت در افغانستان نسبت به کشور های همسایه سیر بطی را طی نموده است، که علت عمدهٔ آن قرار ذیل میباشد:

الف): عدم اطمینان در مورد تهیه و تدارک مواد خام.

ب): پروسه های غیرمناسب تولیدی.

ج): عدم دسترسی به وجوه مالی.

اما خوشبختانه شرکت های که تاکنون از خدمات قرضه های صندوق انکشاف زراعتی استفاده نموده اند، به شرکت های بزرگ تولیدی مبدل شده اند. قبلاً تعداد زیادی از این شرکت ها یا در حالت رکود قرار داشتند و یا هم با تولیدات ناچیز اکتفا می کردند. نبود امکانات مالی بیشتر برای فراهم آوری مواد خام تولیدی و عدم دسترسی به مشوره های تخنیکی چالش بزرگ دیگری فرا راه تاجران زراعتی در کشور به شمار می رفت.

ابتکار:

صندوق انکشاف زراعتی قرضه های متعددی را در اختیار شرکت های زراعتی در نقاط مختلف کشور قرارداده است، تا بتوانند تولیدات خویش را افزایش دهند. همچنان صندوق انکشاف زراعتی با پرداخت وجوه مالی پیشکی برای تهیه کننده گان مواد خام، تا در رشد اقتصاد کشور در سطوح مختلف سهیم گردند.

نتیجه:

بعد از اخذ قرضه از صندوق انکشاف زراعتی، شرکت های مذکور توانسته اند در جایگاه بهتری نسبت به گذشته در مارکیت قرار گیرند. چنانکه هر شرکت توانسته است تولیدات اش را افزایش داده، فرآورده های تولیدی خویشرا در بازار های ملی و بین المللی به فروش برسانند.

این یکی از چندین مثال بارز است که نشان می دهد اگر قرضه ها بصورت درست مدیریت شوند، میتوانند در رشد و توسعهٔ سکتور زراعت و در زندگی زارعین مؤثر واقع شود.

دستآورد های صندوق:

صندوق انکشاف زراعتی از آغاز سال روان میلادی تا کنون دستآورد های قابل ملاحظه داشته است، که از آن جمله میتوان به موارد آتی اشاره کرد:

- توزیع مبلغ مجموعی بیشتر از ۹۰۰ میلیون افغانی به کوپراتیف ها و کاروبار های زراعتی، فابریکه های تولید مواد غذایی، صادر کنندگان میوه تازه و خشک و نیز میانجی های مالی که با استفاده از وجوه صندوق به دهاقین جهت رشد امور زراعتی و مالداری قرضه های کوچک را فراهم میسازند.
- عرضه خدمات تخنیکی به متشبثین زراعتی در عرصه های مختلف منجمله ارائه سفارشات لازمه جهت اصلاح مشکلات و خلا های موجود، زمینه سازی برای اشتراک آنها در نمایشگاه های زراعتی، توسعه و انکشاف بازار، معیاری سازی محصولات زراعتی، مطابقت به محیط زیست و سایر موارد.
- اخذ منظوری مبلغ مجموعی ۱،۳ میلیارد افغانی از نزد کمیته های منظوری قرضه به رهبری وزارت محترم زراعت.
- جمع آوری مبلغ ۳۶ میلیون افغانی قرضه های صعب الحصول از طریق محاکم و ارگان های حقوقی.
- تحت پوشش قرار دادن ۳،۲۸۹ تن دهقان که از قرضه های صندوق بطور مستقیم مستفید گردیده اند.
- ایجاد زمینه کار برای بیشتر از ۱۰۰ تن از طریق اعطاء قرضه به سکتور زراعتی در ولایات مختلف کشور.
- طی مراحل درخواست های قرضه ۳۱ شرکت دیگر که مجموع قرضه آنها بالغ به ۱،۳میلیارد افغانی میباشد.
- بلند بردن سطح عواید صندوق به بیشتر از ۱۰۸ میلیون افغانی تاکنون.
- اشتراک در تمام نمایشگاه های زراعتی، جلسات سکتوری، ورکشاپ ها جهت ارائه معلومات در مورد محصولات و خدمات به دست اندرکاران سکتور زراعت.
- صندوق از بدو تاسیس تاکنون توانسته تا مبلغ مجموعی بیشتر از ۱۰،۴ میلیارد افغانی را از طریق کمیته های قرضه منظور و از آن جمله مبلغ مجموعی بیشتر از ۷،۸ میلیارد افغانی قرضه را توزیع نماید. از زمان تاسیس تاکنون به تعداد ۴۵،۳۲۹ تن دهقان به صورت مستقیم از این قرضه ها مستفید گردیده اند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان کې د کرنیزو مالي چوپړتیاو وړاندې
کولو او غوښتنو (عرضې او تقاضا) په اړه

د ملي سروې لنډیز

د سروې په اړه:

دا ملي سروې په ۲۰۱۷م کال کې د کرنیز اعتبار پیاوړتیا دوهم پروګرام (ACE-II)، د کرنیزې پرمختیا صندوق، رحمن صافي نړیوال مشورتي شرکت (RSI Consulting) او السیس (Alcis) په مرسته د کرنیزو مالي خدمتونو عرضې او تقاضا مالومولو په موخه ترسره شوه، ترڅو د افغانستان کرنیزه برخه کې د شته مالي خدمتونو په اړه مالومات ترلاسه شي. دې سروې د پراخوالي پر اساس د هېواد ۱۶ ولایتونو کې بزګران او کرنیز شرکتونه تر پوښښ لاندې راوستل.
السیس (Alcis) چې د ځمکني مالوماتو برخه کې یو تخصصي شرکت دی، د دې سروې ترسره کولو په موخه یې کرنیزې سیمې مشخصې کړې او همدارنګه رحمن صافي نړیوال مشورتي شرکت (RSI Consulting) د دې سروې ساحوي کارونه سرته ورسول.
د السیس په وسیله د سروې لپاره د ټاکل شوو سیمو ځانګړتیا دا وه، چې د سروې کارکوونکو وکولی شو، ۲۵۰ متره مربع سیمه کې د سروې سیمه یا ساحه د جي پي ایس له لارې مالومه او بزګرانو سره مرکې ترسره کړي.
کرنیزو مالي خدمتونو د عرضې او تقاضا په اړه د ملي سروې هدف دا وو، ترڅو د کرنیزو محصولاتو تولید کوونکي، تولنې او هغه پالیسي جوړونکي چې د دوي څخه ملاتړ کوي، د هغه مالوماتو د برابرولو له لارې چې دوي کرنیز اعتبار او مالي خدمتونو ملاتړ ته اړتیا لري، پیاوړي کړي، په ځانګړي توګه کلیوال او هغه وګړي چې بزګري کوي. د پرمختګ خپرونې لازمه وګڼله، ترڅو د دې سروې پایلې د لاندې راپور په بڼه ګرانو لوستونکو سره شریکې کړي.
د دې سروې بشپړ راپور د کرنیزې پرمختیا صندوق ادارې څخه ترلاسه کولی شئ.

د راپور محتویات:

سره له دې چې دا راپور مهمه موضوع څېړي، باید وویل شي: د کرنیزو پورونو او نورو مالي چوپړتیاوو وړاندې کولو او غوښتنو برخه کې ډېر لږ مالومات موجود دي. دې سروې کې هڅه شوې چې د پوره جزیاتو په وړاندې کولو دا تشه ډکه شي، ترڅو له دې لارې کرنیز سکتور کې بهترو مالي اقداماتو ته لار پرانېستل شي.
دې سروې کې چې د هېواد په ۱۶ ولایتونو (مرکزي، ختیځو، شمالي، سویلي او لویدیځو سیمو) کې ترسره شوې، ۲،۷۳۶ بزګرانو او ۵۴۱ کرنیزو شرکتونو سره مرکې شوي.

کرنیزو پورونو وړاندې کولو ته کتنه:

د رسمي کرنیزو پورونو وړاندې کوونکي د مالي موسسو بېلابېلو ډولونو څخه جوړ شوي، چې پکې سوداګریز بانکونه او غېربانکي مالي موسسې شاملې دي، غېربانکي مالي موسسې هغه ادارې دي چې غېر تنظیم شوي پورونه ورکوي لکه د اسلامي پانګونې او مالي خدمتونو د ملي اتحادیې کوپراتیف، د وړو پورونو موسسې، افغان کلیوالي مالي شرکت، د سیمې په کچه د سپما د ترویج موسسې او د کرنیزې پرمختیا صندوق.

کرنې لپاره د پور ورکړه:

ملي سروې ویټېله چې یواځې ۵ سلنه بزګران رسمي پورونو ته لېوالتیا لري، که دغه شمېره د ټولو بزګرانو تخمیني شمېرې سره پرتله کړو، نو مالومولی شو افغانستان کې د بزګرانو اړتیا رسمي پورونو ته ۳۲۲ میلیونه ډالر ده.
د ملي سروې راپور په اساس افغانستان کې د بزګرانو تقاضا کرنیز رسمي او غیر رسمي پورونو ته ۱,۹ میلیارده ډالر وه.
۲۰۱۷م کال کې د ټولو رسمي پورونو اندازه (چې بانکونو، د کوچني پورونو موسسو او د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا ورکول کېدل) ۷۸۴ میلیونه ډالر وه، چې ۱۱,۳ سلنه (۶,۱۸ میلیارده افغانۍ) یې کرنیز پورونه وو.
کرنې لپاره د پور ورکړه د ۲۰۱۵م څخه تر ۲۰۱۷م کال پورې ۲۷,۵ سلنه زیاته شوې وه.
هغه مهال د ټول رسمي کرنیز پورونو (۶,۱۸ میلیارده افغانۍ) ۱۱,۲ سلنه یې ښځینه کاروبارونو ته ورکړل شوي وو.
ستر او واړه پور اخېستونکي د کرنیزو پورونو تر ټولو لویه برخه جوړوي، چې ټول ارزښت یې ۴۴,۷ سلنه او ۴۱,۷ سلنه دی. واړه او منځني پور اخېستونکي د کرنیزو شرکتونو د پور یوه نامتناسبه برخه جوړوي، یانې یواځې ۱۰,۶ سلنه، دا شمېره پخپله پورونو ته د وړو او منځنیو شرکتونو ستونزې په ګوته کوي.

د پور ورکوونکو او پور اخېستونکو ویشنه:

۱. ستر: (۲۵۰،۰۰۰ډالر یا زیات): بانکونه، د کرنیزې پرمختیا صندوق.
۲. منځني: (۲۵،۰۰۰ - ۲۵۰،۰۰۰ ډالر) د کرنیزې پرمختیا صندوق، افغان کلیوالي مالي شرکت او د وړو پورونو لومړی بانک.
۳. واړه: (۲۵،۰۰۰ډالرو پورې) د وړو پورونو موسسې او د محلي سطحې سپما د ترویج موسسې.

د وړو پورونو سکتور د ۹۰ سلنه څخه ډېرو هغو پور اخېستونکو ته پور ورکوي چې د کرنیزو پورونو د راکړې ورکړې تجربه ولري. د دغو پور اخېستونکو یواځې ۵،۲۰۹ تنه ښځینه دي. کرنیزو پورونو ته د ښځو د محدود لاسرسي د لا څرګندوالي لپاره باید وویل شي، چې دوي د وړو پورونو موسسو د ټولو پور اخېستونکو ۳۹ سلنه جوړوي، د همدې موسسو د کرنیزو پورونو ترلاسه کوونکي یواځې ۱۱,۲ سلنه یې ښځینه دي.

کرنیزو پورونو غوښتنې ته کتنه:

د وړو پورونو موسسې اوسمهال یواځې ۳۵,۴ میلیونه ډالر بزګرانو ته د پور په بڼه وړاندې کوي، چې دا د تقاضا یواځې ۱۰ سلنه جوړوي.
په دې اړه محدودیتونه عبارت دي له: تضمین، د پوهې کموالی، کلتوري او ټولنیزې ستونزې، د ځانګو څخه لېرې والی او اسلامي پور ته ترجیح ورکول.
د غیر رسمي پورونو او رسمي موسسو څخه د ټولو بزګرانو د کرنیز پور تقاضا ۱,۹ میلیارده ډالر ده.
افغانستان کې د ټولو سوداګریزو پورونو کچه (کوم چې د بانکونو، د وړو پورونو موسسو او کرنیزې پرمختیا صندوق له لورې وړاندې کېږي) ۷۸۴ میلیونه ډالر ده، چې له دې ډلې یواځې ۱۱,۳ سلنه کرنیز سکتور ته ورکول کېده.
اوسمهال د کرنیز پور لپاره غوښتنه د ټولو سکتورونو د شته سوداګریزو پورونو په وړاندې دوه برابره ده.
د ټولو سرچینو څخه د پور د تقاضا پرتله کول د وړاندې کولو او غوښتلو ترمنځ د یو ستر واټن شتون څرګندوي.
یادونه: د غوښتنې په اړه دا مالومات یواځې د بزګرانو په اړه دي، د کرنیزو شرکتونو غوښتنه شامله نه ده.

د پور کارونه:

ترلاسه شوی پور د بزګرانو له لوري د فصلونو زیاتولو او یا هم د کرکیلې د ځمکې د پراخولو لپاره کارول کېږي.لنډمهاله پور څخه کورني مصرفونه، تخمونه، کیمیاوي سرې، د اوبه خور لپاره تېل او داسې نورو کارونو لپاره ترې ګټه اخېستل کېږي. منځمهاله او اوږد مهاله پورونه د څارویو لپاره کټارو جوړولو، ودانیو، د څارویو رانیولو، ماشینونو او په ځانګړي ډول د اوبو لګولو زېربناوو لپاره کارول کېږي. اوږد مهاله پور بیا د ودانیو او داسې نورو کارونو په موخه کارول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رسمي پور لاسته راوړنې سره تړلې ننګونې:

که د رسمي مالي خدمتونو په اړه مالومات او ګټه اخېستنه کمه ده، خو د مالوماتو کموالی د پور د لاسته راوړلو په لار کې اساسي خنډ نه دی. اساسي ستونزه کرنیزو برخو کې د پانګونې څخه لاسته راتلونکې ګټه ده، چې بزګران نه هڅوي د زیات وخت، رسمي مغلقو پراوونو، لوړ فیس او سود له امله پور واخلي.

په تولیزه توګه یواځې ۸ سلنه بزګران وایي: چې د بانک څخه یې پور اخېستی، ۵ سلنه یې د وړو پورونو موسسو او ۱سلنه د کوپراتیفونو څخه پور ترلاسه کړی دی. د هغو کسانو له ډلې څخه چې پور ته لاسرسي لپاره یې هڅه نده کړې، ۶۱ سلنو ویلي: دوي داسې پور نه اخلي چې د سود بدل کې وي. ۳۱ سلنه بزګران بیا دا اندېښنه لري چې او به نشي کولی، پور بېرته ورکړي.

د بانک له لارې د پور ګټه داده چې ډېر پور ترلاسه کولی شي، خو یو بزګر وویل: د بانک پور ډېر سترې کوونکی او لوړ سود لري، چې ډېرې نورې غټې ستونزې هم رامنځته کولی شي.

کرنیز شرکتونه:

دا سروې ښايي چې کرنیز شرکتونه هم پورونو ته اړتیا لري او د دې لارې خپلې سوداګرۍ ته وده او پراختیا ورکولی شي. کرنیز شرکتونه یوازې دومره سرمایه لري چې خپل کاروبار سره مرسته وکړي، خو ډېر پرمختګ نشي ورکولی، نو د کرنیزو شرکتونو لپاره پور ډېر اړین دی.

په اوسط ډول د کرنیزو شرکتونو د کلنۍ راکړې ورکړې حجم ۳۱،۷۱۰ ډالر دی. یواځې ۴ سلنه شرکتونو ویلي چې دوي مالي ذخیره درلوده (۹ سلنه د هغو لپاره چې د راکړو ورکړو حجم یې ۱،۰۰۰،۰۰۰ افغانۍ / ۱۵،۰۰۰ډالر یا زیات وو). ځینو شرکتونو ویلي دوي اړ وو چې په محتاط ډول خپلې پیسې مدیریت کړي او د توکو او خدمتونو وړاندې کول جاري وساتي. په توله کې ۴۰ سلنه شرکتونو ویلي چې په ځینو فصلونو کې د پیسو جریان د ستونزو سره مخامخ وي چې دا پخپله د کرکیلې د بېلابېلو موسمونو د اغېز ښکارندوی دی. پردې سربېره په تول هېواد کې یواځې ۲۷ سلنه شرکتونو ویلي چې دوی د بانک یا د وړو پورونو د موسسې سره مالي حساب لري(۴۳ سلنه هغه سوداګرۍ چې د راکړو ورکړو حجم یې ۱،۰۰۰،۰۰۰ افغانۍ/۱۵،۰۰۰ ډالر یا له هغه څخه زیات دی). دا پخپله په پراخه توګه افغانستان کې د نغدو پیسو پر بنسټ ولاړ د کرنیز اقتصاد ښکارندوی دی. په توله کې ۳۷ سلنه کرنیز شرکتونه وایي: چې پور ته اړتیا لري، خو یواځې ۶ سلنه شرکتونه وایي چې دوي کولای شي غیر رسمي مالي پور ترلاسه کړي، ځکه چې غیر رسمي سرچینې نشي کولی چې دومره په لوړه کچه پورونه ورکړي چې له ۱۰،۰۰۰ تر۸۰۰،۰۰۰ ډالرو پورې رسېږي او اوسط یې ۳۰،۲۴۳ ډالر وي.

د تولو سروې شویو کرنیزو شرکتونو له ډلې یواځې ۱۲ سلنو ویلي چې دوي پخوا د پور د لاسته راوړلو لپاره مراجعه کړې او د دوي څخه یواځې ۵ سلنه پور ترلاسه کړی دی. د دې پورونو اوسط ۱۶،۷۸۲ ډالر وو.

د کرنیزو شرکتونو له لورې د پور کارول:

هغو سروې شویو شرکتونو چې پور ته یې مراجعه کړې، ۳۱ سلنو د توکو پېرودلو، ۲۱ سلنو د نقلیه وسایطو، ۱۹ سلنو د پور بېرته ورکړه، ۱۷ سلنو د ودانبو ترمیم او ودانولو او ۱۳ سلنو یې ماشین الاتو لپاره کارولې دي. د تېرو پور اخېستونکو په پرتله اوسمهال اړ شرکتونه ډېره لېوالتیا لري چې ساختماني پورونه (۲۹ سلنه) او بر عکس د تېرو پور اخېستونکو په پرتله د توکو رانیولو ته کمه علاقمندي (۱۲ سلنه) لري.

د کرنیزو شرکتونو لپاره د پور غوره شرایط:

کرنیز شرکتونه اوږد مهاله پورونو ته اعتبار او ترجیح ورکوي چې موده یې د ۲ تر ۵ کلونو پورې وي، ترڅو په اسانه او د حاصلاتو د لاسته راوړلو په مهال له بزګرانو پورونه راټول کړي.

د رسمي پور ترلاسه کولو سره تړلې ننګونې:

د اکثره سوداګریزو شرکتونو (۸۹ سلنه) چې دوي پخوا د پور غوښتنې کړې وې، منل شوي دي. هغه چې رد شوي، علت او دلیل یې عبارت دي له: د مالي سجل نشتون(۴۳ سلنه)، د ضمانت نشتوالی (۲۹ سلنه) او د بېرته ورکړې بې وسي (۲۹ سلنه).

د عرضې (وړاندې کولو) اړخ:

افغانستان داسې هېواد دی چې پکې د مالي وندې شمولیت کچه خورا ټیټه ده. یواځې ۱۰ سلنه افغانان په رسمي مالي موسسو کې بانکي حسابونه لري.

افغانستان کې د کرنیزو پورونو رسمي سرچینې عبارت دي له: سوداګریز بانکونه، د وړو پورونو موسسې، مالي شرکتونه او د کرنیزې پرمختیا صندوق. دغو پور ورکوونکو د ۲۰۱۷م کال تر پایه پورې کرنیز سکتور ته په ټېسیاري توګه ۶،۱۸ میلیارده افغانۍ پورونه ورکړي وو. دا د ۲۰۱۵م کال په پرتله ۲۷،۵ سلنه زیاتوالی ښايي. اوسمهال کرنیز پور افغانستان کې د رسمي سکتور د تولو پورونو ۱۱،۳ سلنه جوړوي. په ۲۰۱۵م کال کې دغه شمېره ۸،۷ سلنه وه. د دې علت د یادو ادارو لخوا د کرنیزو پورونو په برخه کې کمه پانګونه ده.

د ۲۰۱۵م او ۲۰۱۸م کلونو ترڅ کې مخ پر خوړ اقتصادي او امنیتي شرایط پخپل وار کرنیز سکتور کې د خطرونو د زیاتوالي لامل وګرځېدل، چې له امله یې د کرنیزې پرمختیا صندوق د خپلې پانګونې د ودې ونډه محدوده کړه. د زراعتي سکتور د پورونو په برخه کې د سوداګریزو بانکونو د پانګونې ونډه ۴،۲ سلنه، د وړو پورونو د موسسو ۲۷ سلنه او د کرنیزې پرمختیا صندوق ۱۰۰ سلنه وه. د سوداګریزو بانکونو لخوا د کرنیزو پورونو برخه کې د پانګونې زیاتوالی کېدی شي په ټېسیاري توګه کرنیز پور ته لاسرسي د پراختیا سبب وګرځي.

افغانستان کې کرنیزو پورونو ته محدود لاسرسی ددې سکتور د ودې او پراختیا پر وړاندې یو خنډ شمېرل کېږي. که څه هم دغه سکتور د هېواد د ناخالصه ملي تولید ۲۲ سلنه جوړوي او ۷۸،۶ سلنه وګړو ته چې پکې ۵۳ سلنه د کلیوالو سیمو خلک دي، د کار زمینه برابره کړې، خو د هېواد د اقتصادي ودې په نسبت د دې سکتور د بدلولو لپاره پورونو ته د لاسرسۍ اوسنۍ کچه کافي نده.

پر بانکونو بې باورۍ دوډیز عوامل لري. له یوې خوا عامه ذهنیت داسې ګڼي چې بانکي او اسلامي اصول یو بل سره په ټکر کې دي او له بلې خوا د کابل بانک سقوط او په سیستم کې د فساد شتون هم دې موضوع ته د بې اعتمادۍ لمن وهي.

د کرنیز پور وړاندې کول، د بازار ویش:

اوس مهال کرنیز پورونه سترو او وړو پور ورکوونکو ته ورکول کېږي. دا د تولو پورونو ۸۹،۴ سلنه برخه جوړوي. د کرنیزو پورونو لږه برخه (۱۰،۶سلنه) د وړو او منځنیو کرنیزو شرکتونو ته ورکول کېږي. د کرنیزې پرمختیا صندوق پدې برخه کې ډېری شرکتونو ته پورونه ورکړي او تمه کېږي چې خپل موجودیت به د ۲۵،۰۰۰ څخه تر ۱۰۰،۰۰۰ ډالرو پورونو د ورکړې له لارې نور هم خلانده کړي.

د رسمي کرنیزو پورونو عرضه کوونکې:

د سوداګریزو بانکونو سکتور د پنځلسو بانکونو څخه جوړ دی. له دې ډلې درې دولتي، نهه خصوصي او درې نور یې بهرني بانکونه دي. په توله کې د سوداګریزو بانکونو لخوا د پور ورکړه ډېره محدوده وه. د ۲۰۱۷م کال تر پایه د مجموعي پور او شتمنۍ ترمنځ تناسب ۱۳،۵ سلنه وو. دا ډېره ټیټه کچه وه، په تېرو دوو کلونو کې د بانک لخوا د مجموعي پورونو ونډه نوره هم ټیټه شوې وه، چې د ۴۵،۵ میلیارده افغانیو څخه ۴۲،۷ میلیاردو ته ښکته شوې او ۶،۲ سلنه تنزل یې ښکاره کاوه. د بانکونو لخوا د پور د یو بل اساسي شاخص په توګه د پور او شتمنۍ ترمنځ تناسب هم د۱۶،۶ سلنه څخه ۱۳،۵ سلنه ته ټیټ شوی وو. پدې موده کې بانک ته د پیسو سپارل زیات شوي وو. مانا دا چې د ۱،۲ میلیارد څخه ۱،۷ میلیاردو ته ختلي وو. بانکي سیستم ۳،۳۹۶،۶۱۸ پیرودونکو (د پیسو سپارونکو) ته خدمتونه وړاندې کول او پدې کې د پور اخېستونکو شمېر یواځې ۶۴،۱۱۰ وو. څرګنده ده چې دغه پیسې د پور ورکولو لپاره نه کارول (پانګونه) کېدې.

د کرنیز سکتور لپاره پورونه نور هم محدود وو. که څه هم د ډېر ټیټ پېل څخه ۴۶ سلنه زیات شوی او اوس د تولو پورونو ۴،۲ سلنه ونډه جوړوي چې پکې تولید، د کرنیزو توکو پروسس او نور اړونده فعالیتونه شامل دي، د بانکونو لخوا د پور ورکړه د ګوتو په شمېر بانکونو (د افغانستان نړیوال بانک، غضنفر بانک او باختر بانک په شمول) لخوا ترسره کېږي او پر محدودو صادر کوونکو او د کرنیزو توکو پر پروسس کوونکو تمرکز لري. د کرنې لپاره د پور د ونډې څخه یواځې ۱۰ سلنه یې له څارویو او کرنیز تولید لپاره ورکول کېږي.

د کرنیزې پرمختیا صندوق:

د ۲۰۱۷م تر ډسمبر میاشتې د ورکړل شویو پورونو اندازه ۱۰۳ میلیونه ډالر وه، پدې کې هغه ۲۲ میلیونه ډالر پورونه هم شامل وو، چې پوره وړو سره وو. افغانستان کې د امنیتي او اقتصادي وضعیت د خرابېدو له امله د کرنیزې پرمختیا صندوق د پور ورکولو او شتمنیو د اختصاص یوه محتاطه پالیسي غوره کړه چې له امله یې د ونډې د ودې مخه نیول شوې وه. لږ تر لږه ۱۰۰،۰۰۰ ډالرو پور اندازې د ټاکلو له لارې د کرنیزې پرمختیا صندوق په اصل کې د مستقیم پور ورکولو پواسطه د کرنیزو پورونو د بازار لویه برخه خپل هدف وټاکه. هغه مهال د کرنیزې پرمختیا صندوق د وړو پورونو (۲۵،۰۰۰ – ۱۰۰،۰۰۰ډالر) د وړاندې کولو په موخه د کرنې واړه او منځنې شرکتونه په نښه کول وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ورو پورونو موسسې:

د افغانستان د ورو پورونو اتحادیه د بېلا بېلو څلورو موسسو څخه جوړه شوې چې عبارت دي له: فینکا افغانستان، متحد، اوکسس افغانستان او ایکسچېنجر زون.

د افغانستان د ښځو شورا، د آغا خان بنیاد، AREDP او لاس په لاس افغانستان د ۲۰۱۷م کال د ډسمبر میاشتې تر ۳۱ نیټې پورې د ورو پورونو موسسو ۱۹۸،۷۹۷ پور اخېستونکي (۳۹ سلنه ښځې) او همدارنګه ۳۲۶،۵۲۳ سپموونکي (۳۴ سلنه ښځې) درلودل. دغه پور اخېستونکو او سپموونکو ته د سوداګریزو بانکونو لخوا خدمتونه نه وړاندې کېږي.

افغانستان کې د ورو پورونو د موسسو ۱۵۲ څانګې شتون لري. له دې ډلې ۳۹ سلنه یې په ولسوالیو کې دي. د ورو پورونو هغه موسسې چې کرنیز پروګرامونه پرمخ بیايي، څلور دي چې پورته ذکر شول. د ورو پورونو لومړنی بانک د ۱،۰۰۰ ډالرو څخه تر ۲۵،۰۰۰ ډالرو پورې واړه پورونه ورکوي. دا چې افغان کلیوالي مالي شرکت د افغانستان د ورو پورونو د اتحادیې غړیتوب لري، دا شرکت ۲۰،۰۰۰ ډالرو څخه تر ۵۰۰،۰۰۰ ډالرو پورې پورونه ورکوي. د ۲۰۱۷م کال تر پایه، د کرنیز سکتور د ورو پورونو د ادارو پورونه ۲،۹ میلیارده افغانیو ته رسېدل. دا د ورو پورونو د ادارو د ټولو ورو پورونو ۲۷ سلنه برخه تشکیلوله.

د اسلامي مالي سیستم وده:

دا چې افغانستان کې رسمي اسلامي مالي سیستم نوې پدیده ده، خو بیا هم وګړي یې د دې سیستم نه ډېره ګټه پورته کوي. د افغانستان بانک لخوا نوي اصول او مقررات په بانکي سیستم کې د لازیاتو پېسو پر ذخیرې د اسلامي بانکولۍ د اصولو پر لا زیات تطبیق او اطمینان مثبت تاثیر لري، خو بیا هم دغه سروې ښايي چې د پام وړ لاسته راوړنه نده شوې. تراوسه اسلامي بانکدارۍ کې د پېسو په ذخیره کې ۲۴ سلنه زیاتوالی راغلی دی. پداسې حال کې چې د پور اخېستونکو شمېر د ۲۰۱۵م او ۲۰۱۷م کال ترمنځ یواځې ۱،۷ سلنه زیات شوی و.

د کرنې برخې د پرمختګ لپاره د اسلامي بانکولۍ په اصولو کې د پور ترلاسه کولو ته اکثره لیوالتیا لري، خو د دوی محافظه کاري یا په بله مانا د سود څخه ویره، دغې پور ته دوی نه پرېږدي. ځینې اسلامي علماء د اسلامي مالي سیستم په اړه پوره مالومات نلري او خلکو ته یاد پور حرام بیانوي. پداسې حال کې چې اسلامي مالي سیستم حلال دی.

اوسمهال افغانستان کې اسلامي مالي سیستم د ودې په حال کې دی. سوداګریزو بانکونو، د ورو پورونو موسسو او د کرنیزې پرمختیا صندوق، تر دې دمه بشپړ اسلامي مالي محصولات وړاندې کړې دي.

د ورو پورونو لومړنی بانک هم ورو او منځنیو شرکتونو ته د ۲۵،۰۰۰ څخه تر ۱۰۰،۰۰۰ ډالرو پورې پورونه ورکوي. ورو او منځنیو شرکتونو ته د دې بانک پورونه ۱۷ سلنه جوړوي. ورو او منځنیو شرکتونو ته د دې بانک د پورونو ۳ سلنه د کرنې برخې ته ځانګړې ده.

پور ته د لاسرسي پر وړاندې اساسي خنډونه:

هېواد کې د سوداګریزو بانکونو ۴۷۷ څانګې فعالیت کوي. د بانکي اصولو په اساس د ۱۱۵،۰۱۱ وګړو پر سر یوه څانګه پرانېستل کېږي. همدارنګه یادې څانګې اکثره ښارونو کې موقعیت لري او یواځې ۲۷ سلنه یې کلیوالي خلکو ته خدمتونه وړاندې کوي. دا خپله یو ستونزه ده. کلیوالي خلک د وخت او د پیسو د لګښت له امله یادو خدمتونو ته په اسانه لاسرسی نلري او همدارنګه د دې خدمتونو نه ناخبره پاتې کېږي. د دې سره د دوي کرنیز فعالیتونه د خنډ او ځنډ سره مخ کېږي.

په عمومي ډول هېواد کې د زده کړې ټیټه کچه (۵۲ سلنه نارینه او ۲۴،۲ سلنه ښځینه)، د ضمانت او شرعي قبالو کموالی، د پور د سود لوړه بیه، ټولنیزې او کلتوري ستونزې، د پور د ورکړې پر وړاندې لوی خنډونه دي.

د یو بزګر کیسه:

دې سروې کې د یو ۴۳ کلن بزګر د ژوندانه په اړه مالومات وړاندې شوي چې نوموړی ۲۲ جریبه ځمکه او ۱۲ اولادونه لري. له ۲۲ جریبه ځمکې یواځې ۱۴ جریبه ځمکه کې کرکیله کوي. نوموړی د رسمي مالي خدمتونو څخه ناخبره دی. پداسې حال کې چې د نوموړي کور د مالي خدمتونو موسسې څخه ۱،۵ ساعته واټن لري. د ده د کورنۍ میاشتنی عاید ۳۳۵ ډالر کېږي چې په هر کس ۲۸ ډالر رسېږي. نوموړی هیڅ سپما نلري.

نوموړی په بېلا بېلو موسمونو کې د خپل فصل د کیمیاوي سرو او تخمونو لپاره د کلیوالو او هټۍ والو څخه پور اخلي چې د دغو پورونو کلنی ارزښت ۷۷۵ ډالر دی. د فصل د سرته رسېدو سره سم خپل حاصل ټولوي، ترڅو پور بېرته ورکړي. هغه غواړي یو اوږد مهاله پور ترلاسه کړي، ترڅو د لمریزې بر ېښنا له لارې خپلې ټولې هغه ځمکې خړوبې کړي چې اوس یې د جنراتور له لارې خړوبوي. هغه وایي: اقتصاد یې غوښتنه نه کوي چې د ۲۰۰،۰۰۰ افغانیو په ارزښت د لمریزې بر ېښنا لپاره پور واخلي. هغه رسمي پور هم نه اخلي، ځکه ډاډه ندی چې د بانک د پور شرایط پوره کولای شي، ځکه یا به پور واپس ورکوي او یا به په پور کې د ضمانت په ډول د ورکړې ځمکې نه خلاصېږي.

خاورو کې زر:

افغانستان کې یو شمېر بزګران له څولسیزو راپدېخوا د حېواني سرې پر ځای له کیمیاوي سرې ګټه اخلي. د ځینو بزګرانو په خبره، په خپل وخت کرکیله یا کرنه کې له سپینې او تورې کیمیاوي سرې ګټه اخېستنه د کرنیزو محصولاتو د ډېروالي سبب ګرځي .

د کابل قره باغ ولسوالۍ یو بزګر څه ناڅه له ۳۰ کلونو راپدېخوا په کرونده کې له کیمیاوي سرې کار اخلي. نوموړی وایي: چې له دې سرې په ګټې اخېستنې سره یې حاصلات ډېر، کېفیت یې لوړ او بازار کې په ښه بیه پلورل کېږي.

هغه زیاتوي چې کیمیاوي خاوره زمونږ لپاره خاوره (سره) نه ده، بلکې زر دي.

د کرنیزې پرمختیا صندوق او عزیزي بانک مشرتابه د هېواد کرنیزې پرمختیا په موخه ناسته!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان سوداګرۍ او خوراکي توکو ارزونه

عاشق دوست مومند

افغانستان وچه کې راګېر او د خوراکي توکو د کمښت په برخه کې د ډېر زيان ليدونکو هېوادونو له ډلې شمېرل کېږي. دا په داسې حال کې ده چې د افغانستان د اقتصاد يوه غټه برخه هم په کرنه تکيه کوي او نږدې۸۰ سلنه وګړي يې په کرنيزو يا ورته کارونو بوخت دي. ۱۳۹۶ ل (۲۰۱۷ -۲۰۱۸م) کال کې د افغانستان ناخالص داخلي توليداتو (GDP) څخه يې (۲۳,۷ سلنه) برخه د کرنې او کرنيزو توکو څخه جوړېده. د افغانستان په ټوليز ډول له ۶۵ ميليونه هکتاره ځمکې ۱۲ سلنه يې چې نږدې ۹,۶ ميليونه هکتاره کېږي د کښت وړ ده، چې اوس مهال نږدې ۵,۵ ميليونه هکتاره ځمکه په دايمي يا لنډ مهاله توګه کرل شوې. له دې ډلې ۱,۷۸ميليونه هکتاره ځمکه ځنګلونه او ۱,۱۴ميليونه هکتاره يې للمي ځمکه ده. سربېره پردې افغانستان يو له هغو هېوادونو دی چې د خوراکي اړتياوو لويه برخه له نورو هېوادونو واردوي.

د راپورونو پر بنسټ که چېرې هېواد کې په پوره کچه اوربښت وشي، نو د هېواد دننه ۹۰ سلنه د اړتيا وړ توليدات لاسته راتللی شي.

په ۲۰۰۱م کال کې چې کله نړيوالې ټولنې او نورو مرستندويه ادارو افغانستان کې کار پيل کړ، افغانستان د خوراکي اړتياوو لويه برخه له ګاونډيو هېوادونو واردوله. په همدې کال کله چې د افغان مهاجرينو د بېرته راستنېدو لړۍ پيل شوه، د وارداتو دا کچه نوره هم په لوړېدو شوه چې د مرکزي احصايې د راپورونو له مخې په ۱۳۹۱ ل کال (۲۰۱۲-۲۰۱۳م) کې د ۱۳۸۷ ل (۲۰۰۸-۲۰۰۹م) کال په پرتله د افغانستان د وارداتو کچه درې ځلې زياته شوه او ۱۳۸۷ ل (۲۰۰۸-۲۰۰۹م)کال کې د افغانستان ټولټال واردات ۳,۲ ميلیارده امريکايي ډالر وو، خو بيا په ۱۳۹۱ ل (۲۰۱۲ - ۲۰۱۳م) کال کې دغه کچه ۹,۶۸ ميليارد ډالرو ته لوړه شوه.

د افغانستان د مرکزي احصايې د شمېر له مخې په ۱۳۹۶ ل (۲۰۱۷ -۲۰۱۸م) کال کې د افغانستان ټولټال واردات ۷,۷۹ ميليارد امريکايي ډالر وو چې په هغه وارداتو کې د خوراکي توکو ونډه ۲,۴۶ ميلیارده ډالر وه او د غنمو او اوړو وارداتو ونډه يکې ۹۰۸ ميليونه امريکايي ډالر ثبت شوي وو.

د کرنې متخصصين د غنمو وارداتو کې د زياتوالي عمده لامل هېواد کې وچکالي او اوربښتونو کموالی بولي. که څه هم د افغانستان واردات زيات شوي، خو په خوا کې ورسره د هېواد د صادراتو کچه هم زياته شوې. د راپورونو له مخې په ۱۳۹۶ ل کال (۲۰۱۷ - ۲۰۱۸م) کې د افغانستان ټولټال صادرات ۸۳۱,۹ ميليونه ډالر ښودل شوي، چې دا کچه د ۱۳۹۵ ل کال (۲۰۱۶ - ۲۰۱۷م) په پرتله ۳۹,۵ سلنه زياته شوې.

د يادونې وړ ده چې ۱۳۹۶ ل کال (۲۰۱۷ - ۲۰۱۸م) کې د هېواد صادراتو برخه کې ۵۰,۸ سلنه ونده د تازه او وچې ميوې وه. د هېواد د تازه ميوې صادرات د تېر کال په پرتله ۱۱۸ سلنه او د وچو ميوې صادرات ۷۸,۷ سلنه زيات شويدي. د هېواد صادراتو د زياتوالي عمده لامل د هوايي دهليزونو پرانيستل او د منځنۍ اسيا هېوادونو سره د سوداګرۍ ډګر کې نسبي او دوامداره اړيکي ښودل شوي.

افغانستان د اوبو په ډګر کې په پوره اندازه زېرمې لري. که چېرې وغواړو چې په راتلونکو وختونو کې د خوراکي او نورو کرنيزو توکو په ډګر کې پرځان بسيا شو، بايد د هېواد د کښت وړ ځمکه چې اوس مهال شاړه پرته ده، په اوبو خړوبه، د کرنې او کښت جوګه کړو.

د لا زياتو مالوماتو لپاره د انټرنېټ له لارې دې لينک ته لاړ شئ: https://www.nsia.gov.af

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند چاپېريال

انجينر سيد رقيب شاه هاشمي

ټول هغه بهرني عوامل چې په ژوندي موجود باندې اغېز ولري لکه لمر، اوبه، هوا، اقليم، بوټي، وحشي ژوي، کورني ژوي، خزندګان، حشرات او نور ناژوندي موجودات لکه خاوره، تيږې او نور چې په څمکه کې موجود دي، د چاپېريال په مانا دي.

د ژوند چاپېريال هغه پوهه ده چې د انسان اړيکې د چاپېريال سره تر مطالعې لاندې نيسي. ټول هغه چاپېريالونه چې هلته ژوند جريان لري، د ژوند چاپېريال ګڼل کېږي. ښارونه، اقيانوسونه او ځنګلونه د ژوند د چاپېريال ډولونه ګڼل کېږي.

د ژوند چاپېريال پورې تړلي چاپېريالونه:

د ژوند چاپېريال د دريو چاپېريالونو څخه منځ ته راغلی:

• طبيعي چاپېريال: ټول ژوندي او ناژوندي موجودات چې په طبيعي ډول رامنځته شوي وي او د انسان هيڅ ډول لاسوهنه پکې نه وي. يانې هغه چاپېريال چې د انسان په لاس ندی رامنځته شوی لکه: غر، وحشي ژوي، اوبه او زېرمې (معادن).

• فزيکي چاپېريال: د انساني محيط هغه څانګې ته ويل کېږي چې پوره فزيکي عوامل پکې شامل وي لکه: خاوره، اوبه او اقليم.

• ټولنيز چاپېريال: چاپېريال کې هغه توکي چې د لاس لګوني وړ نه وي. د دې چاپېريال ټول موجودات دې ته اړ کوي، ترڅو حالاتو سره يې ځان برابر کړي.

که د دوو يا څو هېوادونو ترمنځ د اقتصادي، ټولنيزو، سياسي او کلتوري اړيکو په اړه ژور فکر وکړو د ټولنيز چاپېريال مفهوم د سياسي سرحدونو څخه وراندې ځي. نو په دې اساس ويلی شو چې د ژوندچاپېريال نړيوال دی.

د اسلام له نظره د چاپېريال ارزښت:

هر څه چې الله تعالی هست کړي ، نو په انسان يې د ساتلو امر هم کړی. ځکه د الله (ج) د مخلوقاتو څخه ساتنه، په الله (ج) د ايمان لرلو يوه برخه شمېرل کېږي، نو مونږ بايد د الله (ج) د ټولو مخلوقاتو څخه ساتنه وکړو، ترڅو حرمت يې وساتل شي. الله (ج) قرانکريم کې فرمايي:

ژباړه: الله (ج) تاسو له ځمکې (خاورې) پيدا کړئ او د ځمکې اباديي هم تاسو ته پرېښودې. (سوره هود، آيات ۶۱)

اسلام د ژوندانه پوره نظام په توګه له انسان څخه په بېلابېلو دليلونو غواړي، ترڅو خپل چاپېريال وساتي. دا دليلونه په لاندې ډول دي:

• چاپېريال کې د الله تعالی مخلوق دی. د ځمکې او ټولو طبيعي سرچينو جوړښت د الله تعالی د حکمت، رحمت او قدرت ښکارندوی دی.

• مسلمانان بايد له چاپېريال ساتنه وکړي ځکه د چاپېريال ساتلو سره د الله تعالی هغه مخلوق ساتل کېږي، چې د الله (ج) ذکر کوي.

• د مسلمانو علماوو له نظره د الله (ج) د مخلوقاتو بايد ساتنه وشي.

• اسلام کې د ژوندانه نظام د خبر رسولو په اساس ولاړ دی. دا د خبر کار دی او د خبر رسول د اسلام حکم دی.

الله (ج) په قرانکريم کې د خبر په رسولو ټينګار کړی او په سورهٔ الزلزال (۷-۸) اياتونو کې يې فرمايلي دي:

ژباړه: نو هغه څوک چې عمل کوي د يوې زرې د خبر، نو وبه ويني پا بله د خبر او هغه څوک چې عمل کوي د يوې ذرې د شر، نو وبه ويني سزا د هغې.

په اسلام کې ځکه انسان د چاپېريال د ساتلو لپاره ګمارل شوی دی چې بل هيڅ مخلوق د دې کار توان نلري. انسان يوازينی مخلوق دی چې الله تعالی د ځمکې د مسؤل په توګه پيدا کړی دی.

د هوا ککړتيا:

په هوا کې ککړتيا د هغې مادي څخه عبارت ده چې په لوړ مقدار کې د انسان او نورو ژوو روغتيا ته زيان رسوي. هوا د ساه اخيستنې له لارې د انسان بدن ته داخلېږي چې د ژوند تضمين کوي. که دا هوا مسمومه او ککړه وي، د ژوند د ګډوډۍ او د ناروغيو لامل ګرځي.

هر کال د نړۍ دري ميليونه کسان د ککړې هوا له امله ژوند له لاسه ورکوي چې ۲۰ سلنه يې په پرمختللو هېوادونو کې ميشت دي. دا کسان د ساه لنډۍ، سږو ناروغۍ، زړه ناروغۍ او الرژۍ له امله ناروغ وي.

د هوا ککړتيا له دوه لارو منځته راځي:

• طبيعي: اورغورځوونکي غرونه، صحرايي توپانونه او ګنده تالابونه.

• مصنوعي: د انسان په واسطه د هوا ککړتيا چې د ساه لنډۍ د ناروغۍ لامل ګرځي او د انسان او حيوان لپاره کلک خطر دی. توپانونه او ګردبادونه، بېلابېل کيمياوي توکي، کرنيز کيمياوي توکي لکه حشره وژونکي، د بوټو د مرضونو دواګاني او داسې نور ميکروبونه د ځان سره ليږدوي، د انسانانو او حيواناتو سترګو او تنفسي غړو ته ننوځي او د ناروغتيا لامل ګرځي.

په عمومي ډول د هوا ککړتيا عمده لاملونه عبارت دي له: بېلابېلو ماشينونو د فعاليت له امله د ضرر لرونکو ګازونو توليدېدل، ټرانسپورټي وسايل، مخروقاتي معدني مواد (لکه د ډبرو سکاره)، د شولو پټي، د څښتو بټۍ او داشونه چې د ميتان ګاز (CH_4) جوړوي، د د مالدارۍ او چرګانو فارمونه چې ګازونه، تعفن او بوي يې ککړتيا پيدا کوي، د برېښنا جنراتورونه، هر ډول اورلګېدنه، د شنو بوټو کمېدل، د انساني او حيواني غايطه موادو بوي او تعفن، د طبيعي ګازونو کارول او همدارنګه د هوا ککړتيا چې د خاورو او اوبو د ککړتيا سبب هم کېږي.

مونږ د ورځې په منځني ډول (۱) کيلوګرامه خوراک کوو، (۱،۵) کيلوګرامه اوبه څښو او (۱۲) کيلوګرامه هوا اخلو. نو له دې امله د هوا وضعيت ډېر اړين دی چې بايد ورته پاملرنه وشي، نو راځئ د هوا شاليد ته هم لنډه کتنه وکړو:

د ککړتياوو مسايل او ستونزې د صنعتي انقلاب څخه وروسته د شلمې پېړۍ له پيل وروسته زياتې شوې دي. د يادې نېټې څخه وروسته د نړۍ د لاندنيو پېښو شاهده وه:

• **د بلجيم د دره ميوز پېښه:** دې پېښه کې د هوا بدلون له امله چې صنعتي ککړتيا وه، پکې ۲۲ تنه انسانان مړه شول چې لومړی د ناروغی نښانې يې د بلغمو سره ګډ ټوخی او ساه لنډی وه. دې پېښې د بې شمېره اهلي ژويو ژوند هم واخيست.

• **د امريکا پنسلوانيا د دونورا پېښه:** د پنسلوانيا د دونورا په ښار کې د تودوخې د درجې تغير له امله ۲۰ تنه مړه شول چې ددې پېښې اصلي لامل د هوا ککړتيا وه. څو په دې سيمه کې د هوا ککړتيا د اوسپنې د ويلې کولو فابريکو د چارو له امله وه. په دې سيمه کې ۱۴۰۰۰ کسانو څخه ۴۳ تنه ناروغان شول او ۱۲ سلنه اوسېدونکی د دې ناروغيو له امله سخت زيانمن شول، چې ځينو ته وريېښې ناروغی د سترګو، پزې، ستونې، ټوخې، ګانګو او سرخوږې له ډلې وې.

• **د لندن پېښه:** لندن کې هم د هوا د ککړتيا ستره ستونزه رامنځته شوه، چې له امله يې څو مياشتې وروسته پرله پسې مرګونه رامنځته شول.

دا ټولې هغه ستونزې دي چې د هوا د ککړتيا له امله رامنځته شوي او تاريخ کې ليکلي زيانونه يې اړولي دي. د نړۍ هر وګړي ته پکار ده چې له ځانه نيولې د ټولنې په هره برخه کې پاکی ته ځانګړې او جدي پاملرنه وکړي او د ټولو هغه کړنو څخه ځان او ټولنه وساتي چې مرګ راوړونکې ستونزې او ناروغۍ رامنځته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلامي بانکولي د اسلام راتګ سره رامنځته شوې ده!

استاد قریب الرحمن «لبیب»

استاد قریب الرحمن لبیب د اسلام آباد اسلامي نړیوال پوهنتون د شرعیاتو او قانون پوهنځي څخه فارغ او د همدې پوهنتون د اسلامي بانکولۍ او اسلامي اقتصاد برخه کې ماستري لري. نږدې څلور نیم کاله یې په همدې پوهنتون کې د اسلامي بانکولۍ او اسلامي اقتصاد پورې د تړلو مضمونونو د استاد په صفت دنده هم ترسره کړې او دا مهال د ننګرهار پوهنتون د شرعیاتو پوهنځي د فقې او قانون په څانګه کې په استادۍ بوخت دی. د دې ترڅنګ د کرنیزې پرمختیا صندوق د شریعه بورډ غړی هم دی، چې په پرله پسې توګه یادې ادارې سره د اسلامي اصولو په رڼا کې د اسلامي بانکولۍ په اړه خپلې مشورې شریکوي. د اسلامي بانکولۍ په اړه مو ترې پوښتنې چې هغه یې ځواب داسې وایي:

اسلامي بانکولي

اوسمهال بانکولي د انسان د ژوند یوه مهمه برخه جوړوي. د پخوانۍ بانکولۍ نمونې او چارې اوسنۍ بانکولۍ ته ورته دي. د اوس په څېر، پخوا هم بانکولي د اقتصاد یوه مهمه برخه ګڼل کېده. دې ته په کتو د اسلامي بانکولۍ تاریخ په درې برخو ویشو:

(۱) د اسلام راتګ نه مخکې مالي نظام
(۲) د اسلام راتګ سره مالي نظام
(۳) اوسنی مالي نظام

که د اسلام راتګ نه مخکې مالي معاملاتو ته وګورو، دې نتیجې ته رسیږو چې عرب قوم یو سوداګر قوم وو. ژوند یې په سوداګرۍ ولاړ وو. که څه هم د بانکولۍ اوسنۍ چارې هغه وخت نه وې، خو بانکولي تر سترګو کېدله. د مثال په ډول، هغه مهال د مضاربې سیستم موجود وو چې هغه مهال مقارضه بلل کېده. د عربانو تر منځ د پیسو د راکړې ورکړې معموله لار وه چې یو کس به پیسې اخیستې او کار به یې پرې کولو، ګټه یې سره شریکه وه. اسلامي بانکولۍ کې دې ډول راکړې ورکړې ته مضاربه وایي. اوسنۍ بانکولۍ کې یې بیا (Loan Finance) یا د پور په اساس تمویل بولي. دا هم هغوی په سوداګریزو چارو کې درلودله. قرض به یې اخیستو او خپل کاروبار به یې پرې کولو او بدل کې به یې د پیسو مالک ته سود ورکولو.

لومړۍ دوره: د حضرت محمد (ص) په نبوت د مبعوث کېدو نه وړاندې، خدیجې (رض) چې ډېره مالداره میرمن وه او مسلمانه شوې لا نه وه، حضرت محمد (ص) ته د هغه (ص) د ایمانداری، امانتدارۍ، صداقت او نېکو اخلاقو لرلو له امله پیسې ورکولې او هغه (ص) مضاربې سره سوداګري پرې کوله. دواړه په ګټه او تاوان کې سره شریک وو.

دویمه دوره: کله چې رسول الله مبارک په نبوت مبعوث شو، اسلامي اصول او قوانین نه یواځې عباداتو کې بلکې د ژوند په هره برخه کې رامنځته شول. اسلام د مالي نظام څخه منع ونکړه، بلکې شرایط او اصول یې ورته وضع کړل. دا چې مضاربه د اسلام سره په ټکر کې نه وه، نو د مالي نظام دا معامله یې پر ځای پرېښوده. ځکه مضاربه کې یو کس پیسې ورکوي او بل پرې کار کوي او ګټه کې سره شریک وي. په مضاربه کې د پیسو تاوان مالک ته رسیږي.ځکه څوک چې په پیسو کار کوي د هغه د کار او د وخت تاوان کېږي.

خو د پیسو په اساس تمویل یا (Loan Finance) چې د پیسو په بدل کې به ګټه اخیستل کېده، د اسلام د راتګ سره د پیسو په بدل ګټه اخیستنه قطعاً حرامه شوه. په دې توپیر بدله شوه چې که چا قرض اخیستو، اخیستل یې منع نه وو، مګر ګټه اخیستل یې پرې منع شول. ځکه دا سود وګڼل شو. که چا نه غوښتل چاته قرض ورکړي، کولی یې شول چې د مضاربې، مشارکې یا هم بیع په شکل یې ورکړي. همدا مهال بیت المال رامنځته شو. بیت المال داسې وو لکه نن چې دولتي مرکزي بانکونه لرو. د هغه وخت بیت المال به د خلکو سره کمک کولو، ذکاتونه، مالیه او نورې پیسې به یې راټولولې.

په دې ډول راکړو ورکړو کې ښه مثال د زبیر بن عوام (رض) یا د ده د ځوی عبدالله ابن زبیر(رض) دی. هغه به د بانکونو رول ادا کولو، دوي په امانت ساتنه کې ډېر پېژندل شوي وو، خلکو به خپل امانتونه دوي سره ساتل. د وخت تېرېدو سره د زبیر ابن عوام(رض) ځوي عبدالله ابن زبیر(رض) پدې کې بدلون راوست. خلکو نه به یې پیسې امانت نه بلکې د پور په نوم اخیستلې. ځکه چې په امانت پیسو یې د اسلام د اصولو له نظره کار نشو کولی. عبدالله ابن زبیر(رض) به د خلکو امانت پیسې د پور په نوم اخیستلې او کار به یې پرې کولو. کله چې به د چا خپلو پیسو ته اړتیا شوه، نو نوموړي به په خپل وخت پیسې بېرته ورکولې. د امانت کېښودولو نه به نوموړي ته په پور ورکولو خلک ډېر خوښ ښکارېدل. ځکه د امانت ساتلو په وخت کې که کومه ستونزه رامنځته شي او امانت له منځه لاړ شي، نو امانت ساتونکی یې مسؤلیت نه لري او نه په بېرته ورکولو مکلف دی. اګرچې د امانت څخه د کاروني ګټه نشي اخیستلی، خو د پور په ورکړه پور اخیستونکی مکلف دی، ترڅو په خپل وخت پور بېرته ادا کړي، که په وړاندې یې هرډول ستونزه هم رامنځته شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه دوره: د نننی وخت بانکولي د نولسمې پېړۍ په اواخرو او د شلمې پېړۍ په اوایلو کې رامنځته شوه. په ۱۹۴۰م کلونو کې مالیزیا کې اسلامي بانک رامنځته شو او خلک یې دې ته هڅول چې خپلې پیسې بانک کې کېږدي او د اړتیا په وخت یې بېرته واخلي. وروسته بیا په ۱۹۵۰ م کلونو کې پاکستان هم د بزګرانو لپاره اسلامي بانکونه رامنځته کړل، خو نتیجه یې ورنکړه. ځکه بانک ته چې څومره پیسې راتللې د خلکو د غوښتنې نه کمې وې. خو په هر حال د اسلامي بانکونو په اړه یې خلکو ته یو فکر او روحیه ورکړه. وروسته بیا په اتیا او نوي کلونو کې نورو اسلامي او غیر اسلامي هېوادونو دې کار ته پرمختګ ورکړ. اوس مهال د اسلامي هېوادونو په پرتله په غیر اسلامي هېوادونو کې اسلامي بانکولۍ ډېر پرمختګ کړی.

کله چې په نړیواله سطحه او په ځانګړې ډول امریکا کې په ۲۰۰۸م کال کې مالي ستونزې رامنځته شوې، سودي بانکونه یې راوغورځول. مالي بحران یې رامنځته کړ او اسلامي بانکونه له دې ناورین نه په امن کې پاتې شول. کله چې د سودي بانکونو اساسي ستونزې وڅېړل شوې، نو د سودي بانکونو سودي ګټې ډېرې لوړې وې. غیر مسلمانان په دې قانع شول چې سودي بانکونه خیالي وو. خلکو ته یې د پورونو کارتونه د ډېرو پیسو ورکړي وو، خو په بانکونو کې یې پیسې کمې وې. کله چې ډېرو خلکو د پیسو ویستلو اراده وکړه او بانکونو کې پیسې کمې وې، نو دې سره سودي بانکونه بې باوره شول. پداسې حال کې چې خیالي بانکولي اسلام کې نشته. نو ځکه اسلامي بانکولي د مالي ناورین نه په امن کې پاتې او بریالۍ شوه. له دې سره نړیوال اقتصاد پوهان د اسلام د مالي نظام نه متاثره شول او د اسلامي مالي نظام مطالعې ته یې مخه کړه. په پایله کې یې په خپلو ټولو بانکونو کې د اسلامي بانکولۍ ځانګې پرانیستې. اوس غیر مسلمان اقتصاد پوهان، اسلامي بانکولۍ کې دومره مخکې لاړل، دعوه کوي چې همدوی د اسلامي بانکولۍ بنیاد اېښودونکي دي. پداسې حال کې چې اسلامي بانکولي د اسلام راتګ سره رامنځته شوې ده چې پورته یې یادونه وشوه.

د اسلامي بانکولۍ ارزښت په اړه کتابونه لیکل کېږي. خو که یې په لنډه ووایو: بانکولي د انسان د ژوند مهمه برخه ده. د نړۍ یو نیم میلیارد مسلمانان د عقیدې پر اساس سودي بانکولي نه کوي. پداسې حال کې چې بانکولۍ ته شا هم نشي اړولی.

بانکولۍ کې برخه اخېستل اړین دي. نو دې حقیقت ته په کتو باید بله لار موجوده وي چې هغه اسلامي بانکولي ده. که اسلامي بانکولي نه وي، زموږ د ژوند یو اړخ به فلج وو او یا به مو سودي نظام ته مخه کوله، نو د سودي بانکولۍ څخه د ځان ساتنې په موخه باید اسلامي بانکولۍ ته مخه کړو او هغه هڅې چې د سودي بانکولۍ په ډګر کې شوي، څو برابره یې باید اسلامي بانکولۍ ته وشي، ځکه غیر مسلمانان د خپلو ګټو په خاطر اسلامي بانکولي مني. حال دا چې مسلمانان د عقیدې په لحاظ سودي بانکولي نه مني.

یواځې د عقیدې یا مذهب له نظره نه، بلکې اسلامي بانکولۍ کې هغه څه موجود دي چې انسان یې په فطري لحاظ غواړي، لکه ټولنیز عدالت، پداسې حال کې چې په سودي بانکولۍ کې ټولنیز عدالت نشته، ځکه سودي بانکوالۍ کې یو کس بل ته په تاوان رسولو ګټه ترلاسه کوي. خو اسلامي بانکولۍ بیا د دواړو خواوو ګټې په نظر کې نیولي. په همدې خاطر په اسلامي بانکولۍ کې سود منع شوی. اسلامي بانکولي څوک له ګټې نه منع کوي، خو خطر به هم په غاړه اخلي. د ټولنیز عدالت اصل دا نه مني چې یو کس به ګټه کوي او بل به یواځې تاوان کوي.

د اسلامي بانکولۍ لپاره زیات اسلامي تعاملات یا عقود موجود دي، لکه مرابحه، مشارکه، مضاربه، حسنه پور، استصناع، سلم او داسې نور. په سودي بانکولۍ کې تعامل کم او د دواړو خواوو خوښې ته ډېر ارزښت نه دی ورکړل شوی. پداسې حال کې چې اسلامي بانکولۍ کې د معاملې هر تعامل یا عقد د دواړو خواوو په خوښه ټاکل کېږي، چې هر تعامل خپل اصول او شرطونه لري. د اسلامي بانکولۍ اساس اسلام دی او په دې بانکولۍ کې باید د قران کریم، حدیث، اجماع، قیاس او د اسلامي مالیاتي نظام ټول اصول او مقررات چې په شریعت کې دي، د راکړې ورکړې په مهال په نظر کې ونیول شي، هدف یواځې د سود د نه اخیستلو نه دی. که ټول شرعي مقررات پکې پلي نشي، اسلامي بانکولي نه بلل کېږي. د اسلام له نظره په سوداګرۍ کې یو اصل د ګټې او تاوان دی. هر څوک چې سوداګري کوي ګټه به تر لاسه کوي. یانې په ګټه او تاوان کې شراکت، خو په سودي مالي نظام کې یواځې ګټه په پام کې نیول شوې. اسلامي بانکولۍ کې غیر اسلامي چارو ته لکه چل، فریب، دوکه، غلا او داسې نورو ته اجازه نشته او دا چارې پکې مطلقاً حرامې دي.

اسلامي بانکولۍ کې د قرارداد شرطونه په دوو برخو ویشل شوي:

(۱) عام شرطونه

(۲) ځانګړي یا خاص شرطونه

عام هغه شرطونه دي چې هر عقد یا قرارداد کې لازمي دي، لکه ایجاب او قبول، صیغې شرط، خواوې (عاقدان) د قرارداد کوونکو یانې څوک قرارداد کولی شي.

خاص یا ځانګړي هغه شرطونه دي چې د هر عقد یا قرارداد لپاره ځانګړي دي، لکه مرابحه کې چې د توکي بیه او ګټه باید مالومه وي چې د دواړو خواوو به پرې خوښه وي. همدارنګه مشارکه کې دواړو خواوو ته ګټه او تاوان رسي. مګر مضاربه کې تاوان د مال خاوند ته رسي او د بل کس یواځې خواري، زحمت او کار کول له منځه ځي. که مضاربه کې تاوان د مال خاوند، کارکوونکي (مضارب) ته ورکړي، نو د مضاربې دا عقد باطلېږي. مضاربه کې دا شرط دی چې ګټه د دواړو شریکه ده او تاوان یواځې د مال خاوند (رب المال) ته رسي. همداسې سلم کې ځانګړی شرط دا دی چې پیسې به مخکې ورکوې او توکي به وروسته اخلي. که نیمې پیسې هم وروسته ورکړې، عقد له منځه ځي، نو ځانګړي شرایط د هر عقد او قرارداد لپاره د هغه د څرنګوالي پورې اړه لري.

لکه څرنګه چې یادونه وشوه، مضاربه، مشارکه، سلم او داسې نورو اسلامي اصولو نه په اسلامي بانکولۍ کې د اسلامي پروژو د تمویل برخه کې ګټه اخېستل کېږي. همدارازد پروژو ماهیت او نوعیت ته په کتو د اسلامي بانکولۍ د تعاملونو څخه ورته عقد یا تعامل ټاکو، د مثال په ډول که څېړې وغواړو یوه رغنیزه پروژه تمویل کړو، نو دې لپاره اسلامي بانکولۍ کې ډېر ښه او مناسب تعامل استصناع (جوړونه) ده. استصناع خپل شرطونه لري. که څېړې کرنیزه پروژه تمویلوو، نو د سلم او وکالت نه ډېره ګټه اخېستی شو او که څېړې لویې پروژې یا (Mega Project) تمویلوو، چې نه ورته د دولت وسه کېږي او نه یې یو شخص کولی شي، په اسلامي بانکولۍ کې دې ته د صکوک تعامل لرو. صکوک په اسلامي بانکولۍ کې یو داسې تعامل دی چې هر څوک یانې د کم او زیات مال خاوندان کولی شي پکې برخه واخلي، چې ځانګړي شرطونه لري.

اسلامي بانکولۍ کې د لېږد، رالېږد تمویل لپاره د پورته ذکر شوو لارو نه هم ګټه اخېستلی شو. د دولت مالي لاسته راوړنو ارزښتناکې برخې د مال لېږد رالېږد دی. هغه هېوادونه چې ډېر لېږد ولري د رالېږد لرونکو هېوادونو پرتله ډېر پرمختللي وي. څومره چې د یو هېواد لېږد زیاتېږي، په هماغه اندازه هغه هېواد مخ پر وړاندې ځي.

همدارنګه کله چې زموږ یو هېوادوال وغواړي چې د هېواد نه بهر یو څه ولېږي، هغه نشي کولی چې د هغه هېواد د کوم وګړي یا بانک ته نغدې پیسې واخلي، نو دلته په هېواد کې دننه هر اسلامي بانک کولی شي چې د هغه هېواد وګړي یا بانک نه پیسې واخلي او د خپل فیس اخېستلو په بدل کې یې زموږ هېوادوال ته ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په شریعت کې حلال کار دی. همداراز که یو کس وغواړي چې بل هېواد ته توکي ولېږي او ددې کار پوره وړتیا هم ولري، خو د اخېستلو او لېږلو وس يې نه لري او مالي مرستې ته اړتيا ولري، نو هر اسلامي بانک ورسره شريکېدی شي. نيمې پيسې بانک پر ځان مني او نيمې دا کس، په دې شراکت کې دوي ګټه او تاوان سره شريکوي يا هم مضاربه کوي. ټولې پيسې اسلامي بانک ورکوي او دا کس خپل مسلکيتوب، وړتيا او زحمت په کار اچوي. د يادونې وړ ده که چېرې مال اخېستونکی داسې مال اخلي چې د واردونکي د غوښتنې سره توپير لري، نو دې برخه کې د قرارداد پر مهال بانک کولی شي چې مال اخېستونکي سره شرط کېږدي. که چېرته د واردونکي د غوښتنې او د توکو د ځانګړتياوو خلاف توکي واخېستل شي او اخېستونکی يې قبول نکړي، نو تاوان به يې پر مال اخېستونکي وي.

بله لار د مرابحې ده، توکي د صادرونکي په ټاکنه او د دې شخص په مسلکيتوب بانک اخلي. بيه يې هم بانک پرې کوي. صادرونکي باندې يې د دواړو موافقې په اساس د يو څه ګټې په بدل کې پلوري. لېږدونکی مال پېرېدونکي ته لېږدوي او بانک ترې په ټاکلي موده، کله چې لېږدونکي سره پېرودونکي د پېسو د ورکړې وعده کړې وي، د ګټې سره بانک ته بېرته ورکوي. د دې کار سره يو د هېواد څخه صادرات زياتېږي او بل دا چې مال لېږدونکی او بانک حلاله ګټه ترلاسه کوي. نړيواله سوداګرۍ کې واردولو (راوړلو) لپاره د بانک څخه اعتبار ليک (Letter of Credit) اخېستل اړين دي. اسلامي بانکولي کولی شي د فيس په بدل کې دا سند جوړ کړي. شرط يې دا دی چې سند اخېستونکی بايد بانک کې د غوښتنې په ارزښت پيسې ولري. دا هم د اسلام سره په ټکر کې نه ده. که چېرته اعتبار ليک اخېستونکي سره بانک کې پيسې کمې وي او اعتبار ليک يې د ډېر ارزښت پکار وي، نو کولی شي د بانک سره د مرابحې، مضاربې او داسې نورو تعاملونو په اساس وړاندې لاړ شي.

د افغانستان په کچه چې تر اوسه د کرنيزې پرمختيا صندوق کوم فعاليتونه ترسره کړي، د اسلامي بانکولۍ اصولو ته په کې ځانګړې پاملرنه شوې. د کرنيزې پرمختيا صندوق باور دا دی چې اسلامي اصولو پرېښودلو او يا هم ماتولو کې بايد جوړ جاړی ونشي. د دې ترڅنګ بل اصل د ملي ګټو دی. د کرنيزې پرمختيا صندوق ټول غړي دې اصل ته ژمن دي. که صندوق ته په ځينو پروژو کې ګټه کمه هم ورسي، صندوق ملي ګټې غوره بولي. موږ بايد داسې پروژو کې پانګه اچونه وکړو چې زمونږ وګړي او اقتصاد په خپلو پښو ودروي. چې دې کار ته صندوق ژمن دی. د خصوصي بانکونو پرتله د کرنيزې پرمختيا صندوق ډېرې لاسته راوړنې لري، د مثال په ډول صندوق يواځې خپله ګټه پام کې نه ده نيولې، بلکې د خلکو اقتصاد او انساني ژوند جوړونه يې هم پام کې نيولې ده. صندوق په ډېرو اسانو شرايطو پورونه ورکوي او د پورونو په بېرته اخېستو که له پوره انعطاف نه کار اخلي. د کرنيزې پرمختيا صندوق ټل هڅه کړې پور وړو ته د طبيعي آفتونو له امله د پېښو تاوانونو پر مهال هغوي ته د پور د راستنولو موده وغځوي او د وس سره سم لازمې مرستې وکړي. دا کار په سودي بانکولۍ کې شتون نه لري.

د منني پيغام

د کرنيزې پرمختيا صندوق مشرتابه له استاد قريب الرحمن «لبيب» او د کرنيزې پرمختيا صندوق د شرعي بورد غړي د زړه له کومې مننه کوي چې دغې مرکې ته يې وخت ورکړی او د پرمختګ خپرونې لوستونکو سره يې د اسلامي بانکولۍ په اړه ارزښتناک مالومات شريک کړي.

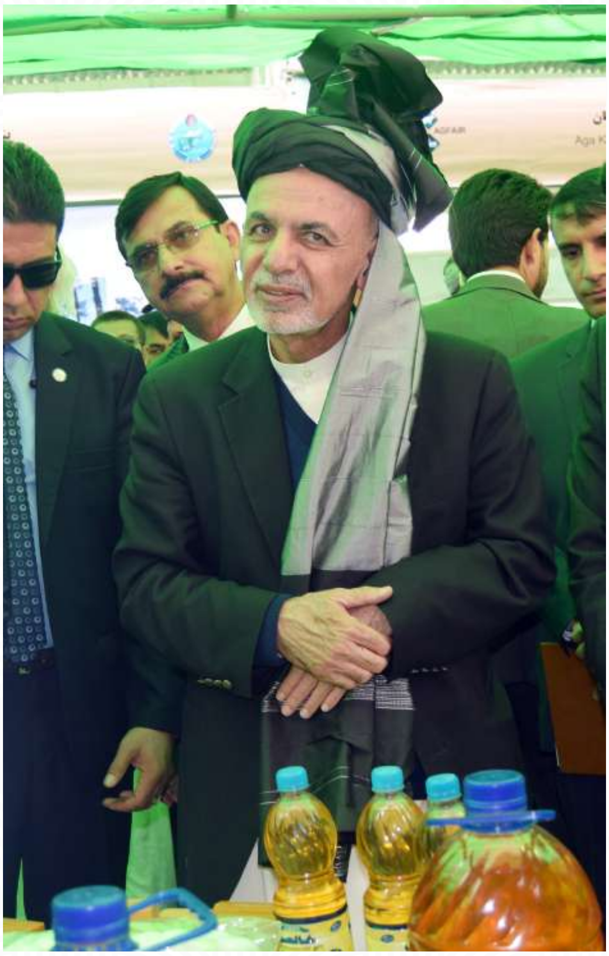

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بازار (مارکېټ) په اړه مالومات

پوهنوال محمد طیب

د بازار یا مارکېټ په اړه مالومات هغه دي چې په رڼا کې یې تولید کوونکي، سوداګر او پروسس کوونکي خپلې مربوطه چارې تنظیموي. دغه مالومات د محصول د حجم، اندازې، وراندې کولو، تولیدي فارم موقعیت او همدا ډول د مصرف کوونکو د غوښتنې په اړه تولید کوونکو او عمده پلورونکو ته لارښوونه کوي.

د مالوماتو سرچینې

۱. حکومتي سرچینې :

الف:حکومتي سرچینې تولید کوونکو ته د کټور محصول کرلو، د نرخونو او ددې لپاره چې څه وخت څه تولید کړي، مالومات برابروي.

ب: تولیدکوونکو ته د څو کلونو مالومات برابروي، مګر کوچني او د کم وس تولید کوونکي ورڅخه ګټه نشي اخیستی.

ج. دا مالومات ډېر دقیق نه وي.

د. د نرخونو په اړه لړ مالومات وراندې کوي.

۲. سوداګر

الف: سوداګرو سره د بازار په اړه ډېر نوي مالومات موجود وي چې تولید کوونکو څخه توکي په ارزانه بیه پېري.

۳. نور بزګران

ب: د سیمه ایزو بازارونو د مالوماتو په اړه مهمې سرچینې ګڼل کېږي، مګر د بیو په اړه ورسره دقیق مالومات نشته.

ج: د نرخونو په اړه یوه اندازه مبالغه کوي. یانې دقیقې بیې ویلو څخه ځان ساتي.

۴. نورې سرچینې

الف: د بازار د نرخونو بورډ

ب: د ترویج کارکوونکي

ج: د کرنیزو محصولاتو د پروسس فابریکې د دقیقو مالوماتو په لرلو سره تولید کوونکي دا ګټې ترلاسه کوي:

۱. د بازار په اړه تاوانونه کموي.

۲. تولید کوونکي ته لار ښایي چې چېرې خپل محصول خرڅ کړي.

۳. بازار کې ثبت شوي، د توکو بیې ورښایي.

۴. تولید کوونکي ته ورښایي چې خپل توکي سیما کړي که نه.

۵. تولید کوونکي ته ورښایي چې د فصل نه وراندې توکي تولید کړي که نه.

۶. تولید کوونکو ته د مالوماتو په بنسټ حکم کوي، چې بېلابېل محصولات وکري که نه.

تولید کوونکي خپل محصول چېرته خرڅ کړي؟

تولید کوونکي ته ډېره مهمه ده چې خپل محصول هغه ځای کې خرڅ کړي چې بهتره زمینه یې برابره وي. ځینو وختونو کې د تولید کوونکي لپاره د دې موضوع په اړه د ټاکنې حق شته چې د خپلو توکو د خرڅولو د ځای په اړه تصمیم ونیسي. پدې مانا چې هغوی کولی شي تصمیم ونیسي چې خپل محصول خپل باغ، سیمه ایز بازار، عمومي منډیې، پرچون پلورونکو، لویو مغازو او یا هم د پروسس په فابریکو چې قرارداد ورسره لري، وپلوري. همدارنګه کولی شي چې نېغ په نېغه یې په ښاري مصرف کوونکو باندې وپلوري.

د بازار د مالوماتو په اړه د اړتیا درک کول:

د بازار په اړه مالومات د تولید کوونکو، سوداګرو او مصرف کوونکو لپاره ډېر اړین دي.

- **د تولید کوونکو اړتیا:**

د بازار په اړه مالومات د تولیدکوونکو سره مرسته کوي چې خپل محصول څه وخت ترلاسه کړي او کوم وخت یې بازار ته تیار کړي.

- **عمده پلورونکي:** د بازار په اړه مالومات د دوی سره مرسته کوي چې د مصرف کوونکو غوښتنې پر مخ بوځي او تولیدکوونکي خپلو تولیدي پلانونو ته د اړتیا په اساس وده ورکوي.

همدارنګه د مارکېټ په اړه مالومات د بازار خطرونه کموي او هغوی سره مرسته کوي چې په کمو لګښتونو مستهلک او تولید کوونکي ښه ګټه ترلاسه کړي.

- **حکومت ته اړتیا:**

د توکو د وراندې کولو، د بیو مؤثر ثبات، د تولید د اندازې دقیق تخمین، د ګودامونو ظرفیت او سیما (څومره سیماوې په کې موجودې دي) او نرېوالو بازارونو ته د توکو وراندې کولو لپاره د حکومت مالوماتو ته ډېره اړتیا ده.

همدارازد تولید او محصول په اړه ضعیف او غیر دقیق مالومات او ارقام د توکو د پلورلو جریان، د مازاد او کسر ترمنځ توپیر او سوداګریزې چارې رکود سره مخ کوي.

- **مربوطه کسانو ته د بازار په اړه**

د مالوماتو تیارول:

د بازار په اړه مالومات په بېلا بېلو وسایلو اړوند کسانو ته تیارېږي. هغو ځایونو کې چې راډیو او تلویزیون موجود وي، د بیوو د تغیر په اړه مالومات کم وخت کې تیارېږي.په ځینو هېوادونو کې د بازار موندنې د مالوماتو په اړه ښه او په دقیق ډول خدمتونه سرته رسېږي. مګر ځینو ځایونو کې د دې کار سرته رسول اسانه نه وي.

- **غیر دولتي موسسې**

غیر دولتي اداري زیات وخت د بازار موندنې په فعالیت کې شامل لوري دي. اګر چې دغه موسسې د یو شمېر محدودو بزګرانو لپاره د بازار مالوماتو په اړه فعالیتونو کې ونده اخلي. ځینې وخت دا اداري یا موسسې د حاصل د تولید په اړه بزګران هڅوي، مګر د بازار د بیوو په اړه کومه پاملرنه نه لري، چې بزګرانو خپل توکي په کومو بیوو پلورلي.

- **د کرنیزو محصولاتو پروسس کوونکي:**

هغه تولید کوونکي چې خپل توکي په مارکېټ کې نه پلوري او پروسس کوونکو باندې یې پلوري. پروسس کوونکي هم د خپلو بیــو په اړه چې په کومه بیه توکي پېري، مالومات وراندې کوي.

۱. **سوداګر:** کله چې تولید کوونکي خپل توکي د هوکړه لیک په اساس د سوداګر استازي ته سپاري، نو دوی لپاره استازي او یا هم سوداګر د مالوماتو اساسي سرچینه ګڼل کېږي. دا مالومات ډېر تازه او نوي وي. هغه مالومات چې د ښاري بازارونو لپاره سیمه ایزو سوداګرو ته برابرېږي، د تازه والي او دقت له پلوه د نورو خدمتي سرچینو په پرتله مطمین وي. ښکاره خبره ده چې سوداګر غواړي ډېره ګټه وکړي. دا ګټه د توکو له درکه ورځي چې ارزانه یې را نیسي او بیا یې په لوړه بیه پلوري.

۲. **بزګران:** بزګران هم د بازار مالوماتو په اړه له ارزښت ډکه سرچینه ګڼل کېږي. خو په ځانګړي ډول د سیمه ایزو بازارونو په اړه ورسره دقیق مالومات نشته چې سوداګر باندې یې وپلوري. دوي همداراز نه پوهېږي چې خپل توکي په څو وپلوري؟

- **د ترویج مالومات:** اساساً د ترویج کارکوونکي د بازار مالوماتو په اړه چې کروندګرو ته یې وراندې کوي، د ډاډ او د باور سرچینه بلل کېږي. د ترویج ښه مامور هغه کس دی، چې سیمه ایز پېربدونکي چې بېلابېل توکي پېري، تشخیص کړي او خبر وي چې توکي دوي په څو پېري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کب پالنه که د باثباته عاید کاروبار

ډاکټر ایمل ارمان

د کبانو روزنه او پالنه په ملي او فردي اقتصاد کې ستر ارزښت لري. نن د نړۍ په بېلا بېلو هېوادونو کې د کبانو پالنې او خرڅلاو څخه په پراخه اندازه ګټه اخیستل کېږي. د کبانو څخه په کورنۍ او بهرنۍ سوداګرۍ کې کار اخیستل کېږي. سربېره پر دې چې کب د غوښې یوه غوره سرچینه ده، د کبانو روزنه او پالنه زموږ ګرانو بزګرانو ته د عاید باثباته کاروبار او د هغوی کورنیو ته یوه ښه خوراکي سرچینه هم په لاس ورکوي.

افغانستان کې کبان په خاورینو ډنډونو، سیندونو، جهیلونو او د اوبو په نورو زېرمو کې په طبیعي او یا مصنوعي ډول ساتل کېږي. د افغانستان دولت او بهرنیو خیریه موسسو هڅه کړې، تر څو هغو سیمو کې چې د کب پالنې لپاره مناسبې دي په خاورینو ډنډونو کې سوداګریز کب پالنځایونه جوړ او د کب تولید ته پراختیا ورکړي.

د کبانو فرعي سکتور کې د فني او مسلکي پرسونل کموالی، په محلي ژبو د درسي موادو، د علمي او مسلکي خپرونو، د کبانو امراضو تشخیصي کلینک او د کب پالنې نویو او عصري وسایلو نشتوالی، د کبانو د بچورو د تولید ځایونو او د سړکونو خرابوالی او داسې نورو فکتورونو له امله وروسته پاتې دی.

د کرنې وزارت راپور پر بنسټ اوس مهال د کبانو سکتور د بل هر وخت په پرتله ډېر غوړېدلی، خو اوس هم د هېواد زیاتره بازارونه پاکستاني بې کیفیته کبانو نیولي دي. اوس مهال د کال لس زره میټریک ټنه کبان په قندهار، هلمند، کنړ، ارزګان، ننګرهار، لغمان، بلخ، بامیان، کابل او نیمروز ولایتونو کې په خاورینو ډنډونو کې تولیدېږي. هېواد کې د کبانو لپاره ور هغه ځایونه دي چې د کال په اوږدو کې پکې تازه اوبه موجودې وي او خاوره یې هم ور وي.

اوس مهال د قرغې کبانو فارم د هېواد په کچه د لویو فارمونو څخه شمېرل کېږي. د افغانستان کرنې وزارت پلان لري چې ورته فارمونه په بلخ، ننګرهار او بامیان ولایتونو کې جوړ کړي. د کرنیزې پرمختیا صندوق هم هغه بزګرانو ته لنډ مهاله او اوږد مهاله پورونه ورکوي چې د کاروبار په موخه کب پالنه کوي.

د کب غوښې ارزښت په قرآن عظیم الشان کې هم ذکر شوی دی او د کب غوښه تازه غوښه ګڼل شوې ده. تازه بیولوژیکي پلټنو ښودلې چې د کب غوښه د زړه ناروغیو لپاره ښه درمل او درملنه ده. دا ځکه چې د کب په غوښه کې کولېسټرول او د هغې بقایاوې په کمه پیمانه وجود لري. د کب په غوښه کې تر ټولو مهمه خبره دا ده چې د انسانانو په هاضمي سیستم کې په ډېره اسانۍ هضمېږي. هغه خلک چې په اونۍ کې دوه یا درې ځلې د کب غوښه خوري د زړه ناروغیو څخه په امن کې پاتې کېږي. د امریکا د زړه ډاکټرانو ټولنې له خوا (دزړه د حملې د خطر کمول) په نامه په یو خپور شوي کتاب کې راغلي دي، چې د زړه ناروغیو د خطر کمولو لپاره اړینه ده چې د کب سپینه غوښه د انسانانو په خوراکي رژیم کې د یوه بنسټیز عنصر په ډول شامله شي. د زړه ناروغان باید سوډیم په پوره پاملرنې سره وکاروي او کلسیم ورته اړین دي او د کب غوښه کې سوډیم دومره په ځانګړي ډول نشته او د کلسیم څخه پوره ډکه ده. همدارنګه د کب په غوښه کې اوسپنه هم موجوده ده او د اوسپنې ارزښت په دې کې دی چې کله هم اوسپنه جذب شي او دوران ته دننه شي، نو بیا د همدې اوسپنې په وسیله تازه اکسیجن زړه ته ورننوځي، چې دا د زړه د ناروغانو لپاره یوه بله ګټه ده.

د کبانو غوښې پخولو کې باید له پوره پاملرنې څخه کار واخیستل شي. د بې کیفیته کبانو غوښه چې روغتیا ضد شرایطو کې ساتل شوي وي، باید پخه نشي. همدارنګه کبان باید په هغه غوړیو کې پاخه نشي چې مخکې ترینه ګټه اخیستل شوي وي او هر ځل پخلي لپاره باید تازه غوړي وکارول شي.

کب پالنه د هغو کسانو له پاره یو ښه فرصت دی، چې غواړي د لږو کسانو په کار ګمارلو نسبتاً یو ګټور کاروبار پیل کړي. د یو کوچني ځمکوال له پاره چې غواړي د کب پالنې کاروبار پیل کړي د ځمکې اندازه یو جریب (۲۰۰۰ متر مربع) ده چې ډنډ پکې جوړ کړي. کبان له اومې میاشتې څخه وروسته پلورل کېدی شي، که چېرې د اوړي له پیل سره په کب پالنه پیل شوی وي. د کبانو د ډنډ معیاري مساحت ۲۰۰۰ متر مربع دی. یو جریب ډنډ ۱۵۰۰-۲۵۰۰ کیلوګرامه کب ورکولای شي. د پالنې په وخت کې له ښځبتن څخه کم وخت غواړي او ورځنۍ پاملرنه یې هم له یو تر یو نیم ساعت څخه زیات وخت ته اړتیا نه لري. یوازې د حاصل اخیستلو په وخت کې زیات کارکوونکي ورته په کار وي. د کبانو په دوهمې او پرله پسې حاصل ورکولو کې به خالصه ګټه ځکه زیاته وي چې د لومړۍ ځل په پرتله کمه پانګونه غواړي. په داسې حال کې چې د کبانو په ډنډ کې د لومړي ځل پانګونې اندازه نسبتاً لوړه ده. خو د غوره لارو چارو په خپلولو سره کېدی شي ښه حاصلات او دوامداره کاروبار رامینځته کړي.

د افغانستان تجارت او صنایعو خونې راپور په اساس افغان سوداګر هر کال د یو میلیون ډالرو په ارزښت کبان د سپین بولدک له لارې قندهار او د تورخم له لارې ننګرهار او نورو ولایتونو ته وړي.

افغانستان کې د کبانو غوښې اړتیا، د تولید په پرتله ډېره زیاته ده، نو په دې بنسټ ملي سوداګر مجبور دي چې د بازار د اړتیا پوره کولو په موخه له بهر څخه د اړتیا وړ کبان وارد کړي. د دې لپاره چې د هېوادوالو د کورنیو او تازه کبانو اړتیا پوره شي، نو د کب پالنې ډېرو ډنډونو جوړولو ته اړتیا ده.

له بهر څخه کبان د واورې ډک کارتنونو او بوجیو کې ځانګړو شرایطو لاندې راوړل کېږي. ډېری وخت د اړتیا وړ شرایط د انتقال وخت کې په پام کې نه نیول کېږي او د کبانو د غوښې کیفیت له منځه ځي. تېر ژمی کابل ښار کې د یو کیلو یخچالي کبانو غوښې ارزښت د (۱۰۰-۳۵۰) افغانیو تر منځ وو او وطني کبانو غوښې ارزښت د (۳۰۰ - ۱۰۰۰) افغانیو تر منځ وو چې هېوادوالو ته یې رانیول ګران و.

له بهر څخه را لیږدول شوي کبان د ځایي کبانو په پرتله ارزانه دي. دا ځکه چې وارد شوي کبان تازه نه وي او زیاتې ورځې پرې وتې وي او د ناوړه بوی له امله یې خلک نه خوښوي. ځایي کبان د بازار د غوښتنې سره سم بازار ته تازه راوړل کېږي. له دې امله ډېری خلک ځایي کبان له وارد شویو کبانو غوره ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

واکسین او معافیت

ډاکټر روزي خان صادق

مخکې له دې چې په اصلي موضوع بحث وشي لاندې اصطلاحات په دې برخه کې اړین دي.

انتيژن: (The Antigen)

د مکروب هره جوړونکې برخه چې په کوربه حیوان کې د انتي باډي د تولید سبب شي د انتيژن په نوم یادیږي.

انتي باډي: (The Antibody)

هر ژوندی اورګانیزم چې اجنبي مواد له منځه وړي انتي باډي بلل کیږي. په ژوندیو حیواناتو کې ویروسونه او بکتریاوې د اجنبي موادو څخه عبارت دي، چې کوربه یې له منځه وړلو تکل لري.

د واکسین کولو موخې :

(The Purpose of Vaccination)

چرګانو ته د واکسین کولو موخه د معافیت په تحریکولو سره ناروغۍ له منځه وړل دي. معافیت د انتي باډي، فعالو لمفوئید حجراتو یا مکروفاژونو جوړبدل دي. معافیت د ناروغۍ څخه د جوړېدو وروسته او یا هم د واکسین استعمال سره رامنځته کیږي. په عمومي ډول چرګوړي تر شپږمې اونۍ پورې د واکسینونو په وړاندې مکمل ځواب نه وایي. که څه هم چرګوړي په دولسمه ورځ د واکسین په وړاندې یوه اندازه ځواب وایي او د امبریو په مرحله کې معافیت تولیدوي. حتی په اته لسمه ورځ د in ovo، پواسطه معافیت تر لاسه کوي. د شرایطو په پام کې نیولو سره کله چې واکسین په سم ډول تطبیق شي، نو د ۳-۶ اونیو پورې معافیت ساتي.

د غوره پایلو پخاطر واکسین باید تر شپږمې اونۍ پورې وځنډول شي. کله چې چرګوړي د شپږو اونیو نه وړاندې واکسین شي، خصوصاً د دریمې اونۍ د مخه، نو بیا ځلې واکسین کولو ته اړتیا ده.

معافیت ټیټوونکي: (Immunosuppression)

ځینې ناروغۍ لکه Chicken Anemia Virus

(Mycotoxins)، (Reoviruses)، (MDV)، (IBDV)

او خوراکي نیمګرتیاوې په چرګانو کې معافیت ټیټوي.

د واکسین ټایټر (The Titer of Vaccines):

د واکسین ټایټر په یو واحد مقدار کې د واکسین د مړو یا ژوندیو ذراتو شمېر څخه عبارت دي. لاندې ټکي باید پام کې ونیول شي:

• واکسین باید د جوړونکي کمپنۍ د هدایت مطابق استعمال شي.

• تاریخ تېري واکسین ونه کارول شي.

• د تودوخې په وړ درجه کې وساتل شي.

• کارول شوي واکسین له منځه یووړل شي.

د واکسینونو تطبیقول

(Administration of Avian Vaccine):

په چرګانو کې واکسینونه د اوبو، سترګې یا پزې، خوراکې، پیچکارۍ، سپری کولو، وزر لاندې او د هګۍ په دننه کې تطبیق کېدی شي.

کله چې چرګوړو ته د ۱-۷ ورځو عمر کې د IB، ND یا IBD واکسین تطبیق کیږي، نو په دوهمه اونۍ کې بیا ځل واکسین اړین دي.

په اوبو کې د واکسینونو د تطبیق لپاره لاندې پاملرنې اړینې دي:

• د اوبو په لوښو کې باید ضد عفوني مواد نه وي. ځکه چې ۱ppm یا ځلورمه برخه لرونکي کلورین ، امونیم لرونکي مرکبات د واکسینونو ټایټر کم یا غیر فعال کولی شي. د واکسینو اوبه باید د عضوي موادو لکه فضله او خځلو نه خالي وي. زنګ وهلې اوسپنه د واکسین په ټایټر ناوړه تاثیر لري.

• ۱۹۰ لیترو اوبو کې ۵۰۰ ګرامه بې غوړو شیدې علاوه کیږي.

• هر چرګوړی باید یو دوز واکسین واخلي.

• د اوبو په Nipple سیسټم کې باید د پایپ اوبه خالي شي ځکه چې واکسین نه لري.

• د تنفسي ناروغیو واکسینونه باید د چرګ د فارنکس مکوزا کچه و وینځي، تر څو ځایي معافیت تولید کړي.

د واکسینونو د ښه ترسره کېدو واقېعتونه او لارښونې

(Facts and Tips for Successful Vaccination):

واقېعتونه (Facts):

• د واکسینونو مهال ویش یوازې یو لارښود دی او باید د اړتیا په پام کې نیولو سره ترتیب شي.

• د واکسین د غوره پایلو لپاره قوي حفظ الصحه او د چرګانو جلا ساتل اړین دي.

• واکسېنونه د لس ورځو څخه کم عمر کې متوازن او اوږد مهاله معافیت نه شي تولیدولی.

• تاریخ تېري واکسین باید استعمال نشي.

• هر واکسین د ځانګړي تطبیق لپاره جوړ شوي.

• په غټو چرګانو کې د ND او IB ژوندیو واکسینونو د مخلوط معافیت د ۲-۳ میاشتو پورې دوام کوي.

• که چېرې ساحه کې د Infectious Laryngotracheitis واقعات نه وي، نو په غوښینو چورګوړو کې د دې ناروغۍ ژوندي واکسین اړین نه دي.

لارښوونې (Tips)

• واکسین باید په ډاډمن ډول سره تطبیق شي.

• کله چې د اوبو له لارې واکسین تطبیق کیږي، ځان ډاډمن کړئ چې اوبه له پاکونکو کیمیاوي موادو څخه پاکې دي. ځکه چې ژوندي واکسین د دې موادو پواسطه له منځه ځي. پوډري بې غوړو شیدې د ژوندي واکسینونو په مهال باید وکارول شي.

• اکثره ژوندي واکسینونه ناروغۍ منځته راوړي. په احتیاط سره باید وکارول شي.

• د واکسین کولو وروسته ټول خالي بوتلونه ضد عفوني یا وسوځول شي.

• چرګان د واکسین د تطبیق څخه مخکې او وروسته ویټامېنونو او الیکټرولایټونو ته اړتیا لري.

• که چېرې د واکسین تاثیر د ۷-۱۰ ورځو وروسته دوام وکړي، نو د اوبو له لارې دې درمل وکارول شي.

معافیت ټیټوونکي (Immunosuppression):

هغه موارد چې معافیت ټیټوي عبارت دي له:

• ګمبورو ناروغي (IBD)

• مایکوټاکسین (Mycotoxins)

• مایکو پلازما (MD)

• Mycoplasma Meleagridis

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور لاملونه:

د Reoviruses او Adenoviruses عفونتونه CAV, Bordetella Avium دوامداره لوړه تودوخه، لوږه، د ويټامين C، E او ځانګړو امينو اسيدونو کمښت هم معافيت ټيټوي.

معافيت تحريکول (Immunostimulation):

ويټامين يي (Vitamin E):

د چرګوړو په غذا کې د لومړۍ ورځې څخه تر پنځمې اونۍ پورې د 150ppm ويټامين يې علاوه کېدو ښودلې چې د ND په وړاندې معافيت لوړوي.

د مکروفاژ فعالونکي فکتور لکه د وچې پلازما سپرې کول او د هګۍ د زيړو انټي باډي ګانې.

فشار او د ناروغۍ په وړاندې مقاومت (Stress and Resistance to Disease) :

د فشار په وړاندې غوره کرنلارې په لاندې ډول دي: سترس بايد د امکان تر حده کم کړی شي. تر ټولو موثره لارو څخه يوه هم د چرګانو د فارم تياره کول دي. چرګان په مکمله تياره کې روزل کېدی شي. په تياره کورونو کې د چرګانو فعاليت لږ وي او زياتې سرچينې يې د ودې لپاره شتون لري. چرګانو کې د کورتيکوستيرون لږې اندازې د ويروسي او مايکوپلازمائي ناروغيو په وړاندې مقاومت لوړوي او د واکسين تاثير لا زياتوي.

د چرګانو په توليد کې روښنايي يوه نوې ساحه ده. په غوښينو چرګوړو کې د روښنايي او خوراک وختونو بدلول د عمر په لومړيو کې وده اوج ته رسوي چې په همدې مهال ورسره د خوراک مصرف او د پښو ستونزه کميږي. همدارنګه د خوراک بدلېدل په غوښه غوره تاثير لري او د کانابوليزم او ټونګې وهلو واقعات کميږي. غوښينو چرګوړو ته په لومړيو دوه اونيو کې روښنايي کميږي چې وروسته په دوه راتلونکو اونيو کې بېرته زياتيږي. په هغې موسم کې چې رڼا زياتيږي، په تياره کورونو کې د ورځې په اته ساعته رڼا کې چرګوړي روزل کيږي، همدارنګه چرګان په توليد راوړي چې په پابله کې د هګيو توليد د ډېر وخت لپاره په اوج کې پاتې کيږي.

آيا پوهيدئ ؟

- د نړۍ تر ټولو ستره کارموندنه د کرنې په برخه کې ده چې د نړۍ ۴۰ سلنه وګړي په کرنه کې په کار بوخت دي.
- يوازې د امريکا متحده ايالاتو کې ۹۱۴ ميليونه جريبه ځمکه کې کرکيله کيږي؟
- په ټوله نړۍ کې ۱۲۰۰ ډوله هندوانې شته؟
- شات هېڅکله نه خرابيږي؟
- په نړۍ کې تر ټولو زياته کرکيله د چين هېواد کې کيږي؟
- په نړۍ کې ۳،۰۰۰ ډوله ناک موجود دي؟
- بادرنګ د لومړي ځل لپاره په هند کې کرل شوي؟
- يوه چرګه / چرګ کولای شي چې يو ساعت کې ۹ مايله پورې قدم ووهي او يوه چرګه ۲۴ تر ۲۶ ساعتونو کې هګۍ اچوي؟
- تراکتور د لومړي ځل لپاره په کال ۱۸۹۲م په امريکا کې د جان فروېليچ لخوا اختراع شوی؟
- د انسان زړه د ورځې يولک ځلې ضربان لري، چې ۱۴۰۰۰ لېتره وينه پمپ کوي.
- يوه توته وچه ډوډۍ کې دومره انرژي شته، که يو کس د لس دقيقو لپاره منډه ووهي، نو يوه توته ډوډۍ يې انرژي پوره کولی شي.
- ابي نهنګ اوږد ترين تی لرونکی ژوی دی، چې ۱۸۰ ټنه وزن لري، سل فوټه اوږدوالي سره د ورځې ۴،۵ ټنه خوراک کوي.
- ځينې سمندري ژوي او بوټي په منفي ۱۰ درجې سانتي ګرېډ حرارت کې فعاله پاتې کېدی شي او خپلو چارو ته دوام ورکولی شي.
- يو شمېر محدود ژوي د ګرمو چينو په ۵۰ درجې سانتي ګرېډ حرارت کې ژوند کولی شي.
- ځينې الجيان په ډېرو ګرمو اوبو کې تر ۸۰ درجو سانتي ګرېډ پورې ژوند کولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګلبڼ

ناقرار قلم

ډاکټر ایمل ارمان

کلونه کېږي ته د دې خاورې ماتم ته ګوره
سر دې کړه پورته ته زما د زړګي غم ته ګوره
آهونه خېژي د زړه سره هیڅ قرار نلرم
لوګي چې خېژی له هر چمه دې ستم ته ګوره
د زړه بلبل مې مرور دی زوړ بوستان نه ښکاري
پرې نه رغېږي نن هم هغه زوړ ملهم ته ګوره
ښکلي وطن باندې روښانه د رڼا ډیوې وې
تیارې خورې دي هرې خواته نن مو چم ته ګوره
د وطن پیغلې مو په بل وطن کې خوارې ګرځي
یتیم ژړېږي ناقرار، په زړه یې غم ته ګوره
سخته سیلۍ پرې لګېدلې هیڅ آرام نه لري
اوښکې بهېږي د (ارمان) د سترګو نم ته ګوره

ځلوریزه

سالک قصبه وال

د زړه اورونه مړ د اوښکو په باران وژنو
د اند په تېغ باندې رقیب د خپل جانان وژنو

د جانان مینه مې چې زړه کې په نڅاوو، سر شي
خود به دې کلي کې د خپل کلي بوتان وژنو

نان گندم

الهه عارف

از میان پیله های سادگی جُم می خوریم
خوشه ی گندم نچیده نان گندم می خوریم
چشم ما از دشمن خونیمان می ترسد و
از زبان دوست هامان نیش گژدم می خوریم
خوردنی های های هزاران رنگ اما قانعیم
ما هنوز این روزها گول تبسم می خوریم
حرص مستی چشم ما را کور کرده ساقیا
با پیاله گر چه مدهوشیم با خُم می خوریم
وای بر نامردمان که حق ما را خورده اند!
ما زرنگ و حق خود از جیب مردم می خوریم

غــزل

محمد نادر دانش

مرغکــۍ مې د زړګــي رنځــوره ښه ده
زندګــي تر یــوه حــد مجبوره ښــه ده
قلم ښه دی، کتاب ښه دی، په لاسو کې
خو تــر دې هم کلــه کلــه توره ښــه ده
د هېــواد میــنه مــې ورولــــي غــزا تــه
خــوږه یــاره! تر تا کــله حــوره ښــه ده
که د خپــل وجــود بقــا غــواړئ ملګرو !
دښمنـــانو بانــدې مــور تــل بوره ښه ده
د وطن عشــقه! نشــې ته دې حیران یم
چې څو چنــده له وراسته انګوره ښه ده
سترګې ژاړي، نه چې اوښکې یې کړي ورانه
ستا ښکــلا مــې پــه زړګــي انځوره ښه ده
دانــش لار د یــار په ســتــرګو باندې ګوري
دا رڼــا تــر بلــه هــره نــوره ښــه ده

مــرد افغــان ام نگهبان وطن

اناهیتا محبوب

جــان فدا ســازم بنام مردم ام
دوست دام سنگ آستان خودم

هر طرف شهرم پر از سیم زراست
کوه دشــتم کان هاي گوهر است

یاد کرد تــاریخ زاجــداد ام بلند
هر کجــا هســتم زینیــادم بلند

افتخــارم اســت مــردان وطن
غــازیان هــم شهیــدان وطن

خــاک افغــانم بگــو افغانستان
(محبوب) ام از نام خود دراستان

ځلوریزه

شفیع الله بابرزی

سکندره هغه زوړ سرۍ دې هېر شو؟
چې کیږدۍ یې ستا له ښاره قیمتي وه!

چې غرور یې ستا د لمر په رڼا غوڅ
ستا له تاج نه یې هنداره قیمتي وه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرچو مربا

خربزه های فتح...

روزی فتح سوار بس شهری شد و روان خانه بود. درحالیکه زیاد ازدحام و بیروبار بود و حتی راکیبن به شکل چسپیده به هم ایستاد بودند و به مشکل نفس میکشیدند ، فتح در بین سرویس ایستاده بود و بی اعتنا به دیگران ، مانند فاتحین جنگ دستایش را به کمر گرفته بود و جای یک نفر دیگر را نیز بند انداخته بود. یک نفر صدا کرد: او بیادر! خوب می بینی که سرویس چقدر بیروبار است، چرا ایطور دست به کمر ایستاد شدی؟ یک کمی خوده جمع و جور کو درست ایستاد شو که دیگرا هم صحیح جای شون و راحت باشن. فتح با وارخطایی زیر بغلش کرد و با تعجب پرسید: اوهو! خی خربزه هایم کجا اس؟ خربزه هایمه کی از زیر بغلم دزدی کده؟

دانه مرغ ها...

شخصی به فارم مرغداری رفت که ببیند صاحب فارم به مرغ ها چی غذا میدهد. از صاحب فارم پرسید که به مرغها چی میدهی؟ صاحب فارم گفت، دانه گندم. شخص به صاحب فارم گفت: که او مامور زراعت منطقه است، و شخص را ۵۰۰ افغانی جریمه کرد و گفت در حالیکه مردم از گرسنگی میمیرد و قیمت گندم به اندازه کافی بلند است، وی حق ندارد در چنین حالت به مرغ هایش گندم دهد. صاحب فارم در حالیکه جریمه را پرداخته بود، از بابت جریمه پریشان شد. روز بعد، مامور زراعت دوباره آمد و عین سوال را پرسید. صاحب فارم که بخاطر جواب دیروز جریمه پرداخته بود، جواب را تغییر داد و گفت به مرغهایش جواری میدهد. مامور زراعت بار دیگر اورا جریمه کرد و گفت، در چنین قیمتی حق ندارد به مرغهایش جواری بدهد. بلاخره، مامور زراعت به روز سوم دوباره آمد و سوال کرد. صاحب فارم دیگر نمیخواست جریمه شود و در جواب مامور زراعت گفت: به مرغهایم پول میدهم هرچه که خوردن.

زبان مرکب...

مردی در یک قریه زندگی میکرد و یک مرکب داشت. مردم قریه وقت و ناوقت ازو میخواست که مرکب اش را برای آنان قرض بدهد. این مرد ازین وضعیت به ستوه آمد. روزی همسایه اش آمد و گفت مرکب را برایم قرض بده تا بازار قریه میروم. مرد که نمیخواست مرکب اش را بدهد، گفت مرکب ام در خانه نیست. در همین وقت مرکب در داخل خانه صدا زد. همسایه اش گفت، او برادر مرکب ات د خانه است چرا دروغ میگی؟ مرد جواب داد، شرم باد بر تو، به گپ مرکب باور میکنی، به گپ مه باور نمیکنی؟

بزګر او شوخ کوچنیان...

په یو کلي کې یو بزګر د هندوانو پالېز درلود. دده پالېز په هغه لار وو چې د کلي ماشومان به ښوونځی ته تلل او راتلل. ماشومانو به د تګ او راتګ پر مهال پالېز ته ورتلل او هندوانې به یې پټولې. بزګر چې به ترخو وارسېدو، نو ماشومان به تښتېدل. یوه ورځ بزګر فکر وکړ چې داسې کار باید وکړي چې دده په نشتون کې هم ماشومان پالېز ته ورنشي، نو په یوه لوحه یې ولیکل "په دغه پالېز کې یوه هندوانه زهري مواد لري". ماشومان چې کله راغلل او لوحه یې ولوستله، نو ماشومان بېرته لاړل او یوه بله لوحه یې جوړه کړه او د بزګر د لوحې ترڅنګ یې کېښوده، چې پرې لیکلي وو "دغه پالېز دوه دانې زهري هندوانې لري"

د کرنې زده کړیال:

یو زده کوونکي چې د کرنې برخه کې یې زده کړې کولې، یوه ورځ یو بڼ ته ولاړ او غوښتل یې چې باغوان په دې پوه کړي چې دی تر باغوان زيات پوهیږي. باغوان ته یې وویل: ستا د کرکیلې دود ډېر پخوانی دی. زه فکر نه کوم دغه ونه (یوې ونې ته یې اشاره وکړه) د دوه منه څخه زیاتې منې ورکړي. باغوان چې یو زیرک سړی وو ورته یې وویل: زویه! دا د نارنج ونه ده.

مفته ډوډی...

یوه سړي هوټل درلود او په دې هوټل کې یې ډول ډول خواړه پخول او پر مېلمنو یې خرڅول. دننه په هوټل کې یې لیکلي وه هر څومره خواړه چې وخورئ پېسې یې ستاسې لمسیان، کړوسیان او کوډیان ورکوي. په دې وخت کې یو مېلمه راغی ناڅاپه یې سترګې پر هغه لیکنه باندې ونښتې. د هوټل څښتن څخه یې پوښتنه وکړه: "دا ربښتیا ده چې پېسې یې زما لمسیان، کړوسیان او کوډیان ورکوي؟ " هوټل والا ځواب ورکړ: هو! مېلمه په ډاډه زړه په خوړلو پیل وکړ او څومره یې چې له وسې پوره وه هغومره ډوډۍ یې وخوړه، نو کله چې د هوټل څخه ووت، پېسې یې ورنکړې او هوټل والا ته یې وویل چې د خدای په امان. د هوټل والا ورته وویل چې پېسې راکړه! سړي وویل: پر هغه تخته دې څه لیکلي دي؟ هوټل والا ورته وویل: هغه ربښتیا دي، هغه چې ستا نیکه خوړلي دي، ته یې لمسی یې، نو د هغه پېسې راکړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

الوګانو بزګران څنګه بریا ته ورسول؟

د بریا کیسه:

تاسي به ډېر ځل اورېدلي وي چې یوه بزګر د ډېرو هڅو پر بنسټ یو بریالی فصل ترلاسه کړ. لاندینۍ د بریا هغه کیسه ده چې د افغانستان بامیانو ولایت کې بزګرانو د کرنیزې پرمختیا صندوق په مالي مرسته وکولای شول خپل ژوند له هوساینې او خوشحالۍ ډک کړي.

الوګان کله افغانستان ته راورل شول؟

الوګان د سپینو زرو او د ځمکې د منې په نوم هم یادېږي. د یویشتمې پېړۍ په لومړۍ لسیزه کې د ملګرو ملتونو د احصایې له مخې یو کس په کال کې په منځنۍ ډول ۳۳ کیلو ګرامه الوګان مصرفوي. چې دا له غنمو، وریجو او جوارو وروسته څلورمه پوره انرژي لرونکې او عام خوراک دی، چې خلک یې د خوراک لپاره کاروي.

د امیر دوست محمد خان یو ورور نواب جبار خان نومېده. په ۱۹مه پېړۍ کې نواب جبار خان د لومړي ځل لپاره د الوګانو تخم له انګریزانو واخیست او افغانستان ته یې د کرکیلې لپاره راوړ او وېې کرلو.

د کرنیزې پرمختیا صندوق هغه اداره ده چې بزګرانو ته په اسانه شرایطو د دوي د کرنیزو چارو پرمختګ لپاره پورونه ورکوي. په ۲۰۱۱ میلادي کال پسرلي کې د بامیانو ولایت اوو کوپراتیفونو ۴۳۸ بزګرانو د کرنیزې پرمختیا صندوق څخه د خپلو کرنیزو چارو د پرمختیا په موخه پورونه ترلاسه کړل.

د الوګانو کرکیله بامیانو کې اساسي او مهم کرنیز دود دی. خو د یادې کرکیلې حاصلات د دوو اساسي ستونزو له امله ډېر ټیټ وو.

(۱) د کیمیاوي سرو ټیټ کیفیت.

(۲) لوړه بیه او همدې ولایت کې د الوګانو د باکیفیته او معیاري تخمونو نه شتون.

دغو ستونزو د حل په موخه د کرنیزې پرمختیا صندوق اقدام وکړ او په دغه ولایت کې یې د باکیفیته سرې او د معیاري تخمونو د پېرلو لپاره د بامیانو کوپراتیفونو ملاتړ پیل کړ. د همدې لارې د کرنیزو توکو د لګښتونو په برخه کې د پام وړ بدلون راغی. د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا دغه اقدام په دې ولایت کې د کوپراتیفونو او بزګرانو د شمېر زیاتېدو لامل شو او وستایل شو.

نهه کاله کیږي چې د کرنیزې پرمختیا صندوق بامیانو کې د کرنیزو کوپراتیفونو ملاتړ کوي. له ۱۳۸۴ لېږدیز لمریز کال راهیسې له ۱۰۲ کوپراتیفونو زیات په مرکز او ۶ ولسوالیو کې ثبت او راجستر دي. سږ کال ۶۴ کوپراتیفونه چې ډېری یې د الوګانو کرکیله ترسره کوي، د یاد ولایت په مرکز، یکاولنګ، پنجاب او ورس ولسوالیو کې ۱,۶۷۴ نورو بزګرانو په ګډون د دې صندوق څخه د خپلو کرنیزو چارو د لانبه والي او پرمختیا لپاره پورونه ترلاسه کړل.

سږ کال د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ جلالتماب وزیر ښاغلي نصیر احمد دراني او د کرنیزې پرمختیا صندوق د پورونو ځانګړي مشر د یاد ولایت کوپراتیفونو لپاره۱۸۳,۳ میلیونه افغانیو په ارزښت د پور ورکړه تائید کړه. تر دې دمه، له دې برخې د یاد ولایت کوپراتیفونو او بزګرانو ته۱۶۶,۹ میلیونه افغانۍ ویشل شوي دي. بامیانو ولایت کې د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا کوپراتیفونو او بزګرانو ته د پورونو ورکولو لړۍ د دې ولایت د والي ښاغلي محمد طاهر زهیر او د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس ښاغلي انجینر عبدالوهاب محمدي په ګډون د کرنیزو کوپراتیفونو او بزګرانو پر وړاندې د باکیفیته کیمیاوي سرو او د الوګانو تخمونو په ویشلو پیل شوه.

کرنیزو کوپراتیفونو او بزګرانو ته د باکیفیته کیمیاوي سرو او د الوګانو د معیاري تخمونو د ویشلو په جوړه شوې غونډه کې د کرنې، اوبو لګونې او مالدارۍ جلالتماب وزیر، د بامیانو والي او د کرنې ریاست چارواکو، د کرنیزې پرمختیا صندوق چارې وستایلې او وېې ویل: دا خدمتونه د کروندګرو کورنۍ اقتصاد او د کرکیلې چارې پیاوړې کوي. هیله یې څرګنده کړه چې کروندګر به د کرنیزې پرمختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صندوق له پورونو پوره ګټه پورته کړي او د یاد ولایت الوګانو تولید به په پراخه پېمانه زیاتېږي. دوي زیاته کړه: د دې ولایت د الوګانو حاصلات به هېواد کې دننه او بهرنیو هېوادونو ته د بې مثاله صادراتو جوګه شي.

د دې ولایت د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس ښاغلي انجینر عبدالوهاب محمدي بیا وویل: دې ولایت کې د کرنیزو پورونو د پروګرام موخه د بامیانو ولایت د الوګانو د کرنې حاصلات زیاتول او بزګرانو ته د کرنې په ګټو پړاوونو کې د خپلو کرنیزو اړتیاوو پوره کول دي.

د کرنیزې پرمختیا صندوق ژمن دی، ترڅو بامیانو کې د کوپراتیفونو او بزګرانو د حاصلاتو د ښه کېدو لپاره خپلې مالي او تخنیکي مرستې لا چټکې او وغځوي، ترڅو بزګران راتلونکي کې لاښه خدمتونه ترلاسه کړي او د دې ولایت لوړ کیفیت لرونکي الوګان داخلي او بهرنیو بازارونو ته وړاندې کړي.

له ۱۳۴۰ لمریز کال راهیسې بامیانو ولایت کې الوګان په پخوانۍ دودیزه طریقه کرل کېدل چې د وخت په تېرېدو یې د کرنې ډول پرمختګ وکړ. اوسمهال یې د پرمختللې کرنې حالت غوره کړی دی. اوس هر کال بامیانو کې ۳۵۰ میټریک ټنو څخه زیات الوګان د بزګرانو د خوارېو له برکته لاسته راځي. دا د ټول افغانستان شپېته سلنه الوګان جوړوي. د هېواد ۹۰ سلنه خلک د بامیانو الوګان خوښوي او مصرفوي یې.

اوسمهال د هېواد د ولایتونو سربېره د منځنۍ اسیا هېوادونو ته هم د بامیانو الوګان لېږدول کېږي. دا چې د بامیانو الوګان په افغانستان کې تر ټولو ښه، باکیفیته او ډېر خوښېدونکي الوګان دي، خو بیا هم د بازار موندنې لپاره یې د پام وړ پاملرنه نده شوې. اوس هم د ګاونډیو هېوادونو الوګان بازار ته راوړل کېږي او همدا لامل دی چې د بامیانو الوګانو په بازار یې ۳۰ سلنه، منفي اغېز غورځولی دی.

دا مهال بامیانو کې د الوګانو د ساتنې لپاره له درې نیم زرو زیاتې سړې خونې جوړې شوې دي او هڅه کېږي چې دا شمېر لا زیات شي. هره سړه خونه له شلو نیولې تر پنځه ویشتو میټریک ټنو الوګانو د ساتنې وړتیا لري.

د بامیانو د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس وایي "خوشاله یو چې بامیانو کې د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا بزګرانو ته وخت په وخت په بېساري ډول پورونه ورکول کېږي چې د بامیانو د بزګرانو په کرنیز وضعیت کې یې د پام وړ بدلون راوستی دی."

نوموړي زیاتوي "د کرنیزې پرمختیا صندوق د بزګرانو او کرنیزو شرکتونو ترمنځ اړیکې ټینګې کړي چې له امله یې، سلګونو ټنو الوګانو ته د پلور زمینه برابره شوه." هغه زیاتوي " د کرنیزې پرمختیا صندوق نه هیله لرم چې دغه پروسه لاوغځوي او دې ولایت کې د کوپراتیفونو شمېر لا زیات کړي. له دې سره به د بزګرانو په ژوند کې مثبت بدلون راشي." دغې لړۍ یوازې د الوګانو حاصلات زیات نه کړل، بلکې په دغه ولایت کې یې د حرام کښت مخه هم ونیوله. د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس وایي چې د کرنیزې پرمختیا صندوق د هڅو له امله بامیانو کې یوه بسوه ځمکه هم نه پیدا کېږي چې په کې حرام کښت شوی وي.

د بامیانو د کوپراتیفونو مدیر بښا وایي "مونږ او بزګران خوښ یو چې د کرنیزې پرمختیا صندوق د پورونو له برکته د پخوا پرتله اوس ډېر او ښه حاصل لرو. له همدې امله اوس مونږ باکیفیته سره او تخمونه لرو او د پیاوړي حاصل له برکته مونږ کولی شو چې راکړل شوي پورونه په خپل وخت پرته له کوم ځنډ او خنډ نه بېرته ورکړو."

د کټوایي کوپراتیف چې د کرنیزې پرمختیا صندوق نه یې پور ترلاسه کړی وایي: "مونږ د کرنیزې پرمختیا صندوق نه د زړه له تله مننه کوو چې وخت په وخت یې پور راکړی. له دې مخکې به د یو جریب نه مونږ له اووه سوو نیولې تر اته سوه منه پورې الوګان ترلاسه کول. اوس چې صندوق له مونږ سره د تخم او کیمیاوي سرو په برخه کې مرسته کړې، د یو جریب نه تر زر منه پورې حاصل ترلاسه کوو."

صبغت الله چې نږدې پنځه دېرش کاله عمر لري او د بامیانو ولایت د تاجک ولسوالۍ اوسېدونکی دی وایي: "څوک چې کوپراتیفونو کې شامل دي او د خپلو حاصلاتو د پیاوړتیا په موخه یې پورونه ترلاسه کړي، ښه او زیات حاصل یې ترلاسه کړی. مګر مونږ چې د کوپراتیف غړي نه یو، هم مو حاصل کم دی او هم یې کېفیت خراب دی. زمونږ کمزوری حاصل هیڅ بازار نلري.مجبوره یو خپل ترلاسه کړی حاصل په څارویو وخورو."

یو بل تن چې د بهسودو پُل کرنیز شرکت مشر دی، وایي "مونږ د کرنیزې پرمختیا صندوق پر مټ وکولی شول چې په اصلاح شوو تخمونو کار وکړو او هغه بزګرانو ته په خپل وخت ټول افغانستان کې پېسې او اصلاح شوي تخمونه ورکړو چې مونږ سره قرارداد لري."

یو بل ۵۵ کلن بزګر چې د غنمو درمند یې درلود، د کرنیزې پرمختیا صندوق د پورونو ارزښت په اړه وویل، "مخکې د شرکتونو سره په ستونزو کې راګېرول. مونږ ته یې په وخت پېسې او کرنیز امکانات نشو برابرولی. اوس چې د کرنیزې پرمختیا صندوق شرکتونو ته پورونه ورکړل، زمونږ ستونزې هم په خپل وخت حل کېږي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

طرزالعمل حصول قرضه های تاخیری

پروفیسور محمد نعیم عظیمی

رعایت تمامی مواد قراردادها منعقده یک امر ضروری و الزامی میباشد. بدین مفهوم که بر مبنای قوانین نافذه کشور، محتوا و مواد قرارداد های منعقده فی مابین صندوق انکشاف زراعتی و مشتریان و هر کدام از طرفین مکلف اند تا تعهدات مندرجه موارد فوق را به نحو احسن و در زمان مشخص آن انجام دهند.

اما، در عمل گاهی اتفاق می افتد که برخی از این موارد توسط یکی از طرفین (اکثراً مقروضین) نقض شود. نقض مواد قرارداد از جمله چالش های است که گاهی صندوق انکشاف زراعتی به آن مواجه می گردد. این امر از یک جهت سبب متضرر شدن صندوق انکشاف زراعتی و از جانب دیگر ایجاد فاصله در کسب هدف که هماناً رشد زراعت و زارعین در سطح کشور می باشد، را بیشتر می سازد.

عدم پرداخت قرضه به موقع و زمان معین آن و طبق تقسیم اوقات از پیش تعیین شده (این تقسیم اوقات باز پرداخت به اساس خواست مشتری قبل از انعقاد قرارداد ترتیب می گردد) از عمده ترین موارد فوق (نقض قرارداد) میباشد. صندوق انکشاف زراعتی به منظور حل این مشکل در عمل، از دو شیوه معیاری استفاده می نماید.

الف: عدالت عُرفی (عدالت غیر رسمی): در این رؤش صندوق انکشاف زراعتی کوشش می نماید تا با استفاده از رؤش های غیررسمی طبق مواد قوانین نافذه کشور (بطور مثال ماده ۱۷ قانون قضایای دولت که تاکید بر حل و فصل قضایا از طریق مصالحه و مذاکره دارد) موضوع را با استفاده از رؤش های ذیل حل و فصل نماید .

۱. ارایه مشوره: در این رؤش به مشتری در زمینه های مختلف به خاطر حل مشکل اش توسط تیم های تخصصی صندوق انکشاف زراعتی مشوره ارایه می گردد. البته قابل یادآوری است که این رؤش در تمام مراحل (از زمان انعقاد تا ختم و بعد از قرارداد) به مشتری صورت می گیرد.

۲. ملاقات با مشتری: تیم های تخصصی مربوطه صندوق انکشاف زراعتی همواره کوشش می نمایند تا با مشتری ملاقات های منظم و وقفه ای داشته باشند. در این ملاقات ها تیم های تخصصی صندوق از کارکرد و امور تجاری مشتری نظارت نموده و مشکلات شان را یادآور میشوند. همچنان، راه حل های مختلفی را بمنظور حل مشکلات شان پیشنهاد می کنند.

۳. برقراری تماس مداوم با مشتری از طریق تیلیفون و ایمیل:

از آنجاییکه نظارت حضوری با مشتری همه روزه کاریست بسا مشکل، صندوق انکشاف زراعتی کوشش می نماید تا با مشتری از طریق تیلیفون و ایمیل نیز حل مشکل نماید.

۴. ارایه فرصت و زمان برای مشتری:

صندوق انکشاف زراعتی در حصول قرضه های خویش بسیار جدی میباشد. اما این به معنی محروم نمودن مشتری از فرصت فکر کردن و پیشنهاد دادن نیست. برعکس صندوق انکشاف زراعتی همواره به مشتری فرصت می دهد تا با فکر و پیشنهاد راه حل های جدید زمینه حل مشکل را از طریق پیشنهادات خود شان نیز ایجاد نماید .

۵. ترتیب تقسیم اوقات کوتاه مدت و میان مدت برای قرضه باقی مانده:

صندوق انکشاف زراعتی در برخی موارد سعی می نماید تا با در نظر داشت مشکلات ایجاد شده ناشی از موضوعات عوامل فشار و یا هم بحران های تجاری و اقتصادی که سبب صدمه به مشتری گردیده باشد، تقسیم اوقات جدید باز پرداخت را جهت پرداخت قرضه باقیمانده، طبق شرایط موجود به مشتری ترتیب دهد.

باوجود تقسیم اوقات جدید، اگر مشتری نتواند یا نخواهد قرضه خویش را پرداخت نماید، صندوق انکشاف زراعتی مجدداً کوشش می نماید، با فراهم نمودن یک فرصت دیگر به مشتری زمینه پرداخت قرضه را به شکل درست مهیا سازد.

مطابق به پالیسی عمومی صندوق انکشاف زراعتی، این مدت زمان عبارت از ۹۰ روز بوده تا مشتری حساب خویش را به شکل کامل تصفیه نماید. در جریان این زمان صندوق انکشاف زراعتی باز هم سعی می نماید تا با استفاده از شش رؤش قبلی و با ارسال اطلاعیه های کتبی طبق ماده ۲۵ قانون رهن اموال غیر منقول در معاملات بانکی مشتری را در جریان قرار دهد.

۱. اطلاعیه اول: در این اطلاعیه ضمن ذکر زمان تاخیر، میزان قرضه پرداخت شده، میزان قرضه باقیمانده و سایر تعهدات اجرا نشده، به مشتری اطلاع داده میشود تا قرضه خویش را تصفیه و رفع زمه نمایند.

۲. اطلاعیه دوم: اطلاعیه دوم با همان محتوای اطلاعیه اول روز بعد از آن به مشتری با ذکر تاریخ جدید ابلاغ می گردد.

۳. اطلاعیه سوم : در این اطلاعیه علاوه بر ذکر تمامی موارد اطلاعیه اول و دوم، به مشتری برای آخرین بار ابلاغ می گردد. صندوق به بار سوم به اطلاع مشتری میرساند، در صورتی که حساب خویش را تصفیه ننماید موضوع اش به ارگان های عدلی و قضایی جهت تعقیب ارجاع خواهد شد.

ب : عدالت رسمی

هر گاه صندوق انکشاف زراعتی بعد از اجرای تمامی مراحل فوق به این نتیجه برسد که مشتری مذکور حاضر به پرداخت قرضه و تصفیه حساب خویش نیست، موضوع را جهت حل و فصل و تعقیب به ارگان های عدلی و قضایی معرفی می نماید. رعایت مراحل ذیل به شکل عمومی در اکثر قضایای صندوق انکشاف زراعتی مراعات می گردد .

۱. معرفی مشتری به اداره قضایای دولت وزارت عدلیه:

بر مبنای ماده ۶ قانون قضایای دولت، اداره قضایای دولت دعاوی مربوط به دارائی های عامه را بین ادارات دولتی و اشخاص حقیقی و حکمی که دولت در آن بحیث مدعی یا مدعی علیه قرار می گیرد در پیشگاه محاکم به حیث ممثل ادارات دولتی به پیش می برد.

هر گاه صندوق انکشاف زراعتی نتواند مطابق به ماده ۱۷ قانون قضایای دولت موضوع را از طریق مذاکره و مصالحه حل و فصل نماید، موضوع را جهت رسیدگی بیشتر به قضایای دولت بر مبنای ماده ۸ همین قانون طی یک درخواستی توام با اسناد، معلومات، دلایل و مدارک اثباتیه آن ارجاع می نماید. اداره قضایای دولت بعد از اتخاذ تصمیم در مورد پیشبرد موضوع مطابق به ماده ۷ قانون مذکور عمل مینماید.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اداره قضایای دولت نخست سعی می نماید تا بر مبنای صراحت ماده ۱۸ قانون مذکور، موضوع را از طریق ایجاد مصالحه در بین طرفین حل و فصل نماید. بناً، هر زمانیکه اداره مذکور به این نتیجه برسد که حل وفصل موضوع از طریق مصالحه ممکن نیست، موضوع را غرض تعقیب قضایی محول محکمه می نماید.

-۲ ارسال دعوی از اداره قضایای دولت به محاکم تجارتی: بر مبنای ماده ۱۲۱ قانون اساسی کشور، صلاحیت قوه قضائیه شامل رسیدگی به تمام دعاویی است که از طرف اشخاص حقیقی یا حکمی، به شمول دولت، به حیث مدعی یا مدعی علیه در پیشگاه محکمه مطابق به احکام قانون اقامه شود. با استناد به همین ماده و ماده اول قانون اصول محاکمات تجارتی، رسیدگی به تمام اختلافاتی که از معاملات تجارتی نشأت میکند، وظیفه محاکم ثلاثه تجارتی بوده و تابع احکام این قانون میباشد.

محاکم مذکور نیز طبق ماده ۴۰ قانون اصول محاکمات تجارتی برای یکبار طرفین را به اصلاح توصیه می نماید. هرگاه طرفین از طریق اصلاح به حل و فصل موضوع متنازع فیه موافقت نکنند، محکمه نباید آنها را بی جهت معطل نماید. همینکه به مشاهده برسد که طرفین حاضر به اصلاح نیستند باید محکمه عدم موافقت جانبین را به کتاب ضبط دعوی قید و به موضوع رسماً رسیدگی نموده فیصله اصولی خود را صادر نماید. (ماده ۴۱ قانون اصول محاکمات تجارتی)

بعد از ابلاغ و صدور حکم قطعی و نهایی، محکمه اوراق دوسیه را توام با حکم خویش رسماً به اداره قضایای دولت ارسال می نماید. اداره قضایای دولت نیز بر مبنای ماده ۳۳ قانون قضایای دولت، حکم قطعی و نهایی محکمه مربوطه را جهت تطبیق به اداره حقوق وزارت عدلیه ارسال می نماید.

-۳ ارسال دوسیه به اداره حقوق وزارت عدلیه جهت تطبیق حکم محاکم: بر مبنای ماده ۴ قانون طرز تحصیل حقوق، ادارات حقوق وزارت عدلیه مسئول تطبیق احکام محاکم میباشند.

اداره حقوق مطابق به ماده ۲۶ قانون طرز تحصیل حقوق، حکم قطعی و نهایی محکمه ذیصلاح را مبنی بر تحصیل دین به اطلاع داین و مدیون رسانیده و از آنها استحضاری اخذ می نماید. محکوم علیه بر مبنای ماده ۴۱ همین قانون باید بعد از اصدار حکم قطعی و نهایی محکمه مکلف به رعایت مندرجات نص حکم در خلال مدت ۱۵ روز میباشد. هر گاه محکوم علیه از رعایت حکم قطعی و نهایی محکمه در خلال مدت مندرج فقره ۱ این ماده بدون عذر موجه امتناع ورزد، اداره حقوق مطابق احکام این قانون در خلال مدت ۲۰ روز به تنفیذ اجباری آن توسط هیئت مندرج ماده ۴۵ همین قانون اقدام مینماید.

لازم به ذکر است که در این شرایط مشتری مکلف است که علاوه بر پرداخت دین طبق مواد فوق و ماده ۲۵ قانون طرز تحصیل حقوق، محصول محاکم را نیز پرداخت نماید.

ملاقات مسؤلین صندوق با هیئت ایکسچنجر زون در مورد آغاز پروگرام قرضه دهی به دهاقین و شریک ساختن تجارب در قسمت جمع آوری قرضه های صعب الحصول

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تخم تصديق
Seed Certification

انجنير غافر الله کانوال

د تخم تصديق څه شی دی؟
(What is Seed Certification?)

د تخم توليد يو قانوني تصويب شوی طرزالعمل يا کړنلاره ده چې د يوه نبات د وراندې شوي نوعي (ډول) د ارثي او فزيکي خالصوالي څخه د مراقبت او څارنې مسؤليت په غاړه اخلي. د دې لپاره چې د تخم ارثي او فزيکي خالصوالی وساتل شي، نو د تخم د تصديق سيستم د يو شمير مستندو معيارونو او طرزالعملونو په رڼا کې چې د تخم د توليد په هر پړاو کې تطبيقوي، تکيه کوي. د تصديق شوي تخم په کارولو سره کروندګر، توليدوونکي او کاروونکي پوره اطمينان لري چې لوړ او باکيفيته حاصل لاسته راوړي. د تخم تصديق د بې کيفيته توليد خطر کموي.

د تخم د تصديق موخه:
(Purpose of seed certification)

د تخم د تصديق موخه د تخم د کيفيت ساتل او د بزګرانو لپاره د لوړ کيفيت لرونکي تخم او نباتي موادو (Planting Materials) برابرول دي، ترڅو لوړ حاصل ترلاسه کړي او په خپل ځان بسيا شي. همدارنګه، د تخم د تصديق موخه په ټول هېواد کې د تصديق شوي تخمونو کرل، توليد او توزيع ده، تر څو بزګران د لوړ کيفيت لرونکي حاصلات تر لاسه کړي او د تخم ارثي او فزيکي خالصوالی وساتل شي.

افغانستان کې د تخم د تصديق شاليد:
(Background of Seed Certification in Afghanistan)

۱۳۴۹ ل کال افغانستان کې د تخم د توليد کوم منظم سيستم موجود نه وو. همداسې وو چې ۱۳۵۷ ل کال کې د اسيا پرمختيايي بانک په مرسته د افغانستان د تخم اداره يا (Afghan Seed Company) جوړه شوه چې د تخم د توليد، پروسس، توزيع او بازارموندنې مسوليتونه يې په غاړه درلودل. لږ وروسته بيا په ۱۳۶۴ ل کال کې نوموړې اداره د اصلاح شوي تخم تصدۍ (Improved Seed Enterprise) باندې بدله شوه چې په ټول هيواد کې يې د تخم د توليد لپاره خپل فارمونه درلودل. د ۱۳۶۱ ل څخه تر ۱۳۷۱ ل پورې د افغانستان کرنې وزارت او نورو ډېرو مرستندويه ادارو د تخمونو د اصلاح او نورو کرنيزو پروژو برخه کې د پام وړ هڅې وکړې. دغه هڅې بيا افغانستان کې د داخلي جنګونو له امله متضررې او له منځه لاړې. د څو لسيزو جګړو وروسته کرنې وزارت او نورو ډېرو مرستندويه ادارو د کرنې برخه کې د پام وړ خدمتونه ترسره کړل او ترسره کوي يې. همدارنګه د ۱۳۸۸ ل کال د قوس مياشت د افغانستان د تخم قانون چې ۴ فصلونه او ۲۹ مادې لري، د عدليې وزارت له خوا په يوه رسمي جريده (۱۰۰۵ شمېره) کې چاپ شو، چې دې قانون ټول کرنيز حقيقي او غير حقيقي تخمونه د خپل چتر لاندې راوستي دي.

د تخم د تصديق کړنلاره يا طريقه:
(Procedure for Seed Certification)

د بېلګې په ډول د غنمو د تصديق شوي تخم تفتيش په لاندې څو مرحلو کې پوره کېږي چې عبارت دي له:

۱- د تخم تصديق لپاره غوښتنليک:
(Application for Seed Certification)

۲- د کروندو تفتيش: (Field Inspection)

چې دا هم خپل څو مرحلې لري چې عبارت دي:

د ځمکې تفتيش: (Land Inspection)

د ګل کولو نه مخکې تفتيش:
Inspection During Pre-flowering/Vegetative Stage

د ګل په وخت کې تفتيش:
Inspection During flowering Stage

د حاصل ټولو مخکې تفتيش:
Inspection During post-flowering and pre-harvest stage

بياځلي تفتيش يا (Re-inspection) هم لري.

۳- د تخم پروسس: (Seed Processing)

۴ـ د تخم څخه د نمونو اخيستل: (Seed Sampling)

۵- د ټګ او سرټيفيکېټ ورکول:
(Certificate Tag and Issuing)

۶- د نمايشي قطعې کرنه: (Demonstration Plots)

۷- لابراتواري ازماېښتونه: (Laboratory Tests)

تخم او د تخم صنفونه:
Seed Classes and Seed

د تخم د پېژندنې لپاره زيات تعريفونه شويدي چې يو څو يې په لاندې ډول دي:

۱: تخم يو رسېدلې القاح شوې تخمه ده چې د درې برخو، لکه د تخم پوښ (Seed Coat)، د تخم غوښينه برخه يا (Endosperm) او جنين يا (Embryo) څخه جوړ دی.

۲- هر هغه نباتي مواد چې د تکثير په غرض کرل کېږي تخم ګڼل کېږي.

۳- د نيالي پياز، ساقې او قلمې په شمول تخم لمرنی نبات دی.

تخم دوه ډوله لري چې حقيقي او غير حقيقي بلل کېږي:

حقيقي تخم: هغه تخم چې د القاح ياني د مذکر او مونث ګامېټ د يو ځای کېدو نه لاسته راشي.

غير حقيقي تخم: هغه نباتي مواد چې د تکثير په غرض کرل کېږي، غير حقيقي تخم دی: لکه ساقه، قلمه، ريښه، پياز او داسې نور.

افغانستان کې تخم د لاندې صنفونو د نومونو لاندې توليدېږي:

هستوي يا اساسي تخم:
Seed nucleus / Seed Basic

په عمومي ډول، دا تخم د نبات د خوشو يا وږو نه په قطارونو کې د يوه ذمه وار نبات روزونکي يا (Plant Breeder) په بنسټ توليدېږي چې د مورني تخم د توليد لپاره د ذخيرې يا ستاک په ډول ساتل کېږي. سل سلنه ارثي او فزيکي خالصوالی لري چې په ډېر کم مقدار سره د لاسرسي وړ وي.

مورنی تخم: (Breeder Seed)

دا د هستوي تخم زېږنده ده او د بنيادي تخم د زياتېدو لپاره لومړنی او تکراروونکي سرچينه ده. د پلانټ بريدر او يا د تحقيقاتي ستېشنونو له خوا توليدېږي. سل سلنه فزيکي او جنيټيکي خالصوالی لري. د دې تخم تصديق او نظارت په نوره نړۍ کې د يو ټيم له لارې چې د تصديق اداري استازی پکې وي، ترسره کېږي. افغانستان کې د ياد تخم تصديق د تصديق د ادارې له خوا ترسره کېږي او کله چې د تصديق اداري لخوا ومنل شي، زير رنګه ټګ پرې وهل کېږي.

بنيادي تخم: (Foundation Seed)

دا د مورني تخم زېږنده ده، څو کله چې د مورني تخم توليد لږ وي، نو پدې وخت کې د هغه بنيادي تخم څخه چې د مورني تخم ستندرد پوره کولی شي، هم توليد کېدی شي. افغانستان کې د نوموړي تخم توليد د اصلاح شوو تخمونو د توليد تصدۍ او هغه شرکتونو چې د کرنې وزارت له خوا غوره پېژندل شوي وي، ترسره کېږي. ددې تخم توليد د تصديق اداري د نظارت او تفتيش لاندې ترسره کېږي او کله چې د تصديق اداري لخوا ومنل شي، سپين رنګه لېبل يا ټګ پرې وهل کېږي.

تصديق شوی تخم: (Certified Seed)

دا تخم د بنيادي تخم زېږنده ده. دا تخم په بزګرانو باندې خرڅېږي او يا د يو څه مالي مرستې په بدل کې ورکول کېږي، تر څو بزګران زيات حاصل ترلاسه کړي. دا تخم هم د يوه ځانګړي ټاکل شوي معيار لاندې د تصديق اداري لخوا نظارت او تصديق کېږي او کله چې قبول شي نو ابي رنګه ټګ پرې وهل کېږي.

په مطمئن لېبل سره تخم:
(Truthfully Labeled Seed)

دا تخم د هستوي، مورني، بنيادي او تصديق شوي تخم څخه توليد کېدی شي. دا تخم بايد د تصديق شوي تخم ټول معيارونه پوره کړي. ددې تخم لېبل جبري دی او بايد د تخم ټولې ځانګړتياوې چې د تخم په مقره کې ذکر شوي دي، ولري. د دې تخم توليدوونکي مسؤليت لري، تر څو يې کيفيت تضمين کړي. د تصديق اداره په هر وخت کې او د هر مارکېټ څخه د نوموړي تخم د کيفيت مالومولو لپاره کولی شي نمونه واخلي. که د کيفيت مالومولو ازماېښت څخه وروسته تخم د معيار سره ورته والی ونلري او يا په لېبل کې د ليکل شوو مالوماتو سره توپير ولري، اړونده چارواکي حق لري، تر څو يې د کرنيزو تخمونو د تصديق د کړنلارې مطابق مجازات کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محصول اسلامی بانو

طراحی شده برای کاروبار های کوچک زراعتی به رهبری زنان

شواهدی از سراسر جهان، بخصوص شرق آسیا و امریکایی لاتین وجود دارد که نشان میدهد اعطای قرضه به زنان اثرات مثبت و همسان برای بهبود تغذیه خانوار، دسترسی به تحصیلات و خدمات صحی دارد. برعلاوه، به سطح قرضه های کوچک، زنان قرضه گیرنده در مقایسه با مردان بیشتر با مسئولیت هستند. در افغانستان اعطای قرضه ها به زنان با چالشهای روبرو است، طور مثال:

- به طور عموم زنان دارایی ندارند تا به عنوان وثیقه ثبت نمایند.
- ناهنجاری های فرهنگی معمولاً از کار زنان در خارج از خانه جلوگیری می کند.
- اکثریت زنان به ویژه در مناطق روستایی بیسواد هستند و مهارت های لازم برای نگه داشتن سوابق حسابداری ابتدایی ندارند.

در حالیکه این مسایل به طور معمول زنان را از دسترسی به خدمات مالی محروم می کند، از زمان تأسیس، صندوق انکشاف زراعتی متعهد به حمایت از شرکت های وابسته به زنان است. علاوه بر این، رهبری شورای عالی صندوق انکشاف زراعتی (نهاد تصمیم گیری استراتیژیک) صندوق را مستلزم میداند و تاکید میکند تا راه های را جستجو نماید که بر مبنای آن زنان بتوانند برای پیشبرد فعالیتهای مرتبط به زراعت به قرضه دسترسی پیدا نمایند. به منظور غلبه براین چالش ها و فعال سازی زنان برای مشارکت در توسعه زراعت افغانستان، صندوق انکشاف زراعتی خط تولید محصولات مالی را با هدف رفع نیازهای زنان روستایی آغاز کرده است.

اخیراً صندوق انکشاف زراعتی یک محصول دیگر را به نام «بانو» طراحی کرده است که ویژه زنان افغان است. هدف ارایه این محصول، رفع چالش های سرراه زنان زراعت پیشه است. یک محصول مالی اسلامی که به طور خاص برای کسب و کارهای زراعتی زنان طراحی شده است، که منبع اصلی درآمد آنها مربوط به فعالیت تجارتی در زنجیره ارزش زراعتی است. کسب و کارهای زراعتی مربوط به زنان به عنوان شرکت های کوچک و متوسط تحت رهبری زنان تعریف می شوند که در مراحل زنجیره ارزش های زراعتی مشغول به کار هستند و قادر به اخذ و بازپرداخت قرضه های زراعتی هستند.

نمایی از غرفه صندوق انکشاف زراعتی در نمایشگاه بین المللی زراعتی - کابل جهت ارائه معلومات به بانوان تجارت پیشه

محصول بانو برای موارد ذیل استفاده خواهد شد:

- سرمایه دورانی برای مصارف اضافی عملیاتی و اداری.
- خریداری مواد گدام، مواد زراعتی و تدارکات.
- برای به دست آوردن سرمایه یا بهبود سرمایه گذاری و تجهیزات.
- برای ارزش افزایی شرکت ها، مانند بسته بندی و مونتاژ.
- ذخیره گاه، گدام و حمل و نقل
- ساختن تعمیر و امکانات برای پروسس و تولیدات زراعتی.
- دیگر کسب و کارها که زراعت و کاروبارهای زراعتی را حمایت میکند.
- حد اکثر معیاد قرضه دو ساله خواهد بود، با حد اکثر یک سال معیاد برای پرداخت اصل پول.
- معیاد قرضه باید مطابق هدف قرضه و توانایی قرضه گیرنده باشد تا بتواند که وجوه مالی رابدست آورده و دوباره بپردازد.
- معیاد باز پرداخت قرضه باید بعد از رفع حاصل صورت گیرد.
- مهلت مفاد قرضه نظر به ساختار قرضه تعیین میگردد.
- تکتانه سالانه از شش الی پانزده درصد محاسبه میگردد.

واجدین شرایط: درخواست کننده باید تبعه افغانستان بوده و دارای نمبر تشخصیه (TIN) باشد.

- تجارت زراعتی باید راجستر شده اداره ثبت مرکزی یا سایر ارگان های مربوطه دولت جمهوری اسلامی افغانستان باشد.
- درخواست کننده باید دارای یکسال تجربه در تجارت زراعتی باشد (موجودیت مدارک و شواهدی که نشان دهنده تجربه و مهارت های مدیریتی در تجارت باشد لازمی است)
- عدم اشتغال در فعالیت های غیر مشروع
- تضمین ۱۲۰ در صد از مجموع اصل قرضه (زمین و تعمیر).
- حداقل مقدار قرضه ۱,۷میلیون افغانی و حد اکثر قرضه ۳,۵ میلیون افغانی میباشد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بی نظیر یکتا

از چهار حلقه چوری طلاء تا مارکیت جهانی

داستان موفقیت

بی نظیر یکتا بیست و پنج سال قبل در ولایت دایکندی در یک خانوادۀ متمدن و از لحاظ اقتصادی متوسط به دنیا آمد. وی بعد از ختم تعلیمات ثانوی و سپری نمودن موفقانۀ امتحان کانکور به فاکولته حقوق و علوم سیاسی پوهنتون کابل راه یافت و سپس به درجۀ لیسانس از آن فاکولته فارغ گردید.

بی نظیر از نوجوانی در تصامیم خویش جدی و در رسیدن به اهدافش قاطع عمل میکرد. او به تجارت علاقه داشت و تحصیلات در رشته حقوق از جمله آرمان های اساسی اش بود. وی در رسیدن به آرزو های تحصیلی اش به مشکلات بی شمار روبرو شد ولی این مشکلات نتوانست مانع برآورده شدن آرزوهایش شود. او امروز ریس شرکت بین المللی پروسس و تجارت بی نظیر یکتا است. بی نظیر یکتا داستان موفقیت تجارت اش را چنین قصه میکند:

میخواستم که یک کاروبار، که من علاقمند آن باشم و بتوانم از طریق آن به زنان بی بضاعت و تهی دست جامعۀ ما که به کار ضرورت دارند، کمک کنم. به همین نیت شرکت بینظیر یکتا را بناء نهادم. یک هزار افغانی داشتم و آن را هم برای کرایه موتر برای رفتن به اداره مرکزی ثبت شرکتهای خصوصی وزارت تجارت و صنایع به مصرف رسانیدم. وقتی به آنجا رسیدم چند تن زنان که مسئول طی مراحل ثبت و راجستر بودند، آشنا شدم. ایشان با من کمک های فراموش ناشدنی انجام دادند و مراحل راجستر شرکت ام را به وقت معین تمام نمودند. آنها تعرفۀ تحویلی پول راجستر شرکت را به من دادند و ازم خواستند تا پول خویشرا تحویل نمایم. درحالیکه وقت صرف طعام چاشت بود، آنان به من گفت که تا تمام شدن کار راجستر شرکت ام به صرف طعام نمیروند. من که در اصل پول نداشتم اسرار میکردم که آنان به صرف طعام خود مصروف شوند. آنها به طعام خوردن رفتند و من رهسپار بازار طلا فروشی شهر شدم. چهار حلقه چوری طلا داشتم و آنها را در بدل پنجاه هزار افغانی به فروش رسانیدم. دوباره به اداره ثبت برگشتم، تقریباً بیست و پنج هزار افغانی برای اخذ جواز تحویل کردم و با بیست و پنج هزار افغانی دیگر کاروبار میوه خشک را آغاز کردم.

امروز شرکت بی نظیر یکتا نه تنها در داخل، بلکه خارج از کشور تولیدات میوه های تازه و خشک دارد.

بی نظیر یکتا به سوالهای مجله پرمختگ در باره موفقیت تجارت اش، چنین پاسخ میدهد:

پرمختگ: لطف نموده در باره شرکت بی نظیر یکتا معلومات مختصر ارایه نمائید؟

بی نظیر: بی نظیر یکتا یک اسم بسیار آسان و زیباست و خواستم این اسم را برای تجارت خویش انتخاب نمایم. این شرکت را دو سال قبل با سرمایۀ ۲۵،۰۰۰ افغانی ایجاد کردم. هدفم از ایجاد این شرکت خدمتگذاری به افغانستان و زنان رنجدیدۀ افغان است.

پرمختگ: شما کدام میوه جات و به چی مقدار میوه را پروسس میکنید؟

بی نظیر: میوه جات و سبزیجات تازه و میوه جات خشک مانند چهارمغز، پسته، جلغوزه، بادام، انواع مختلف کشمش و دیگر میوه جات خشک، محصولات اند که در این شرکت پروسس و بسته بندی میشوند. میوه جات تازه مانند سیب، زردالو، انگور و سبزیجات تازه مانند بادنجان رومی، مرچ سبز مختلف النوع مشمول محصولات است که در شرکت بینظر یکتا پروسس میشود. همچنان ما از سبزیجات ترشی باب تهیه میکنیم و در آینده پلان داریم تا از میوۀ تازه جوس و دیگر محصولات تهیه نماییم.

پرمختگ: میوه جات پروسس شده را به کدام مارکیتها صادر مینمایید؟

بی نظیر: محصولات ما در مجموع به مارکیتهای داخل افغانستان و مارکیتهای بین المللی صادر میشود. شرکت بی نظیر یکتا در شهر مانچستر انگلستان رسماً ثبت و راجستر است. در انگلستان برادران ما نماینده گی این شرکت را به عهده دارند. من برای شان از افغانستان میوه خشک صادر میکنم و آنها آنرا به شکل عمده و پرچون بفروش میرسانند. همچنان، ما به کشور های هندوستان، فرانسه، امارات متحدۀ عربی و فینلند هم محصولات خویشرا صادر مینماییم.

پرمختگ: میوه جات که حساس اند و باید جدی نگهداری شوند، کدامها اند و برای نگهداری آنها چه تدابیری روی دست گرفته اید؟

بی نظیر: پروسس تمام میوه جات نسبتاً مشکل است، ولی از این جمله پروسس کشمش مشکل تر است. پاک کردن چوب دانه های کشمش کار بسیار مشکل است. کشمش بعد از پاککاری، شسته و با بسیار احتیاط خشک میشود. از ماده کیمیاوی سلفر در خشک کردن کشمش و دیگر میوه جات استفاده میکردیم. باآنکه این رؤش هم رنگ میوه را مقبولتر میساخت و هم در پروسۀ خشک کردن میوه جات کمک میکرد، اما میوه جات که توسط سلفر خشک شده باشد، بازار خوبی نداشت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بناً، از استعمال سلفر خودداری مینماییم. باآنکه کاری بسیار مشکل و زمانگیر است، اما ما میگذاریم کشمش به شکل طبیعی خشک شود و همین کار باعث شده است که بدلیل داشتن کیفیت عالی، محصولات ما در مارکیت های داخلی و خارجی بازار فوق العادهٔ داشته باشد. در صورتیکه نیاز به استفاده سلفر محسوب شود، بعد از استفاده سلفر، میوه را دوباره شست و شو میکنیم. قابل یادآوری است که برای خشک کردن یکتعداد از محصولات به اساس یک فیصدی مشخص استفاده سلفر حتمی است. پرمختگ: چی تعداد کارمندان (مرد و زن) در شرکت شما مصروف کار اند؟

بی نظیر: فعلاً در شرکت ما بتعداد ۱۰۵ تن در اوقات مختلف مصروف کار اند. از این تعداد سه نفر مرد و بقیه یک صدو دو تن از طبقه اناث هستند.

پرمختگ: تقاضای بازار به کدام میوه بیشتر است و از فروش آن چقدر منفعت به دست میاورید؟

بی نظیر: میوه خشک افغانستان بسیار قوی و طبیعی است. به همین سبب تقاضای میوه افغانستان در مارکیت های ملی و بین المللی بیشتر است. از این جمله بادام، کشمش و در این روزها جلغوزه سیاه بازار خوب دارد. باآنکه بادام امریکا و استرالیا هم در مارکیت موجود است، اما بادام، کشمش، جلغوزه سیاه و دیگر میوه جات خشک افغانستان در مارکیت های بین المللی متقاضی زیاد دارد و نفع شان هم نسبت به دیگر میوه جات بیشتر است.

پرمختگ: آیا در ابتداء کار تان به قرضه نیاز داشتید؟

بی نظیر: در ابتداء با مشکلات زیادی روبرو بودم و مجبور شدم که قرضه بگیرم. برای ساخت شرکت خود اولین قرضه که مبلغ ۵۰۰،۰۰۰ افغانی بود از بانک اولین قرضه های کوچک دریافت نمودم. آن قرضه را به وقت معینه دوباره پرداختم. با اخذ این قرضه کاروبارم کمی رنگ و رونق یافت و فامیلم هم فهمید که تجارت ما دیگر به ضرر نه بلکه به مفاد به پیش میرود و دست به همکاری من زدند. با گذشت زمان، برای ماشین آلات پروسس و شرکت خویش مکان دایمی خریداری نمودم.

پرمختگ: آیا از اداره صندوق انکشاف زراعتی قرضه اخذ نموده اید؟

بی نظیر: بلی! از صندوق انکشاف زراعتی قرضه اخذ نمودم.

پرمختگ: آیا امیدوار هستید که با استفاده از قرضه صندوق در تجارت تان تغییرات مثبت بوجود خواهد آمد؟

بی نظیر: شکی ندارم که با استفاده از این قرضه، شرکت ما در جایگاه بهتری قرار خواهد گرفت و پیشرفت خوبی خواهد داشت. قبلاً میوه جات را از دست دوم و سوم خریداری مینمودم. حالا با این قرضه تمام خریداری را از دست اول خواهیم داشت که منفعتم به مراتب زیادتر خواهد بود.

پرمختگ: آیا در زمان طی مراحل اخذ قرضه از صندوق با کدام مشکل روبرو شدید؟

بی نظیر: تمام کارمندان صندوق انکشاف زراعتی با متقاضیان قرضه همکاری و برخورد خوبی مینمایند و هیچ نوع مشکل تاکنون قابل مشاهده من نبوده است.

پرمختگ: پیام تان به نهاد های قرضه دهنده و متقاضیان قرضه چیست؟

بی نظیر: پیام من به متقاضیان قرضه این است که، باید بدانند که قرضه گرفتن به ضرر ما نه بلکه به نفع ما است. اما زمانیکه قرضه اخذ مینمایند، باید بدانند که آنرا برای هدفی که دریافت نموده اند سرمایه گذاری نمایند. از قرضه دهنده گان نیز تقاضا مینمایم تا پروسه و شرایط قرضه دهی شانرا سهلتر بسازند و از مشتری تکتانه کمتر اخذ نمایند.

صندوق انکشاف زراعتی از وقت و همکاری بی نظیر یکتا بابت ارایه معلومات، سپاسگذاری مینماید.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راه حل های خود کفایی افغانستان در تولید گندم

دکتور محمدولی سالاری - استاد پوهنځی زراعت و مسول تحقیقات علمی پوهنتون کابل

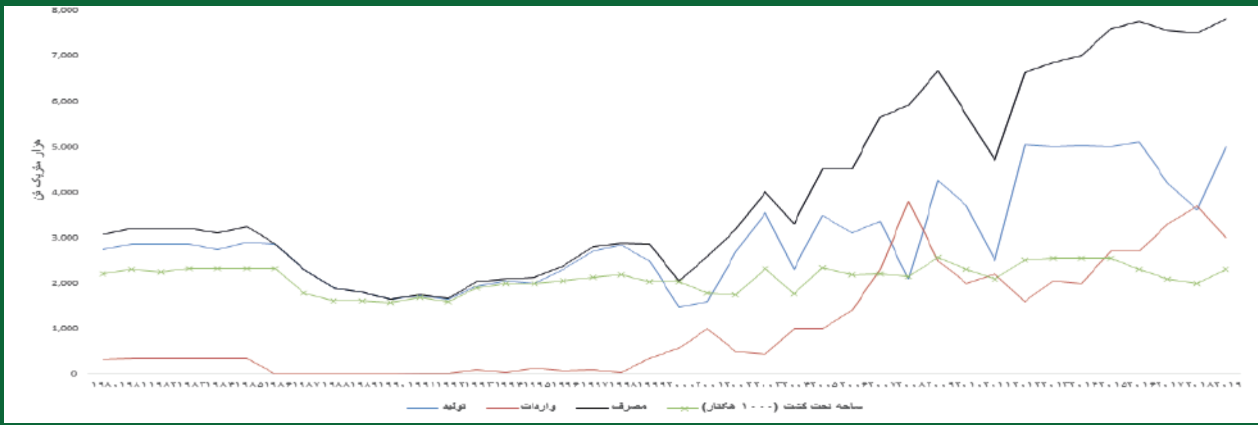

شکل(1): ساحه تحت کشت، تولید، مصرف و واردات گندم از سال ۱۹۸۰ الی ۲۰۱۹م ، منبع معلومات: USDA

مقدمه: زراعت یکی از ستون اقتصاد افغانستان است. بر اساس راپور بانک جهانی، ۲۶ در صد درآمد ناخالص ملی بطور اوسط از سال (۲۰۰۲ الی ۲۰۱۷م) از محصولات زراعتی بدست میآید. این سکتور نه تنها غذا را برای مردم تهیه میدارد، بلکه منبع مهم اشتغال زایی نیز بشمار میرود. براساس گزارش اداره ملی احصائیه و معلومات تقریباً ۸۰ درصد مردم افغانستان به شکل مستقیم و غیر مستقیم مشغول زراعت و مالداری هستند. باآنکه افغانستان یک کشور زراعتی شناخته میشود، فیصدی بسیار اندک زمین های آن، یعنی ۱۲ فیصد برای کشت مناسب است که از جمله این ۱۲ فیصد، تنها ۶ فیصد آن عملاً زرع می‌شود.

غله جات، مخصوصاً گندم غذای اصلی اکثریت مردم را تشکیل میدهد. گندم در اقتصاد زراعتی کشور جایگاه مرکزی را دارا می‌باشد و در سفرهٔ افغان ها یک غذای عمده بشمار میرود. گندم ۶۰ فیصد مجموع مصرف کالوری مردم را تشکیل میدهد. مصرف سالانه گندم فی نفر در کشور بطور اوسط ۱۶۰ کیلوگرام تخمین شده است. این نبات ۷۰ فیصد تولیدات سالانه غله جات و ۵۷ فیصد مجموع تولید محصولات غذایی کشور را تشکیل میدهد، و تقریباً ۷۰ در صد اراضی کشور صرف زرع این نبات میباشد. افغانستان در سال های ۱۳۲۹ و ۱۳۴۹ ه ش از نظر تولید گندم خودکفا بود، اما به اثر سه دهه جنگ اکثریت زیربناهای زراعتی از بین رفته است. این ناهنجاری ها باعث کاهش قابل ملاحظه ای در تولید داخلی گندم شده است و افغانستان برای تأمین امنیت و مصونیت غذایی مردم، خود دست به واردات گندم و آرد گندم زده است.

۱. ایجاد مارکیت برای تولیدات داخلی گندم:

کیفیت گندم که در داخل کشور تولید شده باشد نسبت به گندم وارداتی خیلی پایین میباشد، که نیاز به توجه جدی دارد. دانه های گندم داخلی نسبت به گندم وارداتی دارای مقدار بسیار پائین پروتین و گلوتین است. به همین دلیل گندم داخلی در داخل کشور مارکیت نداشته و اکثر خبازی ها در تهیه نان خشک، کیک، کلچه و غیره محصولات مشابه از آرد های وارداتی استفاده مینمایند. زیرا گندم های داخلی از لحاظ کیفیت با گندم وارداتی رقابت کرده نمیتواند. به اساس راپور تحلیل لابراتواری، تقریباً تمامی انواع قابل دسترس گندم در مارکیت دارای پروتین و گلوتین بسیار پایین میباشد. راه حل های زیادی برای حل این مشکل وجود دارد. یکی از این راه حل ها، توجه به بعضی فعالیت های اگرانومیکی در جریان دوره نموی نبات گندم است. مثلاً اگر در مرحله خوشه کشی از مقدار کم نایتروجن استفاده شود، پروتین گندم ازدیاد می یابد.

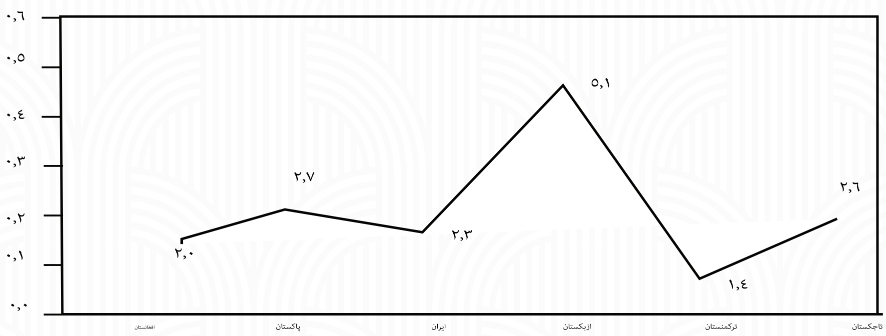

شکل(2): مقایسه حاصلدهی گندم در افغانستان با کشور های همسایه درسال ۲۰۱۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راه حل دوم و اساسی انکشاف تمام انواع اصلاح شده گندم از طریق تحقیقات است. این تحقیقات تنها روی نوع که از نقطه نظر جنتیکی دارای حاصل بلند و مقادیر بلند پروتین و گلوتین است، انجام گردد. قابل یاد آوری است که ارزش افزایی در ایجاد مارکیت برای تولیدات داخلی گندم کمک میکند. بطور مثال: اگر نوع را که دارای فیصدی بلند پروتین باشد و مطابق استندرد های بین المللی ارزش افزایی کنیم، با اطمینان می توان گفت که تولیدات گندم در مارکیت های منطقه جایگاه خاص خواهد گرفت. هدف از ارزش افزایی این است که گندم دارای کیفیت بهتر باید در داخل کشور توسط آسیاب های استندرد آرد گردیده، مطابق استندردهای بین المللی پروسس و بسته بندی شود.

۲. تحقیقات علمی روی انکشاف انواع بلند حاصل، باکیفیت، توافق یافته و مقاوم در مقابل امراض مختلف:

تحقیقات علمی یکی از عوامل اصلی تغییر در سیستم های تولید زراعتی و توسعه قابل توجه در اقتصاد روستایی میباشد. همچنان تحقیقات علمی یکی از عوامل مهم در تعین سطح درآمد سکتور زراعتی بوده، در رفع نیاز های غذایی نفوس در حال رشد سریع میباشد. ارزیابی های مختلف نشان داده است که تحقیقات زراعتی نقش مهمی در افزایش حاصلات زراعتی دارد. زیرا تکنالوژی جدید و تخنیک تولیدی که باعث افزایش حاصلات زراعتی می شود، از طریق تحقیقات زراعتی بوجود آمده است. قابل یاد آوری است که قبل از اینکه تحقیقات روی انکشاف هر نوع انجام شود، لاین های گندم باید انتخاب شود که از فیصدی بالا پروتین و گلوتین باکیفیت و عالی برخوردار باشد.

الف. تمرکز روی تحقیق کوتاه مدت: تمرکز روی تحقیقات کوتاه مدت یک راه حل بسیار مؤثر برای انکشاف انواع بلند حاصل و باکیفیت گندم میباشد. در این نوع تحقیق انواع بهتر گندم از کشور های که دارای محیط اگرو اکولوژیکی مشابه با افغانستان است، وارد میگردد و قبل از اینکه به دهاقین توزیع شود، در محیط های مختلف برای ارزیابی با توافق محیطی کشت می گردد. افغانستان دارای شش زون زراعتی است که تمام انواع که از کشور های خارجی به افغانستان آورده میشود، درین زونها جهت توافق با محیط افغانستان باید ارزیابی گردد. خوشبختانه مراکز تحقیقاتی جهت ارزیابی توافق انواع در هر شش زون زراعتی وجود دارد. نتایج چنین تحقیقات به ما نشان میدهد که کدام نوع با کدام زون توافق خوب داشته و یا کدام نوع در تمام زون ها نتیجه میدهد. نوع گندم که با محیط افغانستان سازگار بوده، حاصل بهتر داده و در مقابل امراض گوناگون و خشکسالی مقاوم میباشند. برای تکثیر تخم تصدیق شده استفاده شده و بعداً به دسترس دهاقین قرار داده شود. ارزیابی برای توافق محیطی بسیار مهم است. زیرا بعضی از خواص نباتات مانند مقدار حاصل توسط چندین واحد های ارثی که بنام جین ها یاد میگردد، کنترول می شود. هر قدر که تعداد جین ها در کنترول یک خاصیت زیاد باشد، به همان اندازه بیشتر تحت تاثیر محیط قرار می‌گیرد. این کار برای رشد سکتور گندم در شرایط فعلی بسیار مهم است و شرایط برای چنین تحقیق در افغانستان مهیا می‌باشد.

ب. تمرکز روی تحقیقات دراز مدت (تحقیقات اساسی و استراتیژیک): تحقیقات دراز مدت برای انکشاف انواع بهتر گندم بسیار مهم است. زیرا درین نوع تحقیقات خواص اساسی جنتیکی نبات گندم به نفع انسان تغیر داده شده، جین های مطلوب که باعث بهتر شدن کمیت و کیفیت گندم میشود، به نبات دلخواه از طریق نسل‌گیری انتقال داده می‌شود. درین نوع تحقیقات انواع گندم با چندین جین مطلوب که هر کدام آنها خواص خاص را کنترول می نماید، به وجود می آید. طور مثال، یک نوع گندم پُر حاصل می باشد ولی در مقابل یک مرض، مثلاً مرض سرخی ساقه، حساس است. از طریق این نوع تحقیقات جین مطلوب که در مقابل مرض سرخی ساقه گندم مقاوم می‌باشد، به نوع گندم پُر حاصل انتقال داده می‌شود و نبات گندم دلخواه که دارای هر دو خواص مطلوب یعنی حاصلدهی و مقاومت در مقابل مرض سرخی می‌باشد، به وجود می آید. این نوع تحقیقات برای رسیدن به خود کفایی محصولات زراعتی مخصوصاً گندم بسیار مهم است.

۳. تهیه تخم های بذری اصلاح شده:

تخم، نقطه آغاز در زنجیره تولید غذا بوده و عامل عمده ازدیاد حاصلدهی میباشد. به اساس نتایج بعضی از تحقیقات علمی تخم بذری اصلاح شده میتواند ۲۵ الی ۳۰ فیصد سطح حاصل گندم را بلند ببرد. تخم های بذری اصلاح شده عامل اصلی در رشد و انکشاف زراعت بوده و همچنان یگانه راه انتقال تکنالوژی و نوآوری های زراعتی برای دهاقین می‌باشد، که از طریق آن دهاقین از قدرت حاصلدهی یک نوع جدید آگاه می‌شوند. عوامل دیگر مانند کود، ادویه جات زراعتی، آفت کش ها و تمام فعالیت های اگرانومیکی در تقویت حاصل دهی تخم بذری کمک می‌کند.

۴. ایجاد سیستم پایدار تهیه و توزیع عوامل تولید زراعتی باکیفیت:

ایجاد یک سیستم مبتنی بر مارکیت برای توزیع تخم های اصلاح شده بذری به دهاقین در وقت مناسب کشت، میتواند کشور را در رساندن به خود کفایی از نقطه نظر تولید گندم کمک کند. برای رسیدن به خود کفایی در تولید گندم نیاز است تا مقدار مورد ضرورت تخم بذری اصلاح شده تهیه گردد. همچنان یک سیستم مبتنی بر مارکیت که در آن دهاقین بتواند تخم بذری اصلاح شده را از سکتور خصوصی بدست آورند، ایجاد گردد. درحال حاضر یک سیستم نو تاسیس بنام سیستم توزیع تخم بذری اصلاح شده از طریق کوپون (Voucher) بوجود آمده است که در آن دولت افغانستان تنها رول نظارت از کیفیت تهیه تخم بذری اصلاح شده را دارد.

۵. ایجاد پالیسی مؤثر در تجارت، مخصوصاً در مورد تعرفه های گمرکی:

بمنظور تشویق دهاقین برای کشت و دریافت مارکیت تولیدات داخلی گندم، باید از تعرفه های گمرکی استفاده گردد. داشتن پالیسی ها و استفاده از آن جهت دریافت مارکیت و کنترول نرخ گندم در بازار های داخلی، وضع تعرفه گمرکی موسمی سالانه بالای واردات غله جات مخصوصاً گندم و آرد در هماهنگی با وزارت مالیه و اطاق های تجارت، یک امر لازمی پنداشته می‌شود. بلند بردن تعرفه بالای غله جات وارداتی سبب تشویق تولید دهاقین گندم می گردد. اما، تعرفه ها باید به اندازه بلند بُرده شود که سبب ازدیاد بیش از حد قیمت در مارکیت نشود. فقط بتواند دهاقین گندم را تشویق نماید که به تولید غله جات در داخل کشور رو آورده و حاصل گندم را ازدیاد بخشد.

۶. ایجاد ذخایر استراتیژیک، مخصوصاً ذخایر غله جات:

نبود ذخایر استراتیژیک غله در کشور یک مشکل عمده در رسیدن به خود کفایی افغانستان در گندم می‌باشد. ایجاد چنین ذخایر جهت آماده گی برای حوادث طبیعی، مصئونیت غذایی، متوازن نگهداشتن قیمت ها در بازار و خریداری غله از دهاقین، بسیار مهم پنداشته می‌شود. این ذخایر استراتیژیک نه تنها بحیث ذخایر استراتیژیک استفاده گردد، بلکه باید در برگیرنده سیلوهای جدید مجهز به تکنالوژی مُدرن باشد، تا بتواند تمام نیازمندی های ارگان های دولتی و غیر دولتی را مرفوع سازد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوبه، تر عمله !

د افغانستان څلور لسیزو جګړو او بې ثباتۍ ټول هېواد ته، خو په ځانګړي ډول کرنیزو چارو ته بشپړ زیان رسولی دی. همدې ناخوالو د هېواد بزګران دې ته اړ کړي چې په پخواني دودیز ډول بزګري وکړي. خو بیا نږدې اتلس کاله کېږي چې افغان دولت او مرستندویه ادارې د کرنې په میکانیزه کولو کار کوي او همدې ته یې خورا زیاته پاملرنه کړې ده.

د کرنې میکانیزه کول د صنعتي اقتصاد منځته راتللو سبب شو چې په اساس یې لوړ تولید ترلاسه کېږي او د تولید په وړاندې د رامنځته کېدونکو ستونزو او خنډونو مخه نیول کېږي.

په لویدیځ کې د کرنې په ډګر کې د کرنیزې ټکنالوژۍ پرمختګ، د تېرې یوې پېړۍ له هغو پرمختګونو څخه شمېرل کېږي چې د لویدیځوالو په ژوند کې یې ستر بدلون راوستی دی.

په صنعتي اقتصاد او کرنیزو چارو کې پرمختګ د دې لامل شو چې بزګرانو باندې، یو د کار فشار کم شي او بل په کم وخت کې ډېر کار ترسره کړي. همدارنګه د یادو اسانتیاوو رامنځته کېدلو نه وړاندې به په کم کار ډېر وګړي بوخت وو. خو اوس نه یوازې د بزګرانو مسؤلیت کم دی، بلکې کم خلک د ډېرو چارو ترسره کولو باندې بوخت دي. د دې سره د ځمکو حاصلاتو کې هم د پام وړ توپیر راغلی دی. په لویدیځ کې د کرنې میکانیزه کولو سره میلیونونو کرنیز کارکوونکو صنعتي فابریکو ته مخه کړه چې دغې توپیر په لویدیځو هېوادونو کې ستر صنعتي انقلاب رامنځته کړ. همداراز د ژوند تګلاره یې معیاري شوه او تلپاتې بریالیتوب یې په برخه شو.

په نړۍ کې په دوام لرونکې توګه د وګړو زیاتوالی دا اړتیا رامنځته کوي چې په کرنیزو، خوراکي او پوښاکي توکو کې پوره زیاتوالی راشي.

د تېرې پېړۍ د زیاتو کرنیزو محصولاتو د لاسته راوړلو امتیاز هم د کرنیزې ټکنالوژۍ په برخه دی چې په کې د پام وړ زیاتوالی او پرمختګ راغلی دی. د کرنیزو فصلونو لوړوالی، د مؤثرې کیمیاوي سرې شتون او کارونه، نوې او پرمختللې ازمایلې لاسته راوړنې، د هغو کرنیزو پرمختګونو له ډلې څخه دي چې د کرنیزې ټکنالوژۍ په موثریت دلالت کوي.

افغانستان هم د نورو پرمختګونو سره، په کرنیزه ټکنالوژۍ کې د پام وړ لاسته راوړنې لري. جاوید افغان په هېواد کې یوازینۍ فابریکه ده چې د کرنیزو چارو پرمختللې ماشینونه تولیدوي لکه، د غنمو تریشر، د وریجو پاکولو ماشین، د تخم شیندلو ماشین، قُلبه، د تراکتور ټرالي او داسې نور. دا کارځای د افغانستان ختیځ ننګرهار ولایت، جلال آباد ښار کې په داسې حال کې د کرنیزې ټکنالوژۍ د پراختیا چارې پر مخ بیایي چې کلونه مخکې دغه کارځای یو کوچنی کاروبار ؤ.

د یادې فابریکې څښتن وایي چې د کرنیزې پرمختیا صندوق د پور په مټ اته کاله کېږي د کرنیزو چارو د اسانتیاوو په موخه په لوړ کېفیت، د هېواد دننه کرنیز ماشینونه او توکي جوړوي.

یاده فابریکه د هېواد د بېلا بېلو سیمو څخه زړه او له کاره لوېدلې اوسپنه راټولوي او د یو ځانګړي مرحلې ترسره کولو وروسته ویلې کېږي او بیا ترې کرنیز وسایل جوړوي. د یادونې وړ ده چې جاوید افغان د کرنیزو وسایلو فابریکه زیاتره کرنیز وسایل د هېواد دننه له اوسپنو جوړوي، خو یوازې ټایرونه او د ماشینونو لپاره ربړي پټۍ یا بېلټونه له ګاونډیو هېوادونو واردوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپلو تولیداتو د دوام په موخه، یاده فابریکه د کرنیزو وسایلو لپاره د اړتیا وړ پرزې هم جوړوي. دې کار له بزګرانو سره مرسته کړې چې د اړتیا په وخت په چټکۍ خپل کرنیز ماشینونه لاسته راوړي او کټه ترې واخلي.

ددې پوښتنې په ځواب کې چې د جاوید افغان تریشر او کرنیزو وسایلو فابریکې د بریا راز په څه کې دی، د یادې فابریکې څښتن د تجربه لرونکو او مسلکي کسانو نه سترې کېدونکې خواري او د کرنیزې پرمختیا صندوق څخه پورونه د خپلې کامیابۍ راز ګڼي. هغه وایي چې د کرنیزې پرمختیا صندوق ورسره په سختو شرایطو کې نه هېرېدونکې مرستې کړې دي. جاوید افغان فابریکې په بېلابېلو وختونو کې د کرنیزې پرمختیا صندوق څخه ګڼې تخنیکي مرستې او پورونه ترلاسه کړي چې بېرته یې په خپل وخت ورکړي. د دغو پورونو ارزښت تر میلیونونو افغانیو پورې رسېږي چې جاوید افغان فابریکې د خپلو چارو د لا بریا لپاره ترلاسه کړي دي.

یادې فابریکې به د تریشر او نورو کرنیزو ماشینونو د جوړولو په موخه زیاتره د اړتیا وړ لوازم له پاکستان او چین هېوادونو څخه راوړل.اوس چې دغه لوازم د هېواد دننه جوړوي، نو ۲۰ سلنه یې د تولید په چارو کې زیاتوالی راغلی دی. همدارنګه اوس تولټال ۶۰ تنه هېوادوال د جاوید افغان تریشر او کرنیزو وسایلو فابریکه کې په کار بوخت دي.

حاجي تورملنګ اوس د یوې پیاوړې او د هېواد په سطحه د منل شوې فابریکې مشر دی. هغه د کرنیزې پرمختیا صندوق د پورونو په اړه داسې وایي:

"دا زما خوب وو چې افغانستان خپله یوه ورځ په کور دننه کرنیز وسایل جوړ کړي. د کرنیزې پرمختیا صندوق د پور په مټ مې دا خوب په حقیقت بدل شو. ددغه صندوق په مټ دا دی اوس د خپلو هېوادوالو د خدمت جوګه یم چې د کار زمینه مې ورته برابره کړې. د کرنیزې پرمختیا صندوق څخه مننه کوم چې په ستونزمنو شرایطو کې یې زما سره لازمې مرستې وکړې. هېواد کې نورو کرنیزو سوداګرو ته مې سپارښتنه دا ده چې خپلې کرنیزه سوداګرۍ مو د کرنیزې پرمختیا صندوق د پور په مټ، غښتلې کړئ."

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنې خونې

عاشق دوست مومند

شنې خونې د شیشې یا پلاستیک څخه هغه جوړ شوی ساختمان ته ویل کېږي، چې په هغې کې تودوخه، رطوبت، رڼا او کاربن ډاي اکساید کنټرولېږي او د لمر رڼا د بوټو لپاره اماده کوي، شنې خونې د کال په اوږدو کې د غیر موسمي بوټو د پالنې په موخه کارول کېږي.

د شنو خونو تاریخچه:

تاریخ لیکونکي لیکي: په کنټرول ماحول کې د سبزیجاتو روزل د رومانیانو له مهاله پیل شول. د دوی په وینا د روم یو بادشاه چې تیبېریس نومېده، اوسني بادرنګ ته ورته د یوې سبزۍ خوړلو عادت درلود، چې د هغه لپاره به د هغه وخت باغدارانو د هغه د خوښې سبزي ربړي ته ورته یو ټاېر لرونکي تخته باندې کرله او د ورځې لمر پر بوټو وروسته به یې هغه ربړه یا تخته بېرته خونې یا یو پناه ځای ته ننویسته، ترڅو د شپې د یخې هوا نه وساتل شي او ورته زیان اونه رسېږي.

وروسته له دې په ۱۸ مه پېړۍ کې یو فرانسوي بیالوژیست چارلس لوسن بوناپارټي د شنې خونې بنیاد هغه مهال کېښود، کله چې د مالټو ساتلو په موخه یې د پلاستیک څخه کټه پورته کړه چې هغه مهال به یې ورته Orangeries ویل، خو عصري شنې خونې بیا په کال ۱۹۶۰ م کې وروسته له هغې دود شوې، کله چې په پوره اندازه او ارزانه بیه پلاستیک په بازار کې پیدا شو. د شنې خونې یا ګرین هاوس ډولونه:

شنې خونې د ځانګړتیاو له پلوه په دوه برخو ویشل شوي.

۱.ساده شنه خونه:

چې یوازې د ګرمې هوا سبزیجات په یخو سیمو یا یخ موسم کې روزي چې د شنې خونې په نوم یادېږي، شنه خونه د پلاستیک یا د شیشې څخه جوړه شوې وي او د لمر رڼا نه په کټه اخېستنې د شنې خونې په دننه کې د تودوخې درجه د سبزیجاتو لپاره کنټرولوي.

۲.لېټ هاوس (سکرین هاوس):

چې په هغې کې د یخې هوا سبزیجات په تودو سیمو یا تود موسم کې روزل کېږي چې په تخنیکي ژبه کې دغه ډول شنې خونې ته د شیشې خونه یا سکرین هاوس یا لېټه هاوس هم وایي. دغه ډول شنې خونې له رنو شیشو جوړې شوې وي چې د هواکش او د پکو له لارې په کې د تودوخې درجه کنټرولېږي.

د شنې خونې لپاره ځای ټاکنه:

شنه خونه باید پر داسې ځمکه جوړه شي چې ځمکه یې د کښت لپاره مناسبه وي او په ځانګړې توګه باید مالګینه نه وي. که چېرته ټاکل شوې ځمکه مالګینه وي، نو خاوره یې باید بدله شي.

کوم چې د شنې خونې د جوړولو لګښت د ډېروېدو سبب ګرځي. شنه خونه باید په داسې ځای کې جوړه شي، چې د ورځې په اوږدو کې په پوره اندازه لمر ولري او سیوري پرې نه راځي.

اوبه:

اوبه د نباتاتو په پالنه کې مهم رول لوبوي، ځکه باید شنه خونه په داسې ځای کې جوړه شي چې پاکې اوبه ولري. د شنې خونې د خړوبولو لپاره باید له مالګینواو ناپاکو اوبو څخه ګټه وانخېستل شي.

د شنو خونو د جوړولو مواد:

د شنې خونې د جوړولو لپاره د لرګی، المونیم یا د اوسپنې څخه ګټه اخېستل کېدای شي. شنه خونه باید د تونل په شکل یا مایل دوله جوړه شي، ترڅو د باران د اوبو دننه ننوتلو څخه مخنیوی وشي.

شنې خونې باید د پلاستیک یا شیشې په واسطه وپوښل شي، تر څو د لمر وړانګې دننه په اسانه ورننوځي. په ساده شنو خونو کې چې د پلاستیک په واسطه پوښل شوي وي، باید هرو ۱۵-۲۰ مترو واټن کې یوه تکه یې جالۍ واچول شی، که چېرته د ارتیا په وخت کې پلاستیک لرې کړل شي، نو شنې خونې ته د حشراتو له دننه کېدو مخنیوی کېږي. د بوټوخړوبولولپاره باید د پایپونو څخه ګټه واخلو، چې په شنوخونو کې په عامه توګه د خړوبولو د څاڅکي سیستم یا Drip Irrigation څخه ګټه اخېستل کېږي.

د شنې خونې دننه جوړښت:

که چېرته په شنه خونه کې بزغلي کرو، نو باید په ځانګړو قالبونو کې وکرل شي او د قالبونو د ایښودو لپاره له مېزونو څخه ګټه واخېستل شي، که هغه مېزونه د اوسپنې او یا د لرګي څخه جوړ وي او که چېرته په شنه خونه کې سبزیجات کرو، نو باید د شنې خونې په داخلي ځمکه باندې کیاري (په خاورو کې هغه جوړ شوی ځای چې په شنو خونو کې پرې بزغلي کري) جوړې شي، هغه کیاري باید ۷۰ تر ۱۰۰ سانتي متره پلن او د ۱۰-۱۵ سانتي پوړې لوړوالی ولري او د هرې کیارۍ تر منځ باید ۵۰ سانتي متره واټن موجود وي، ترڅو په اسانۍ سره په کې کارکوونکي وګرځېدی شي، په کیارو کې باید بوټي یو له بل څخه په وړ اندازه واټن یا لرې والی ولري، چې معیاري واټن یې د قطارونو ترمنځ د ۵۰-۷۰ سانتي او د بوټو ترمنځ فاصله یې ۵۰ سانتي متره ده. د بوټو د خړوبولو لپاره باید د پایپونو (ډریپ اریګشن) څخه ګټه واخېستل شي. په شنه خونه کې بوټو ته د مرستې (سپورټ) ورکولو لپاره باید اوسپنیز سیمونه د یومتر جیګوالي په اندازه وځړول شي او د تکه یې تارونو په واسطه باید نبات تر هغه سیمونو پورې وتړل شي، ترڅو بوټي پر ځمکه اونه لګېږي.

د شنې خونې ګټې:

په شنه خونه کې کښت لاندې ګټې لري.

- د کال په اوږدو کې د غیر موسمي سبزیجاتو تولید.
- د ګرمې اویخې هوا څخه د بوټو ساتنه.
- د مرضونو او حشرو څخه د بوټو ساتنه.
- د باکیفیته سبزیجاتو تولید.
- په محدود ځای کې زیات تولید.
- پر ته له کیمیاوي موادو د بې ځایه ګیاوو مخنیوی.
- د اوبو مناسب او د آزادې ځمکې په تناسب کم استعمال.
- د بزګر عاید لوړول (د غیرو موسمي سبزیجاتو په پرتله لوړې بیې).
- د کود یا د سرې په سمه توګه او پوره اندازه بوټي ته رسېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان د بانکونو ټولنه

ځانګړې مرکه

پرمختګ: له تاسو نړۍ مننه، چې مونږ مو خپل حضور ته ومنلو او پرمختګ خپرونې ته مو خپل قیمتي وخت ورکړ. په لومړي وار غواړو ستاسو په اړه پوه شو، که ځان راوپېژنئ؟

نجیب الله امیري: نوم مې نجیب الله امیري دی او د افغانستان د بانکونو د ټولنې اجرائیوي رئیس یم.

پرمختګ: افغانستان کې د بانکونو شالید په اړه که مالومات راکړئ؟

نجیب الله امیري: افغانستان کې بانکولي د نړۍ د پرمختللو هېوادونو په څېر اوږد تاریخ نه لري. تر ۱۳۱۲ لېږدیز لمریز کال پورې افغانستان کې هیڅ بانک شتون نه درلود. ټولې معاملې او د پېسو بدلول د بهرنیو صرافانو له لارې پرمخ تللې چې ډېری یې هندیان وو او د کابل، کندهار بازارونو کې یې خپلې د صرافۍ چارې پرمخ بېولې.

په ۱۳۱۱ ل کال کې د عبدالمجید خان زابلي په نوښت د (شرکت سهامي هاشمي) په نوم شرکت کابل کې پرانېستل شو. وروسته بیا ۱۳۱۲ ل کال افغانستان کې د افغان ملي بانک په نوم لومړنی بانک جوړ شو. په لومړیو کې دا یواځینی بانک وو چې هېواد کې یې د مرکزي بانک چارې پرمخ بېولې، هره ورځ یې په دندو او فعالیتونو کې زیاتوالی راتلو.

د دې بانک لومړنۍ پانګونه ۹،۶ میلیونه افغانۍ وه چې ۷۲ سلنه برخه یې خصوصي او ۲۸ سلنه برخه یې د دولت له لورې وه. د وخت په تېرېدو او اړتیاوو ته په کتو ددغه بانک پانګونه ۴۰ میلیونه ډالرو ته ورسېده. د افغان ملي بانک رامنځته کېدو وروسته افغانستان کې ستر اقتصادي بدلونونه راغلل.

کاغذي پېسې افغانستان کې د افغان ملي بانک د رامنځته کېدو نه وړاندې، یانې په ۱۲۹۹ ل کال کې د غازي امان الله خان وخت کابل کې خپرې او رایج شوې.

د افغانستان بانک:

۱۳۱۶ ل کال (د افغانستان بانک) د (افغان ملي بانک) ځای ناستی شو او د مرکزي بانک حیثیت یې غوره کړ. دې بانک کابل او د افغانستان نورو ولایتونو په شمول نیویارک، لندن، هامبورګ، کراچۍ، پېښور او چمن ښارونو کې د بانکي چوپړتیاوو په موخه څانګې درلودې، چې ډېر ژر یې نړیوال اعتبار هم ترلاسه کړ.

د افغانستان مرکزي بانک له جوړېدو شپږ کاله وروسته، د (بانک رهنی و تعمیراتی) په نوم لومړنی تخصصي بانک د عامه کټو وزارت په نوښت رامنځته شو. د دې بانک د چارو ساحه د کورونو جوړول وو. په ۱۳۳۳ ل کال کې د کرنې پرمختیا په موخه د (بانک انکشاف زراعت) په نوم دویم تخصصي بانک جوړ شو. په همدې کال کې د سوداګرۍ د پیاوړتیا په موخه (پښتني بانک) او ۱۳۳۵ ل کال کې د صنعت د پیاوړتیا لپاره (بانک انکشاف صنعتی) بانک رامنځته شو. همدا مهال د نورو هېوادونو سره د سوداګریزو او اقتصادي مناسباتو د پراختیا په موخه ۱۳۵۵ ل کال کې د (بانک انکشاف صادرات) په نوم پنځم او آخري تخصصي بانک د افغانستان بانکي نظام کې ور زیات شو.

د ډاکټر نجیب الله د حکومت تر سقوط پورې د مرکزي بانک په شمول پنځه تخصصي او یو سوداګریز بانک شتون درلود. د افغان ملي بانک پرته ټول بانکونه د دولت لخوا رامنځته شول چې په لومړیو وختونو کې د نیمه دولتي په څېر اداره کېدل.

د افغانستان بانکي سیستم کې نوي بدلونونه:

افغانستان کې د نویو پرمختګونو سره د هېواد بانکي سیستم بیا ورغول شو او د بانکي سیستم یې د نړیوالو پراختیایي پروګرامونو سره همغږي کړ.

د افغانستان بانک وکولی شول چې د افغانیو په چاپ، خپرېدو او پرمختګ کې د پام وړ بدلون راوړي.

له ۲۰۰۲م کال وروسته د اساسي قانون، دولسمي مادې سره سم، د افغانستان بانک یو خپلواک او دولتي بانک یاد شو. دې سره د افغانستان بانک قانون، د پېسو او بانکولۍ قانون، د پېسو د پاکولو په وړاندې د مبارزې قانون، د جرمونو له لارې شوي عواید، د ترهګرۍ د تمویل په وړاندې مبارزه او داسې نور قوانین تصویب شول، چې د جمهوري ریاست مقام له توشیح وروسته یې په کارونه پیل وشو.

افغانستان کې د نوې بانکدارۍ قانون سره سم، د افغانستان اساسي قانون د ۱۰ مې مادې په بنسټ د خصوصي بانکونو مرسته د حکومت اجنډا شوه او مرکزي بانک د خصوصي بانکونو مصؤنیت تضمین کړ، چې په پایله کې یې نوي بانکونه رامنځته شول.

په تېرو پنځلس کلونو کې د افغانستان مرکزي بانک ښې او سترې لاسته راوړنې لري. اوس مهال، ۱۴ جواز لرونکي او فعاله بانکونه چې ټول د افغانستان د بانکونو ټولنې غړیتوب لري، هېواد کې فعالیت کوي.

پرمختګ: که مهرباني وکړئ او د افغانستان بانکونو د ټولنې د چارو په اړه مالومات راکړئ؟

نجیب الله امیري: د افغانستان د بانکونو ټولنه یو غیر سیاسي، غیر دولتي، نا ګټندویه او خپلواکه ټولنه ده چې د کورنیو او بهرنیو بانکونو څانګو له منځه جوړه شوې او هڅه کوي چې افغانستان کې د یو ښه او پیاوړي بانکي نظام په رامنځته کېدو کې خپل رول ولوبوي. د افغانستان د بانکونو ټولنه په ۱۳۸۳ لېږدیز لمریز کال چې د ۲۰۰۴ میلادي کال سره سمون خوري، جوړه شوېده.

دې ټولنې لومړی د (۹) بانکونو غړیتوب سره کار پیل کړ. اوس مهال ټول جواز لرونکي بانکونه د دې ټولنې غړیتوب لري. د افغانستان د بانکونو ټولنې هېواد کې د بانکي سیستم د ودې او د بانکونو ګډو موخو ته د رسېدو لپاره د بانکي ټولنې په راغونډولو کې بنسټیز رول لوبولی دی. نن ورځ د افغانستان د بانکونو ټولنه د یو سالم او پرمختللي بانکي او مالي سکټور چې د هېواد د خلکو په اقتصادي پرمختګ کې په لوړه کچه ونډه لري، رغنده رول لري.

د ټولنې موخې:

د ټولنیزو رسنیو، کمپاینونو او عامه پوهاوي پروګرامونو په وسیله د نوي بانکي سیستم د ظرفیت لوړول او پرمختګ ورکول.

خلکو او سوداګرو ته چې په مالي معاملاتو کې ونډه لري، مالومات ورکول.

د غړو بانکونو ترمنځ اسان او د پلی کېدو وړ کړنلارې جوړول او عملي کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد کې د بانکونو د حقونو غوښتنه.

هېواد کې د بانکي غړو ملومات را غونډول، د دغو مالوماتو څېړنه، تحلیل، بانکونو او مالي موسسو سره شریکول.

د غړو بانکونو ترمنځ د ګډ رقابت رامنځته کول او پرمختګ ورکول.

پرمختګ:د پېسو د مصؤنیت په اړه که راته ووایې چې د کور په پرتله بانک کې یې ساتل څومره مؤثر دي؟

نجیب الله امیري: ښکاره خبره ده چې پیسې په کور کې ساتل ډېر خطرونه لري. ممکن د غلو، طبیعي حوادثو له امله له منځه تللو او داسې نورو ډېرو خطرونو سره مخ وي، خو که پیسې په بانک کې وساتل شي، یو خو پیسې ساتل کېږي، بل په دې پیسو د بانک لخوا پانګونه کېږي چې د سوداګرۍ یو حالت غوره کوي. بانک کې د پېسو ساتل د بانک لپاره ګټور دي، څکه دا کار هم خصوصي سکتور پیاوړی کوي او هم پیسې مطمئنې ساتل کېږي. خو که پېسې کور کې وساتل شي، د ستونزو او خطرونو د مخ کېدو سره سره د سوداګرۍ له جریان نه هم پاتې کېږي.

پرمختګ:د هېواد کرنیزې اقتصادي پیاوړتیا کې که د بانکونو د رول په اړه خپل نظر را سره شریک کړئ؟

نجیب الله امیري: بانکونه د کرنې په غني کولو او پراختیا کې مهم رول لري. هغه خلک چې کرنیزه برخه کې خدمتونه ترسره کوي لکه (بزګران، پروسس کوونکي، د کرنیزو ماشینونو او خامو موادو وړاندې کوونکي، سوداګر او داسې نور...) کولی شي چې د بانکونو د بېلابېلو خدمتونو لکه، اسلامي او دودیزه بانکولۍ نه په کار اخیستو، خپلو چارو ته پراختیا ورکړي.

پرمختګ: د هېواد کرنیزه پراختیا کې د بانکونو لخوا د پورونو ورکړې سهم مخکې څومره وو او اوس څومره دی؟

نجیب الله امیري: له ۲۰۰۴م کال مخکې د پور ورکړه په نشت حساب وه، خو اوس د مالوم شمېر او احصایې له مخې سږ کال یانې ۲۰۱۹م د اولې ربعې اخر کې، شاوخوا ۴۲ میلیارده افغانۍ په ډېرشو سوداګریزو برخو کې پور ورکړل شوی دی. له دې ډلې ۱،۷ میلیارده افغانۍ د کرنې په برخه کې د پور په ډول ورکړل شوي دي.

پرمختګ: بانکونه د پورونو په بدل کې کوم ضمانتونه مني او په وړاندې یې کومې ستونزې پرتې دي؟

نجیب الله امیري: بانکونه د پورونو ورکولو په وړاندې عُرفي او شرعي قبالې او همدارنګه تخنیکي ماشین آلات د ضمانت په توګه منی. رښتیا هم د مالي ادارو لخوا د پورونو د ورکړې په موخه پیاوړي ضمانتونه اخیستل کېږي چې په حقیقت کې د دې ضمانتونو برابرول ستونزمن کار دی. خو مالي ادارې هم اړې دي چې د پور د بېرته ترلاسه کولو لپاره معتبر ضمانتونه ترلاسه کړي. یو خو د مالي ادارو معتبر ضمانت اخیستل اصول دي، بل دا چې که چېرې معتبر ضمانتونه وانخلي، نو پوروړي بېرته په اسانۍ او یا هم په هیڅ حالت کې پور نه سپاري.

پرمختګ: هېواد کې د مالي ادارو لخوا پورونو ورکړې ته په کوم نظر ګورئ؟ دې برخه کې د کرنیزې پرمختیا صندوق رول څنګه ارزیابي کوئ؟

نجیب الله امیري: په اقتصاد کې د سوداګرو د تمویل لپاره پور یوه اړینه سرچینه ده. په معمول ډول نوي او واړه پانګوال بېلابېلو ماشینونو او نورو تخنیکي توکو ته اړتیا لري. د دې توکو رانیولو په موخه، زیاتو پېسو ته اړتیا وي. له دې امله بانکونه او مالي موسسې په دې برخه کې ډېرې ګټورې دي او په دې توګه پانګوال خپلو سوداګریو ته پراختیا ورکوي.

همدارنګه له مخکې مو چې یادونه وکړه، د احصایې او مالوماتو له مخې د ۲۰۱۹ م کال د لومړۍ ربعې تر پایه بانکونو له ۳۰ برخو څخه ډېرو ته د ۴۲ میلیارده افغانیو څخه په لوړه کچه سوداګریز پورونه ورکړي دي. د دې ترڅنګ د هېواد دننه او بهر د پېسو ورکړه، لېږد او رالېږد کې یې مهم رول لوبولی دی. د بانکي ضمانتونو ورکول او د بانکي اعتبار لیک ورکولو له لارې یې د سوداګرۍ د پرمختګ په برخه کې چوپړتیاوې وړاندې کړې دي.

د پورونو او نورو ډېرو کرنیزو چوپړتیاوو وړاندې کولو برخه کې د کرنیزې پرمختیا صندوق هڅې او چوپړتیاوې نه هېرېدونکې دي. بزګرانو او نورو کرنیزو چارو پورې تړلې وګړو ته یې د پام او ستاینې وړ خدمتونه وړاندې کړي، چې باید وستایل شي.

پرمختګ: د کرنیزې پرمختیا صندوق نه مو د پورونو برخه کې څه تمه ده، دې ادارې ته کوم وړاندیزونه یا غوښتنې ترې لرئ، ترڅو د بزګرانو د ژوند او کاروبار برخه کې د لا پرمختګ سبب شي؟

نجیب الله امیري: د کرنیزې پرمختیا صندوق او د افغانستان د بانکونو تولنې ترمنځ باید ښه همغږي وي. ترڅو د پورونو ورکولو په کچه کې لا زیاتوالی راشي. دا صندوق کولی شي د بېلا بېلو محصولاتو په وړاندې کولو سره د کرنیزو پورونو په لوړولو کې خپل رول لا پیاوړی کړي.

پرمختګ: د پرمختګ مجلې لوستونکو او مالي ادارو ته څه پیغام لرئ؟

نجیب الله امیري: راځئ! خپلې ټولې مالي چارې د اسلامي مالي نظام د تعاملاتو سره سمې پر مخ بوسو. د سود او ربا نه په ټولو دینونو کې د اسلام سپېڅلي دین په څېر، منع شوې ده. افغانستان کې د ۹۱ سلنه وګړو ورځنی کاروبار بانکونو نه بېرون جریان لري. پداسې حال کې چې د افغانستان ۹۹ سلنه وګړي مسلمانان دي، نو په دې اړه د اسلامي بانکولۍ سیستم وړاندې کول په ځای او منطقي خبره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

آریانا زعفران
گلِ که دارای سه تار است

زعفران افغانستان در جهان دارای مقام اول است و افغانستان از جمله رقابت کننده گان معتبر زعفران است. کشت زعفران برای دهاقین بسیار سودمند است. دهاقین افغان از زراعت سنتی برای تولید زعفران استفاده می نمایند و محصول با کیفیت بالا تولید می کنند. اما هنوز هم آموزش و تجهیزات مناسب را در اختیار ندارند که معیار های بین المللی را کامل نموده و مفاد بلند بدست آورند.

شرکت آریانا زعفران یکی از بزرگترین شرکتهای تولید و فروش زعفران است که با اداره حمایت از سرمایه گذاری افغانستان و سازمان بین المللی استاندارد سازی، ثبت و راجستر میباشد.

شرکت آریانا زعفران برای بدست آوردن حاصلات بهتر از کشت زعفران، حل مشکلات پروسس، بسته بندی، بازاریابی برای فروش زعفران در بازار های محلی و اروپایی تلاش مینماید. در جریان این تلاش ها، این شرکت برای پیشرفت بیشتر امور خویش از صندوق انکشاف زراعتی تقاضای قرضه نمود تا کشت، پروسس و بدست آوردن حاصلات باکیفیت را تقویت و مشکلات موجود در این بخش را مرفوع نموده، سطح پروسس و بسته بندی زعفران افغانستان را بیشتر معیاری سازند. صندوق انکشاف زراعتی که همواره تلاش مینماید تجارت های زراعتی را از طریق فراهم نمودن قرضه توسعه دهد، درخواست ارایه قرضه به شرکت آریانا زعفران را پذیرفت. در نتیجه استفاده موثر ازین قرضه، شرکت آریانا زعفران توانست حاصلات زعفران خویش را چند برابر بسازد. این شرکت زعفران مورد ضرورت خویشرا از تولید کننده گان پنج ولسوالی هرات (غوریان، پشتون زرغون، کروخ، انجیل و گذره) خریداری مینماید.

مسئولان در شرکت آریانا زعفران میگویند که با استفاده از قرضه که شرکت آریانا زعفران بدست آورده، تولیدات این شرکت تا ۳۸ درصد افزایش یافته و کیفیت تولید بهتر شده است. همچنان ازین قرضه در ارایه آموزشهای لازم در باره کشت و تولید زعفران به کسانیکه زعفران تولید و به شرکتها به فروش میرسانند، استفاده خواهد شد.

تأثیرات قرضهٔ بعد از اخذ قرضه، شرکت آریانا زعفران شاهد تغییرات زیادی بود که تغییرات کلیدی آن قرار ذیل است:

شرکت آریانا زعفران توانست ۲۳۰ کیلوگرام زعفران را از ۱۵۷ فروشنده زعفران خریداری نماید.

نسبت به سال های گذشته، شرکت شاهد ۳۸ در صد افزایش در تولیدات خویش بود.

شرکت آریانا زعفران توانست ۴۰ کارمند اعم از مرد و زن را استخدام نماید.

قرضهٔ صندوق انکشاف زراعتی باعث شد که در ماه اکتوبر سال ۲۰۱۵م، شرکت آریانا زعفران در کنوانسیون بین المللی نوآوری کسب و کار در فرانسه اشتراک نموده، مدال بهترین نام و مدیریت را بدست آورد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

با دسترسی به قرضهٔ صندوق انکشاف زراعتی، در حال حاضر شرکت آریانا زعفران در زمین که ملکیت خودش است، زعفران تولید مینماید و گلهای خشک و تازهٔ زعفران را از دهاقین مستقل چون خانم زینب رضایی و زنان دیگر خریداری مینماید.

زینب رضایی نیز از جمله تولید کننده گان زعفران است که از صندوق انکشاف زراعتی قرضه دریافت نموده است. ضمن توسعه تولید زعفران خویش، خانم رضایی از دیگر زنان دهقان زعفران خریداری مینماید. او در بازاریابی به تولیدات زعفران خویش از جمله زنان موفق است. خانم رضایی از طریق کشت، خرید و فروش زعفران زندگی خویشرا به پیش برده و احتیاجات فامیل اش را مرفوع میسازد.

شرکت آریانا زعفران بعد از دریافت قرضه از صندوق انکشاف زراعتی فرصت های شغلی زیادی را برای زنان روستایی چون زینب فراهم نموده است. این شرکت برای تولید و پروسس زعفران به زنان قرضه میدهد تا آنها نیز کاروبار خویش را وسعت بخشند.

در فصل حاصلات زعفران، شرکت آریانا زعفران برای ۴۰۰ زن فرصت شغلی فراهم مینماید و به آنان فرصت میسر میسازد تا در بخشهای جمع آوری و پروسس زعفران کار نموده، حاصلات خویشرا توسعه بخشند. همچنان، این شرکت به زنان کمک میکند که ازین طریق به محصولات خویش بازار مناسب پیدا نمایند.تا هنوز، شرکت آریانا زعفران بعد از دریافت قرضه از صندوق انکشاف زراعتی به موفقیت های ذیل دست یافته است:

گواهینامهٔ: ۲۰۱۱ : ISO ۳۲۶۳۲

گواهینامهٔ: ۹۰۰۱:۲۰۱۵ ISO

گواهینامهٔ مصئونیت غذایی: HACCP

گواهینامهٔ مصئونیت غذایی: ۲۲۰۰۰:۲۰۰۵ ISO

شرکت آریانا زعفران گواهینامه های بین المللی فوق را دریافت نموده و با امتیاز آن میتواند محصولات خویشرا به بیرون از کشور صادر نموده در نمایشگاه های بین المللی شرکت کند و از این طریق میتواند به محصولات خویش بازار های مناسب پیدا نماید. در حال حاضر شرکت آریانا زعفران محصولات خویش را به کشور هسپانیا صادر مینماید و روی صادرات خویش به ایالات متحدهٔ امریکا نیز برنامه ریزی دارد.

بنابر درخواست شرکت آریانا زعفران، صندوق انکشاف زراعتی وسایل ذیل را برای وسعت کاروبار این شرکت در اختیار قرار داده است:

دستگاه علامت گذاری که برای گذاشتن علامت روی بسته های زعفران استفاده میشود. دستگاه رمزگذاری که مانع نقل و تقلب محصول این شرکت میگردد.

ایجاد صفحه اینترنتی که از طریق آن به راحتی میتوان بازاریابی نمود. چاپ بنر های ایستاده برای نمایشگاه های ملی و بین المللی.

تلویزیون LCD برای تبلیغات محصولات و تولیدات شرکت در نمایشگاه های ملی و بین المللی.

چاپ اقلام تبلیغاتی مزین با لوگوی شرکت.

تهیهٔ لباس کار برای کارگران که از آن در هنگام تولید، پروسس و بسته بندی استفاده می کنند.

تجهیزات فوق در قسمت توسعهٔ فعالیتها، رشد تولیدات و امور یومیهٔ شرکت متذکره نقش ارزنده دارد که میتواند از جعل و تقلب محصولات جلوگیری نماید، کیفیت محصولات را بلند بُرد و فروشات شرکت را بیشتر سازد. شرکت آریانا زعفران صاحب ۳۵ هکتار زمین در ولسوالی کرخ ولایت هرات است که از جمله ۶ هکتار آن زیر کشت زعفران قرار دارد. این شرکت تلاش مینماید تا تولیدات بیشتر و با کیفیت را به بازار عرضه نماید.

این شرکت به طور مستقیم از تولید کننده گان و اعضای اتحادیه های زعفران از ولسوالی های (غوریان، پشتون زرغون، کرخ، انجیل و گذره) وهمچنان از تولید کننده گان زعفران در ولایات (سرپُل، بلخ، جوزجان و فراه) زعفران خریداری مینماید. همچنان، با شرکت ها و انجمن های که در ولایات هرات، پروان، میدان وردک، کندز، بلخ و سرپُل کاروبار فروش، کشت و تولید زعفران دارند، هماهنگی خوب دارد.

زعفران در زمین های درجه دوم و سوم قابل زرع است. دهاقین نسبت به محصولات دیگر در کشت زعفران تجربه و قابلیت کافی ندارند. در حالیکه زعفران نسبت به سایر گیاهان سود بیشتری دارد. اما زارعین زعفران فقط توسط کسانی حمایت میشوند که قادر به خرید و صادرات زعفران به پیمانهٔ بزرگ باشد. شرکت آریانا زعفران یکی از شرکتهای است که به پیمانه بزرگ خرید و صادرات مینماید و به بازار های بین المللی دسترسی آزاد دارد.

براساس معلومات رسانه های افغانستان، اخیراً نمایشگاهی در کشور بلجیم برگزار شده بود که در جریان معاینه و ارزیابی زعفران از سراسر جهان، زعفران افغانستان مقام اول را بدست آورد. مقامات در حکومت افغانستان میگویند که در چند سال اخیر به اندازه ۳،۵ تن زعفران در ولایت هرات تولید شده است، که حدود ۹۰ درصد این زعفران به کشور های دیگر صادر و ۱۰ درصد آن در افغانستان به مصرف رسیده است.

شرکت آریانا زعفران دارای دو مرکز فروش در ولایت های هرات و کابل است. همچنان رئیس شرکت آریانا زعفران معلومات و تجربهٔ کافی در مدیریت زعفران داشته و ارتباطات خوب با فروشنده گان بیرونی زعفران دارد.

به تعداد ۲۸ شرکت تولید زعفران که در ولایت هرات فعالیت دارند از آن جمله ۱۶ شرکت عضویت شورای زعفران کاران هرات باستان را دارند.

برای توسعه بیشتر و مخصوصاً رشد تولیدات شرکت آریانا زعفران، صندوق انکشاف زراعتی مصمم است بعد از درخواست این شرکت، بادرنظرداشت اصول صندوق، به ارایه قرضه های بیشتر مبادرت ورزد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انجمن اجتماعی حاصل

افغانستان یکی از کشور های فقیر در جهان است که فقر در روستا های آن بیشتر ملاحظه میشود. سروی ادارۀ مرکزی احصائیه افغانستان که در سالهای ۲۰۱۶ –۲۰۱۷ م (۱۳۹۵ خورشیدی) انجام شده است نشان میدهد که بیش از ۵۴ در صد افغانها زیر خط فقر به سر میبرند. تنها ۲۰ در صد نفوس این کشور بالای خط فقر قرار دارند که احتمال رکود شان به زیر خط فقر بالا است. فلهذا، ایجاد و انکشاف بنیاد های اجتماعی و دستگیری نفوس بی بضاعت یک امر ضروری پنداشته میشود. صندوق انکشاف زراعتی بعنوان یک صندوق وجهی بی طرف، ضمن هدف اصلی اش که همانا رشد سکتور زراعتی کشور است، انجمن اجتماعی حاصل را ایجاد کرده است. صندوق انکشاف زراعتی اولین نهاد مالی در کشور است که دست به ایجاد چنین بنیاد اجتماعی زده است. انجمن اجتماعی حاصل در سال ۲۰۱۲م ایجاد شد. مقروضین صندوق انکشاف زراعتی که قرضه هایشانرا نظر به تقسیم اوقات از قبل تعین شده نمیپردازند، از سوی صندوق جریمه میشوند. پول جمع آوری شده از جریمه ها به حساب انجمن اجتماعی حاصل افزوده شده و سپس به مستحقین بعد از وضع مصارف عملیاتی صندوق توسط حاصل در کار های اجتماعی به مصرف میرسد. هدف از ایجاد انجمن اجتماعی حاصل از یک طرف مجازات مقروضین سهل انگار و از سوی دیگر اشتراک در فعالیت های اجتماعی است.

اهداف سه گانه انجمن اجتماعی حاصل عبارتند از:

- کمک به هموطنان بی بضاعت و مستحق
- کمک به جوانان که علاقه مند تحصیلات عالی در سکتور زراعتی اند
- افزایش و توسعه هر نوع کار آفرینی های زراعتی

انجمن اجتماعی حاصل ۱۵ عضو و یک کمیته مالی دارد که اعضای آن متشکل از رئیس، معاون و یک عضو فعال بنیاد میباشد و توسط هیئت مدیره اداره میشود. تمامی اعضای انجمن اجتماعی حاصل کارمندان دایمی صندوق انکشاف زراعتی هستند، که بطور داوطلبانه در انجمن حاصل فعالیت دارند.

انجمن اجتماعی حاصل کمک و حمایت های چون غذا، البسه و دسترسی افراد مستحق به خدمات صحی را ارایه میکند. همچنان، انجمن اجتماعی حاصل به جوانان و نهاد ها در بخش های تحصیلات و رقابت های کار آفرینی منابع مالی فراهم میسازد.

انجمن اجتماعی حاصل منابع مالی خویش را از طریق جریمه مقروضین (سهل انگار) قرضه های اسلامی صندوق انکشاف زراعتی و کمک های مالی انفرادی و نهاد ها، تمویل مینماید.

دستآورد ها:

- انجمن اجتماعی حاصل به هدف ایجاد منبع دوامدار عایداتی، شش راس گوسفند (از نوع پنجابی) را برای سه فامیل در ولایت پکتیکا خریداری نموده، در اختیار شان قرار داد. مفیدیت این نوع گوسفند برعلاوه شیردهی، در ازدیاد نسل همچو مواشی مفید تلقی میگردد.
- انجمن اجتماعی حاصل بتعداد ۱۰۰ نهال را خریداری نموده، در تپه وزیر محمد اکبر خان ولایت کابل غرس نمود، تا در سرسبزی و زیبایی شهر سهم خویش را اداء نموده باشد.

کمک به نیازمندان در فصل زمستان: انجمن اجتماعی حاصل به همکاری مالی کارمندان صندوق در طرح (دلگرمی زمستانه) مشارکت کرده و در تهیه لباس، پتو، مواد غذایی وغیره برای نیازمندان در فصل زمستان همکاری داشته است.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفتر مرکزی:

مسئول ارتباطات: وحیدالله مومند

وظیفه: مسئول خدمات مشتریان

شماره تماس: ۰۷۸۵۲۷۷۹۱۷

ایمیل:Waheedullah_Momand@adf-af.org

آدرس : وزارت زراعت، مالداری و آبیاری، جمال مینه،
ناحیه سوم، ولایت کابل

دفتر ساحوی - شمال

مسئول دفتر: گل امین فهیم

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0781100009

ایمیل: GulAmin_Fahim@adf-af.org

آدرس: سرک مقام ولایت بلخ، باغ حضور، دفتر
ساحوی اطاق تجارت و صنایع، مزارشریف - ولایت بلخ

دفتر ساحوی - جنوب

مسئول دفتر: احمد شاه وزیری

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0704007643

ایمیل: Ahmad_Waziri@adf-af.org

آدرس: عینو مینه، فواره دوم، دفتر ساحوی اطاق تجارت
و صنایع - ولایت کندهار

دفتر ولایتی بامیان:

مسئول دفتر: عنایت الله عظیمی

وظیفه: مدیر ولایتی

شماره تماس: ۰۷۸۹۳۱۷۲۶۲

ایمیل: Enayatullah_Azime@adf-af.org

آدرس: عقب بازار بامیان، نزدیک پارک صلح،
ریاست زراعت سابقه خانه نمبر دوم، ولایت بامیان

دفتر ساحوی شرق

مسئول دفتر: محمد امین شریفی

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0783532684

ایمیل: MuhammadAmin_Sharifi@adf-af.org

،آدرس: خانه ۱#، روبنان مینه، جاده نمبر ۵، ناحیه ۴
دفتر ساحوی اطاق تجارت و صنایع، جلال آباد - ولایت ننگرهار

دفتر ساحوی - غرب

مسئول دفتر: جمشید کریمی

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0786322776 - 079251979

ایمیل: Jamshid_Karimi@adf-af.org

آدرس: هرات بزنس سنتر، دفتر ساحوی اطاق تجارت
و صنایع - ولایت هرات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرنیزې بساینې پر لور

PERMAKHTAG MAGAZINE

AGRICULTURAL, SCIENTIFIC, SOCIAL AND LITERARY PERIODICAL PUBLICATION

فقط توسعه زراعت
د کرنیزې پرمختیا صندوق
Agricultural Development Fund ADF

د کرنیزې پرمختیا صندوق
www.adf-af.org | info@adf-af.org

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library